AUREL CONTREA

PAGINI BĂNĂȚENE
(interbelice)

(ediție îngrijită de
FLORIN CONTREA)

AUREL CONTREA - CRONICAR AL TIMPULUI SĂU

FLORIN CONTREA
Doctor în filologie

Despre tatăl meu – profesorul, omul se ştiinţă, publicistul şi, nu în ultimul rând, poetul şi traducătorul AUREL CONTREA, păstrez o amintire neştearsă. Văd şi astăzi chipul unui om de mică statură, cu o privire şi o vorbă nespus de blândă, de o modestie infinită, dusă până aproape de limita umilinţei. Copil fiind, am fost surprins de o propoziţie – nu-mi aduc aminte despre ce – dar care era surprinzător de expresivă. Am exclamat: „Asta e poezie!" şi el mi-a răspuns firesc, calm: „Dar eu sunt poet. Chiar sunt poet!" Nu l-am crezut atunci.

Ajungând student, am găsit în pod un caiet cu multe foi dactilografiate, cu versuri. Ştiam acum că tata a fost poet, dar, adept fiind al artei moderne, n-am fost prea impresionat citindu-le. Ştiu totuşi, că mi-a plăcut enorm poemul **În piazza Savonarola**. Era teatral, plin de avânt, dar ritmul aducea prea mult a eminescianul **Împărat şi proletar**. Erau şi multe influenţe din Goga.

Au trecut ani. Simţeam tot timpul, în subconştient, că am o misiune. Astăzi m-am decis! E vremea să fac tot ce depinde de mine ca poezia lui minunată să-şi reintre în drepturi, să iasă la lumină. Să pătrundă din nou în conştiinţa şi memoria cititorilor, pentru care atât de mult s-a trudit pe vremuri.

Tatăl meu provine dintr-un tărâm ideal: comuna Comloşu Mare. Un loc pe care – fără să ştiu de ce – l-am vizitat extrem de rar. Un loc cu oameni harnici şi gospodari, cu case mari, frumoase. Aici s-a născut în 16 octombrie 1895. De tânăr a rămas orfan, întrucât bunicul meu, SOFRON CONTREA a fost strivit de un tren chiar în gara din satul Pesac,(din apropiere).

În 1906, micul Aurel absolvă şcoala primară avându-l ca învăţător pe Iuliu Vuia, un om cu mari merite culturale, silit mai târziu, de autorităţile ostile, să se mute la Caransebeş.

Norii grei ai războiului începeau să se adune deasupra Europei. Aurel Contrea ajunge elev la Preparandia din Arad. A studiat literatura română şi străină, după un manual de poetică şi stilistică ce, – în linii mari, – consider că rămâne pe deplin valabil permanent. Tot atunci, se pare, a decis şi el să devină poet şi luminător al neamului său. Din 15 noiembrie 1916 datează o **Mărturisire**, o rugă închinată Vieţii şi Dumnezeirii din care citez:

„Rostul meu e ţie să mă-nchin, să jertfesc comoară nestimată, (…) rob de patimi, patimilor sfinte, răsărit pornirii tale, **vieaţă**, piatră scumpă-a scumpului meu neam."

Dedică apoi un poem profesorului său Ion Sădean, căzut eroic pe front, având titlul **Pro memoria**. Participă la cenaclul arădean **Petru Maior** şi publică în revista culturală **Biserica şi şcoala** din 1917 poeziile **Sonet, Sursum corda şi Cătră tinerime.**

Evenimentele se precipită: imperiul se prăbuşeşte, izbucneşte revoluţia ungară. Aurel Contrea, ajuns student la Facultatea de Filosofie din Budapesta, e silit să se refugieze şi să treacă înot râul Tisa împreună cu colegii comloşeni, studenţii Gheorghe Laţia (medicină) şi Gheorghe Andraşiu (istorie – viitor primar al Timişoarei). În cele din urmă, ajunge la Caransebeş şi devine profesor suplicant" – desigur, „suplinitor" – cu recomandarea fostului său învăţător şi mare patriot, Iuliu Vuia.

Pe atunci, Banatul se afla sub administraţie sârbească, armatele române comandate de gen. Găvănescu, iar cea franceză, sub conducerea gen. Berthelot, acţionând undeva în Transilvania. În acel moment greu pentru bănăţeni, poetul Aurel Contrea publica într-o

revistă din Caransebeş (pe care încă nu am identificat-o) imnul închinat **Bănatului**. Citãm câteva versuri semnificative:

Bănatule, tu țara mea frumoasă,
Pierdut în largul zărilor surii,
Tu, leagănul copilăriei mele,
Tu, raiul meu, cu-atâtea bucurii;
Te scoală azi! Fioru-ncremeneşte
În inima vitejilor pribegi,
Căci patimă renăscătoare creşte
Ca să răzbune vremile vitregi.

După eliberarea țării, Aurel Contrea ajunge la Cluj la Facultatea de Ştiințele Naturii, a Universității din oraş. În paralel, traduce libretul operei **Aida,** scris de Antonio Chisalzonni, pe muzică de Giuseppe Verdi. După acest text au interpretat soliştii Operei Naționale din Cluj, la premiera din 25 mai 1923. Obține apoi o bursă de studii la Universitatea din Roma, pe care o absolvă în 1923 odată cu doctoratul în ştiințele naturii. Dintr-o scrisoare din 1922, el şi-a anunțat familia despre schimbul de teritorii dintre România şi Yugoslavia: prima cedează localitățile Modoş şi Pardani şi primeşte în schimb comuna Comloşu Mare şi oraşul Jimbolia.În calitate de corespondent străin trimite în țară diferite articole culturale.

Din altă scrisoare de la Roma, adresată studentului Ioachim Miloia, rezultă că la acea dată era secretar general la Societatea Academică „Dacia Traiana", a studenților şi iubitorilor de cultură români din Italia.

Din 1924 este profesor la Liceul C.D. Loga din Timişoara, funcționând în paralel şi la catedra de mineralogie a Institutului Politehnic, până în anul pensionării.

Nu abandonează nici activitatea poetică, nici pe cea culturală. Publică intens la diferite ziare şi reviste ale vremii poezii, recenzii, impresii de călătorie etc. A prezentat un spectacol de operă de la Roma la care prim solistă a fost renumita Florica Cristoforeanu. A propus înființarea unei catedre de lumba română la Univrsitatea din Roma.

A mai publicat şi studii de specialitate**: Istoria descoperirilor geografice, Aspecte ale florei şi fauei bănățene** şi **Auroteluridele de la Săcărâmb,** în care atrage atenția pentru întâia oară asupra acestei bogății naturale ale țării noastre.A efectuat şi studii sociologice în cadrul Institutului Banat-Crişana, despre comunele Sârbova şi Belinț, toate între anii 1925-1939.

Ia parte activă şi la viața culturală a Timişoarei. Face parte, în calitate de bibliotecar, la prima **Societate a Scriitorilor români din Banat** şi la cenaclul **Altarul cărții**, înființate în 1934 sub conducerea poetului Volbură Poaiană Năsturaş. În **Almanahul Banatului,** din acelaşi an, îi apare studiul **Ceva despre scriitorii români din Banat.** Publică şi articole separate despre scriitorii Romulus Fabian (originar din Vărădia), Ion Roşiu-Roşioru, Petru E. Oance, Theodor Bucurescu şi alții.

Neobosit, colaborează între 1934-1937 la redactarea paginii literare a revistei **Suflet nou** care apărea la Comloşu Mare şi care, dacă ar apărea adunată în volum, ar fi o oglindă fidelă a vieții culturale bănățene de atunci.

După al doilea război mondial, în vremea stalinismului, orice activitate poetică ar fi constituit un pericol pentru el, din motive cunoscute de toată lumea. Vocea poetului a trebuit să tacă. S-a stins din viață în umilință şi uitare la 12 aprilie 1968.

Acum, la aniversarea noii reviste **Suflet nou** din Comloşu Mare, pe lângă omagierea vrednicilor truditori ai condeiului din timpul nostru, merită să ne amintim cu nostalgie şi recunoştinţă de ce au făcut la vremea lor, marii noştri înaintaşi.

De altfel, după cum afirma bunica mea, comloşenii Aurel Contrea şi cunoscutul poet Iulian Grozescu, erau rudenii apropiate. Binecuvântată fie amintirea lor.

Timişoara, 10 ianuarie 2003
Din revista **„Suflet nou”,** nr.10, an 2003
Din Comloşu Mare

AUREL CONTREA
Date biografice

1895, octombrie, 16

Se naşte în comuna Comloşu Mare, județul Timiş, dintr-o familie de țărani iubitori de carte.

1902

Este înscris la Şcoala Confesională din Comloşu Mare.

1906

Absolvă şcoala primară din comuna natală avându-l ca învățător pe Iuliu Vuia, cunoscut luptător pe tărâm social şi cultural.

1916

Elev la Şcoala normală "Preparandia" din Arad. Începe să scrie poezii într-un caiet personal. Îi dedică un mic poem: „Pro memoria" profesorului său Ion Sădean, căzut la datorie pe front în războiul mondial care tocmai începuse

1917, iulie 29

Publică în revista culturală „Biserica şi Şcoala" nr. 29 din Arad o primă poezie cu titlul "Sonet".

Tatăl poetului, Sofron Contrea, a încetat din viață în urma unui tragic accident de tren, în gara din satul Pesac.

1918, aprilie 22

Cu ocazia încetării din viață a marelui poet Gheorghe Coşbuc, publică în „Foaia diecezană" din Caransebeş un necrolog şi o poezie omagială.

Publică în nr. 17 din aceeaşi revistă poezia „Sursum corda!". Tot atunci citeşte în cenaclul „Petru Maior" poemul „Cătră tinerime".În intervalul dintre Marea Adunare de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918 şi ocuparea Banatului timişean de trupele româneşti conduse de generalul Găvănescu, compune poemul „Bănatului", care a constituit la vremea sa un apel de mobilizare la lupta de dezrobire a Banatului românesc, şi de alipire la Patria mamă. Poemul are aceeaşi semnificație pe plan local ca şi imnul național de astăzi „Deşteaptă-te Române" de Andrei Mureşianu, armonizat de Anton Pann, compus cu 70 de ani mai înainte în Ardeal. Poezia se integrează în sumedenia de coruri cu caracter național, apărute în acei ani de mare entuziasm patriotic.

Funcționează în calitate de profesor la o unitate şcolară din oraşul Caransebeş.

Septembrie, 15,

Publică în revista „Lumina" nr. 33 din Caransebeş poezia „Ave Maria". De asemenea, apare în „Biserica şi Şcoala" nr. 34 poezia „Mater dolorosa".

1919

Publică în almanahul „Calendarul lui Hristos" din Arad poezia „Doina".

Promovează examenele de diferență la liceul din Seghed, apoi se înscrie la Institutul Pedagogic Superior din Budapesta. Din cauza evenimentelor politice se reîntoarce la Comloşu Mare fiind nevoit să treacă înot râul Tisa, pentru a nu fi capturat de armata inamică.

1920

Urmează facultatea de ştiințele naturii la Universitatea din Cluj.

Traduce în limba română din limbile italiană şi maghiară, libretul operei „Aida" de Giuseppe Verdi la propunerea compozitorului Tiberiu Brediceanu.

Premiera are loc în mai 25 cu ocazia inaugurării Operei Naționale din Cluj.
În acelaşi timp mai face traduceri din texte pentru lieduri şi romanțe de Ceaikovski.

Participă cu conferința: „Studenții şi arta națională" la turneul cultural artistic organizat de Cercul studenților bănățeni de la Universitatea din Cluj în Timişoara, Caransebeş şi Lugoj.

În paralel cu studiile universitare este angajat ca asistent la Institutul de Fitotehnie la Academia de Agricultură şi ca preparator la Catedra de mineralogie a Universității din Cluj

În acelaşi an primeşte o bursă de studii din partea Consiliului Dirigent al Transilvaniei, la Universitatea din Roma.

1921

Apel către comitetul societății „Dacia Traiana" pentru o catedră universitară de limba română în Italia, împreună cu studentul George Lația.

1922,

Într-o scrisoare adresată familiei, de la Roma, anunță schimbul de teritorii efectuat: România cedează localitățile Modoş şi Pardani,(sic) şi primeşte de la Yugoslavia, Comloşu Mare şi Jimbolia.

1923, iulie, 23

Este recunoscut oficial, prin semnătura ministrului României la Roma, Lahovary, drept corespondent al ziarelor „Înfrățirea" din Cluj, „Nădejdea" din Timişoara şi „Familia" din Oradea.

decembrie,

Este ales secretar general în Societatea Academică „Dacia Traiana" a studenților şi oamenilor de cultură români din Roma. Compune imnul societății: „La Roma". Îşi susține licența, apoi teza de doctorat, cu o temă din ştiințele naturii.

1924

Revenit în țară este numit profesor la Liceul Constantin Diaconovici Loga (pentru care compune un „Imn şcolar"), lucrând în paralel, la catedra de mineralogie de la Institutul Politehnic şi la Institutul de Minereuri din Timişoara.

1929

Se căsătoreşte cu Floarea Malița, fiica preotului Nicolae Malița din comuna Săbolciu, județul Bihor.

1930, august, 13

Are loc naşterea primului său fiu, Aurel, care va urma liceul Loga, şi va absolvi Facultatea de chimie industrială la Institutul Politehnic din Timişoara. Acesta funcționa ca prof. Univ. la Institutul Agronomic din Timişoara. Doctor în biofizică.

1934

Publică studiul: „Caracterele florei şi vegetației bănățene." – în „Revista Institutului social Banat-Crişana".

1935

Călătoreşte în Franța şi Italia. Ca urmare a acestei călătorii compune poeziile „În piazza Savonarola", „La Tivoli",şi „Pe Vezuviu". Îmbină concepția darvinistă cu cea creaționistă despre cosmogonie în poezia „Ab initio mundi".

Publică în revista „Suflet nou" din Comloşul Mare poezia „Toamna" în nr. 4 iar în nr. 5 un articol dens de critică literară despre „Curente noi în poezia din Banat" unde prezintă opera poeților A.Cotruş, D.Grozdan, Ada Crin, Gr. Popiți şi M.Dr. Dan.

1937

Participă la lucrările Cenaclului "Altarul Cărții" în calitate de secretar şi bibliotecar, şi publică în Almanahul Banatului studiul „Ceva despre scriitorii din Banat".

1938

A studiat auroteluridele de la Săcărâmb, stările de agregație în mineralogie şi caracterele florei şi vegetației bănățene.

Publică manualul opțional: „Istoria descoperirilor geografice" la Editura librăriei Cartea românească – Timişoara.

1939

„Sârbova, cadrul biologic al unui sat bănățean" – anchetă geografică a Institutului Banat-Crişana.

„Belințul, cadrul fizic şi etic al unui sat bănățean" – anchetă sociogică a Institutului social Banat-Crişana.

1942, mai 11

Se naşte al doilea fiu, Florin Contrea care va absolvi Facultatea de filologie, secția limba şi literatura română la Universitatea din Timişoara. Doctor în filologie cu o teză despre „Dimitrie Cantemir şi Retorica".

1957

Este pensionat, dar continuă să activeze câțiva ani ca profesor suplinitor la diferite unități şcolare rurale din Județul Timiş.

1968, aprilie 12

Profesorul, naturalistul şi poetul Aurel Contrea se stinge din viață în sărăcie şi uitare. Din cauza situației politice din acel timp, a preferat să-şi ascundă opera poetică pe care atât de mult ar fi dorit s-o vadă publicată în anii tinereții.

LA MOARTEA LUI GHEORGHE COŞBUC

Ah, lasă-mă să-mi plâng puțin
durerea mea. Iov. 10,20

„Joi în 9 Mai n. după ameazi la ora 1 ½ a încetat din viață Gheorghe Coşbuc". Câtă durere cuprinde în sine această ştire scurtă! Vestea că „Badea Gheorghe" al nostru nu mai trăieşte ne-a cutremurat sufletul. Inima mi se frânge în spasmuri, chinuite sub povara durerii covârşitoare. Am pierdut în veşnicie cel mai prețios mărgăritar al literaturii noastre. Am pierdut o mândrie a neamului, expresiunea cea mai elocventă a geniului românesc.

În timpurile acestea atât de grele, cu atâtea frământări chaotice şi sterile, când se dau jertfele cele mai dezastruoase, dar din cari totuşi se strecură atât de puțină credință, speranță şi dragoste creştinească, ne cădea nespus de bine să ştim, că mai trăieşte marele nostru poet, trăieşte şi cu inima lui duioasă simte durerile noastre, țese împreună cu noi visul de aur al vremilor de mai bine. Țineam la el cu dragoste, pentru că oamenii în vremuri de dezastre se leagă cu o îndârjire nespusă de o persoană îndrumătoare, care are autoritatea unui apostol. Omenirea are credința nezdruncinată în oamenii săi mari şi credința aceasta nu se poate stârpi din ei, până când ştiu că există astfel de oameni.

Şi, în mijlocul atâtor zguduiri, cari ne-ar fi frământat şi stors toate măruntaiele puterilor noastre, noi totuşi nu ne-am fi fi putut pierde speranța în zările senine: pentru că ne trăiam zilele dimpreună cu ființa, despre a cărei autoritate profetică eram convinşi, trăiam cu o persoană, care îşi avea numele legat de cea mai minunată pagină a istoriei noastre literare.

Acum Gheorghe Coşbuc nu mai e printre cei vii.

Ne-am înfiorat de vestea morții sale, şi nu credeam că se poate aşa ceva. Cu moartea lui ni s'a adăugat cu un număr mai mult la şireagul celor ce ne sunt de jelit, ne-a săpat mai adânc rănile din suflet, dureri exprimate atât de sfâşietor de duios de el însuşi:

„N'ai glas de vifor să jăleşti
N'ai mâni de fier, ca fier să frângi,
N'ai mări de lacrimi, mări să plângi,
Nu eşti de foc, la piept să-l strângi,
Să-l încălzeşti".

Nu a răposat ca tânăr, dar nici nu era înaintat în vârstă. Era de 52 de ani. Putea să ni-l păstreze Ceriul pe mai multă vreme. Vremurile de prefacere de acum încă nu şi-au aflat tâlmaciul iscusit să le interpreteze. Azi, când orice vieață ni-e atât de scumpă, şi când se micşorează văzând cu ochii şirul celor ce muncesc cu dragoste, azi ni-e îndoit de scumpă această pierdere.

Operele lui Coşbuc de la aceste zile se socotesc ca încheiate. O lume întreagă a închis într'ânsele: lumea sufletească a poporului său, descrisă într'o limbă fermecătoare, la gradul căreia nu se va ridica graiul nostru decât în viitor.

Şi-a împlinit cu noroc destinul său exprimat în poezia **Poetul**: „Sunt inină în inima neamului meu". Şi a putut să şi fie aşa. Poeții mari sunt firile alese ale neamului, reprezentanții cei mai aleşi, mândria şi crescătorii lui: în ei se reflectează tot ce e mai nobil şi frumos din respectivul neam în modul cel mai ideal. Ei sunt jertfele cele mai

scumpe, cari îşi închină sufletul pentru al lor. Şi această cădere li-e toată mângâierea şi rostul, căci zice însuş:

„E tragedie înălțătoare
Când biruiți luptacii mor” (Lupta vieții.)

Gheorghe Cobuc a păşit tocmai într’o vreme de criză în literatura noastră. Eminescu ridicase poezia română la rangul ei de o putere covârşitoare sufletească şi forță artistică totodată; - şi când el n’a mai putut fi urmărit de curentul ivit în urma lui s’a ivit Coşbuc să-i mântuie opera de prăbuşire, să o întărească şi să o ridice la apogeu.

Şi-a făcut izbânda ca „poetul țărănimii” şi a rămas credincios până la sfârşit doctrinei lui. Literatura cultă numai din graiul popular se poate adăpa, căci dacă nu se întăreşte din el, îşi pierde pământul de sub picioare. Limba literară trebuie să se întoarcă la popor de câte ori se istoveşte, ca vechiul Anteu ce îşi redobândi puterile de câte ori atingea pământul.

Triumful lui Coşbuc a fost un chiot de biruință al limbii poporale, ridicate la piedestalul pe care era demnă să-l ocupe; şi ca cea mai nimerită distincție a ei i-a dăruit „Nunta Zamfirei”. El a simțit fiorii fericirii, când şi-a văzut visul cu ochii, şi pătruns de farmecul muncii sale a putut să exclame cu adevărat:

„Frumos e, sfânt e să trăieşti,
Când pentru ai tăi tăi suflet eşti!”

Dragostea de limbă şi de lege, de neam şi de pământ a electrizat cu o putere nemaipomenită sufletele prin vorbele lui:

„Pământul nostru-i scump şi sfânt,
Căci el ni-a leagăn şi mormânt,
Cu al nostru sânge-i botezat,
De-a noastre lacrimi e udat,
Sudoarea noastră l-a îngrăşat.”

Sub mâna lui toate vorbele exprimate dobândeau o vrajă deosebită. Cu arta-i minunată, de mult şi-a meritat numirea de „maestru iscusit.” A avut şi fericirea să-şi vadă cu ochii nu numai triumful graiului său, ci de a simți în sine şi scânteia divină destinată oamenilor mari; schinteie care-i emancipează de marginile timpului şi-i desleagă de el.

În prezent şi-a îmbinat în suflet trecutul şi viitorul; în opera lui a închiegat cea mai frumoasă parte din geniul neamului său, şi-a legat numele de el şi va trăi cu el deodată. Azi, când cu durere nespusă trebue să-i scriem necrologul, conştiința mângăierii ne înalță inima, căci numai cu trupul s’a dus în mormânt, fiindcă „scumpă e înaintea Domnului moartea, cuvioşilor săi” (Eccl.423.) Cu sufletul e însă pururea între noi.

A.Contrea **Foaie diecezană**,
Caransebeş 1918

TEATRUL ROMÂNESC DIN COMLOŞ. DUMINECA, în 4 septemvrie seara, la orele 9 în sala dela „Club” se predă reprezentaţia teatrală CURCANII piesă în 4 acte din răsboiul 1877/78 pusă în scenă de dl DIRECTOR H.Marcu din Timişoara. Personalele: D-na Albeanu, văduva unui maior – Dş. Aniţa Contrea; Adela, fiica ei. Dş. Ana Palcu, D-na Radianu, Damă a Crucei-roşii, amica Adelei şi vara lui Lupu: dş. Chiva Moga; Nicu Albeanu, elev din şcoala militară, Teodor Draguescu, Costică Albeanu, gimnasist. Savu Păcurariu; Ştefan Bacalovici, lipscan, George Draganescu, Iorgu Coroiu, căpitan de dorobanţi, Mihaiu Damian, Vasile Lupu, idem Ioan Iancu, Ţară-Lungă, Sergent de dorobanţi George Contrea, Şerban. Soldat de dorobanţi, Ioan Polverejan; Stan, soldat de linie – Pantelie Stanciu, Ioan, soldat de dorobanţi, ţigan – Ştefan Cristea, Ştrul, soldat de linie, ovreiu – Teodor Muntean, Doctorul Clementi, medic militar – Ioan Chiroi, Mac-Clelan, corespondentul unui jurnal englez, Theodor Chiroi, Marţian, Ilie - slugi la d-na Albeanu – Sş. Ana Ciolac, George Gropşorean, Sentinelă, Ofiţeri, soldaţi, Sanitari, Dame de Cruce-roşie, etc. În ştampilă: „Reuniunea română de cântări” Comloşu Mare. (afiş original)

¤

SCRISOARE DE LA GEORGE CONTREA

(fratele poetului)

Dată carte din Comloşul Bănatului. Scumpe Frate!

Ştiu că-ţi va fi cam greu, aşteptând at (…) de hârtie dela noi – până să-ţi scriem. Acum iartă-mă, frate dragă(…) până am venit din Siberia acasă după 6 ani – ai venit tu din Cluj, acolo să te întâlneşti cu mine, când ai intrat în curte eu eram pe stradă, şi n-am putut să vin înaintea ta să te întâmpin, doar ai văzut singur că eram în lucru – şi ai plecat, poate cu inima îndoită că n-ai putut să te întâlneşti cum trebuia să se întâlnească doi fraţi dulci, care se şase ani de lungi suferinţă şi pribegire n-au putut să-şi vorbească şi să-şi spună unul altuia ce au pe inimă şi n-au putut să-şi petreacă în tihnă şi pace un ceas, două – ci a trebuit iar să se despărţiască şi să se ducă acolo unde îl mâna soarta. – prin străini şi ţări străine. – Şi e adevărat poate că aşa ne-a fost nouă sortit să trăim: unul spre soare răsare a trăit şase ani plini de vijelii şi de furtuni – vor fi lipsuri şi neajunsuri destule – pe care numai om cu inima oţelită şi cu voinţa tare poate să le înlăture şi să le învingă cu uşurinţă. Dar eu nu vreau să vorbesc de ce-a fost şi trecut – ci de ce este şi vine. Am zis-o că ai venit din Cluj să te întâlneşti cu mine, dar n-ai putut mai nimic vorbi cu mine din cauza că aveam foarte.mult de lucru…

Astăzi frate, trebuie să ştii că am şi mai mult de lucru.(9) nouă lanţă de pământ a lui Lena eu îl iau, zece lanţă am numa de cucuruz şi numa’ noi trei putem la lucru (lucrăm şi noaptea). Tu ne-ai scris de-atâtea ori să-ţi răspundem, dar nu ne putem lua vreme nicicum. D-l profesor Matei mi-a scris si să mă duc la Simicloş la el să mă îndrumeze – dar nu pot acuma până nu gat lucru ăsta odată; mai am 5 lanţă de tulei la car. Atunci să scot crumpii şi să m-apuc de pluguit şi sămănat grâu’, apoi să car gunoiu’ şi ogoru’ de (…) şi mi’s gata. Numai după aceia mă pot apuca de învăţat, poate pe noiembrie. Una însă să ştii dela mine, să te pui pe muncă cu forţa de care dispuni şi să faci gata odată cu Doctoratu’ – să vini acasă cât mai curând să mai poţi tu pregăti cum se cade poeziile tele din „Primăvara” d-lui Bucurescu te rog lasă-te de ele căci eu cred că îţi consumă prea multă vreme – care ţi-e aşa de scumpă că să-ţi isprăveşti odată cu examenele acelea apoi etc. eu am urât „**păuritu’”** din suflet (fiindcă nici o „farmă” n-ai din el) şi doresc atât de mult o carieră. Dacă ai făcut

cunoştiinţă cu oameni de preţ de pe acolo – atunci scrie-le adresa că poate avem lipsă cândva – ceva prin Italia. Mai departe întreabă de află de merg cărţi în Rusia de acolo (Roma) că eu ţi-aşi trimite o carte rusească, că tu de acolo să o trimiţi unei cunoscute a mele din Siberia (tare aş dori-o asta). Dar de ştii cu siguranţă că merg cărţi străine. **Iar de nu** scrie: Nu merg cărţi la Soviete (ca să nu ştie ele: Ana). Aş vrea să ştiu ce s-o întâmplat după plecarea mea din **Livenca.** Dar de la voi nu merg cărţi acolo în Siberia.

Prea-onoratul Călugăr – preot unit dela noi: Părintele Bodocan, m-a rugat să-ţi scriu, ca să scrii mai pe larg despre bisericile din Roma cum ai scris în „**Primăvara."** Să scrii cum sunt făcute aşezămintele bisericeşti (Statutele, legile etc.) tare se bucura Dl. Părinte Bodocan că ai nişte ochi şi minte atât de ageră şi îţi mulţumeşte că te-ai îngrijit şi de biserici.

Când cu petrecerea la Sfinţirea Clopotelor D-l Bucurescu o fost la Lena noastră şi or vorbit de tine te-or lăudat că tu ai fi cel mai învăţat om din Comloş, dacă ai putea fi şi mai îndrăzneţ şi mai vorbitor când eşti între oameni. Lena îmi spune că ar fi zis Bucurescu către tine odată (nu ştiu unde): „D-le Contrea fii mai fălos pentru D-zeu ; Direge-ţi maşla (cravata n.n.) la gât, e strâmbă."

Că a zis sau nu Bucurescu vorbele astea către tine – tu nu le lua în nume de rău; Bucurescu şi cătă mine te-a lăudat, dar eu cred că acuma când te vei întoarce acasă din Italia vei fi alt om – de cum te-ai dus: mai oţelit, mai serios şi mai îndrăzneţ. Altcum cred că vei şti şi tu singur, datoria ta de om iscusit şi vei şti să te faci vrednic de numele ce îl porţi.

(…) culeg viilor, dar noi nu avem vii. Zilele astea (…) să cumpărăm un metăr (100 de chile) de struguri, de lubenițe nici noi nu ne-am săturat că n'or fost bune (…) de două zile bate într-una un vânt rău şi nu ploaie. Cucuruzele or fost f. slabe, care l-am avut dela Lena o fost numa „bobir". Vitele or început a se scumpi, bucatele or fost scumpe dar s-or leznit câtva, e vorba să se facă preţ maximal, şi apoi să se trimită în Italia mai scumpe (trebuie să ştii ceva şi tu despre astea?).

Cu împărţirea pământului (dela spăiia) eu n-am căpătat nimica – căci am pe mine scrise 5 lanțe. Când o fi la expropriere atunci (zice Belinţan) capăt două lanţă ca să am acelaşi 7 cum au toţi Voluntarii.

Acum de 3 zile or venit de la Prefectura din Timişoara nişte „Domni" cu automobilele la noi şi or „ţâpat" (dat din slujbă) pe toţi de la comună adecă: Antistia şi membrii de încredere (Cicea şi la Oran)(sic) i-or prins cu „ghiara'n ciapă."

Acum frate e rându tău să-mi scrii cum o duci, cu cine ai mai făcut cunoştinţă? Când vii cu doctoratu'? În Primăvara d-l Laţia s-a subscris: „Doctorand în medicină."

Eu nu cred că Laţia să capete înaintea ta Doctoratu'? Ca să-ţi împlineşti lipsurilele şi să scapi mai iute de acolo, nu cruţa banii pe care i-ai luat pe mazăre, numai să treci cu uşurinţă examenele şi să vini cu „**cheia de aur"**! Te sărută al tău frate: George. Scrie-i zilnic V. Farca şi L. Rusovoiu, fă cunoştinţă cu ei dar nu aminti de mine până nu vini acasă. D-l Rusovan e mai învăţat dintre toţi profesorii (aşa şi zice), toţi sunt neînsuraţi.

(Scrisoarea a fost adresată după primul război mondial, manuscris original, nu s-a intervnit în ortografia textului pentru a păstra exactitatea istorică – notă de Florin Contrea)

UN CRĂCIUN ÎN SIBERIA – DE GEORGE CONTREA

(fratele poetului)

Stau în casă la căldură. Focul pâlpâie vioi în soba de tuci, murmură încet şi monoton parcă o poveste ştiută pe de rost. Cu ochii la fereastră privesc dus pe gânduri, la trecătorii grăbiți, ce trec în sus şi jos, prin colbul de zăpadă ce fulguie mereu. Apoi e vremea, căci s'apropie Crăciunul. Cu bucurie gândesc că vom avea Crăciun alb, tare mai îmi era teamă că va veni Crăciun negru cu tină şi îngheț. Zăpada cerne mereu, şi prin pâcla deasă parcă văd grupuri de colindători bicisnici, cum iau străzile de-a lungul, intrând prin curțile oamenilor şi vârând zarvă între câni în ajunul Crăciunului, unde satul, de gălăgia colindătorilor, cari cu noaptea în cap pornesc de vestesc cu bucurie naşterea Mântuitorului lumii. Câinii dovediți de la un timp se retrag prin ascunzişuri şi de acolo privesc nedumeriți şi ei, ca la o minune, la stolurile de colindători cari mereu intră şi ei scuturând în pragul tinzii căciulile de oaie şi cizmele de zăpadă, hohotind şi ghiontindu-se între dânşii.

Şi cum stau cu ochii țintă la fereastră privind la pânza de zăpadă care se cerne mereu; mi se perindează 'naintea ochilor ca un film frumos ce curge din zările nesfârşite, toate bucuriile pe care le simte creştinul la sărbătorile Crăciunului, petrecute între neamuri, prieteni şi cunoscuți, când chiar şi în bordeiul celui mai umil muncitor, Crăciunul îşi are partea sa de bucurii, cu o costiță de porc afumată, un colac călduț şi un pahar de băutură bună.

Şi de la lumea noastră buiacă şi cu obiceiuri nărăvaşe, plină de atâtea bucurii cât şi de năcazuri mai mult sau mai puțin întemeiate, filmul ce mă obsedează mă poartă apoi mai departe. Şi, prin pânza nesfârşită a zăpezii, mi se înfățişează amintiri de Crăciun, pe care le-am petrecut aievea, în altă parte de lume, departe de aici, într'o țară întinsă, cu păduri şi stepe nemărginite, unde locuieşte un norod mult mai religios şi mai pravoslavnic ca al nostru, dar unde clima e mult mai puțin darnică şi cu mult mai vitregă cu dânşii decât cu noi. Mă revăd iarăşi pe meleagurile nesfârşite ale Siberiei; suntem într'un sat din partea nordică a Tobolskului, clădit pe malul drept al râului Irtiş, care e de mărimea Dunării. În cele patru luni de vară el e foarte navigabil, iar în cele opt luni de iarnă râul e înghețat tun şi viața pare moartă. Prin părțile acelea, alte căi de comunicație nu există, nici cale ferată, nici poştă, nici cel puțin telefon. Căruța poştei trece odată pe săptămână. Odată râul înghețat, vapoarele sunt scoase din uz, iar poporul trăieşte izolat de lume, şi nici o veste nu primesc, până pe la sfârşitul lui Mai când se rupe gheața şi pornesc vapoarele din nou să navigheze şi să ducă veşti.

Noi eram în serviciul statului la o pescărie. Odată râul înghețat, eram împărțiți pe sate. Sărbătorile Crăciunului mă prinseseră la un mujic mai chiabur care era şi staroste (primar) în satu acela. Era săptămâna Crăciunului. La fel stam şi atunci la fereastră şi priveam aiurit afară, cu gândul dus la ai mei şi la satul meu natal. Afară era o viforniță şi o vreme urâtă, de doamne apără. Aproape în tot postul Crăciunului a ținut tot o ninsoare, cu câteva întreruperi de câte o zi două, ca apoi să se pornească iarăşi lapovița şi viscolele îndârjite. În strada pustie, viscolul şuiera sinistru. De prin văzduh veneau răbufniri, ca de hohote nebune, cari noaptea se auzeau mai cumplite.Se părea că o hoardă sălbatică năvălea pe sus, şi acolo se dădea asaltul infernal. Se auzeau cu zdrăngănituri de arme, răcnete şi horcăieli de moarte, apoi porneau sbârnăituri stridente, ca de telefoane şi iarăşi începea goana nebună. Pe luciul nesfârşit al zăpezii,

lunecau, în curbe repezi, şuviţe lungi de zăpadă, ce păreau nişte şerpi enormi care se goneau între dânşii şi se grămădeau neputincioşi. .

În cuptor, focul pâlpâia domol, neputincios parcă. Starostele, om mai mult bătrân decât tânăr, pirotea la gura cuptorului mai tot timpul, - asta era obiceiul lui, - şi alimenta din când în când, cu câte un butuc de lemn, focul.

Femeia lui; starostiţa, parcă nici n'ar exista în casă. De când s'au pornit viscolele nu se mai coboară de pe cuptor, toată ziulica stă acolo, cu cei patru nepoţei mai mici, care de asemenea, nu se prea dau jos ci se hârjonesc acolo sus, de dimineaţa până sara. Bătrâna nu coboară de pe cuptor decât pentru lipsa ei strict personală, şi atunci cu multă părere de rău şi scârbă. Nora lor, o femeie trupeşă şi mâncăcioasă, dar leneşă nevoie mare. Toată ziua-şi trecea timpul cu un copil sugar, pe care, după ce-l hrănea, îl punea în pătucelul agăţat la grindă. Îl huţuia cântându-i încet: „Spei malintci" adecă: „dormi micuţule. Însă până a nu adormi copilul, adormea dânsa mai iute. Copilul icnea cu sughiţuri până se sătura, apoi adormea şi el. În răstimpuri viscolul răbufnea prin horn cu câte o trâmbă de zăpadă, fumul năvălea din cârciu 'năpoi şi o lua razna prin izbă căutând parcă o ieşire pe undeva.

Bătrâna simţea imediat fumul care'i era duşman de moarte, căuta să scape de el, până nu o „năburea", şi se grăbea să se deie jos de pe cuptor. Dar dânsa era o „creştiancă" (sic) desăvârşită şi ,înainte de orice mişcare sau faptă făcută, îndeplinea formalităţile pravoslavnice creştine, moştenite din tată'n fiu. Ori de câte ori viscolul zguduia „izba" din fundament sau împroşca fumul prin casă, dânsa bătea la mătănii, şi spunea frânturi de rugăciuni, întovărăşite de cruci făcute, când mai dese, când mai rare şi întinse, după cum îi era şi inima strânsă de frică. Dar, până să termine dânsa toate aceste şi până ce se culegea dintre nepoţii, care îi făceau zile fripte, fumul se împrăştia, se ducea, şi nu mai era nevoie să se coboare de pe cuptor. Barbatul de la gura cuptorului se trezi din toropeală, încreţi din sprâncene, scuipă spuza înghiţită după ce mai aruncă o bucată de lemn în cuptor, şi eşi din casă, să mai dea hrană la vite.

În stradă, troienele erau cât gardul şi comunicaţia de la casă la casă era imposibilă. Ziua se scurse iute; parcă numai ce mă pusesem la fereastră şi se făcu seară. Apoi, nici o mirare, la zece ore se făcu ziuă bine, iar după două ore începe a se'ntuneca. Noaptea era îngrozitor de lungă, ca s'o mai scurtăm, şedeam seara până târziu şi jucam, în trei, şaizeci şi şase şi „durac" (prost). Bucuria bătrânei era fără margini când putea s'o facă pe noru-sa „durac" peste noapte. Jocul nostru se sfârşea odată cu porţia de grăsime, pusă în hârbul de luminat. Când începea să sfârâie feştila de pânză în „hârb"; şi noi ne cuibăream de culcare, fiecare-şi cu cojocu' lui. Afară, în noaptea neagră, viscolul îşi făcea de cap, ca de obicei, vuia amarnic şi cu pocnituri sălbatice, se cutremura „izba" din temelii de parcă stătea să se năruie pe noi, iar pe sub pământ treceau tunete înăbuşite ca de la un tren subteran ce se apropia.

Eu îmi trăsesem cojocu' peste cap, că doar voi adormi, dar somnul nu veni, şi nu putură dormi nici ai casei. Bătrâna, mai ales, nici gând n'avea să doarmă. O auzeam cum se svârcolea pe cuptor şi şoptea câte o rugăciune, apoi vorbea singură cum a şmecherit ea, de şi-a împerechiat cărţile, de a făcut-o pe noru-sa „durac" peste noapte. Noru-sa o auzea şi izbucnea în râs, iar bătrâna se necăjea că a fost auzită. Bărbatu-său, starostele, le ruga să vorbească mai încet, ca să se odihnească; eu ţineam partea bătrânei, deoarece ar fi o ruşine ca nora să o facă „durac" pe soacră-sa. Nora susţinea că rezultatul e nul, deoarece soacră-sa a făcut şmecherii cu cărţile. După un timp,

bătrâna schimba vorba şi mă întrebă dacă e adevărat că peste o săptămână e Crăciunul? Îi spun că nu peste o săptămână, ci chiar peste o zi. Bătrâna sare ca arsă şi nu crede una ca asta; starostele i-a spus ei că peste două săptămâni e Crăciunul. Azi i-a spus noru-sa că peste o săptămână, iar eu acuma îi spun că peste o zi, asta nu se poate, şi Crăciunul va fi cum a spus Starostele şi cum s'a hotărât la shotcu (antistia) (sic). Starostele s-a amestecat şi el în daraveră şi spune că Crăciunul cade chiar în ziua de Crăciun, când îl ţine tot creştinul pravoslavnic, dar că, neavând calendar, şi cu vremea asta păgână n'a putut ieşi din casă nici până în stradă, necum să meargă până în satul vecin să întrebe mai cu dinadins pe popa, dar că îşi dă cu socoteală că Crăciun va fi numai peste o săptămână, cum a spus şi noru-sa. Eu susţin însă că, de ce am spus, sunt sigur, şi că mie nu-mi place să mințesc.

Starostele rămâne pe gânduri. Bătrâna meditează şi după un răstimp susţine din nou cele afirmate de dânsa, prin fapul că Vanea, feciorul cel mai mic, care era la cazaci în Omsk, îi scrisese carte că pe Crăciun va veni în conced, încă înainte cu o săptămână, şi deci Vanea nu a venit pentru că mai e pân'la Crăciun.

Noi tăcem. Bătrâna ascultă cum bubuie viscolul prin horn, tace şi ea şi se întoarce pe cea dungă. Până dimineaţă e mult. Somnul parcă a fugit şi el afară şi izbeşte cu zăpadă'n geam. Mă întorc de şapte ori pe o dungă, până s'adorm. Dimineaţă mă pomenesc c'o dâră de zăpadă numai sus, un colţ de geam dezgolit arăta că-i ziua albă. Starostele era deja afară, se lupta cu zăpada, să deblocheze uşa de la tindă. Viscolul adormise şi el, ca prin farmec, şi o linişte mormântală încremenise parcă tăria. Soarele începuse a se ridica sfios şi rece de după dâlmele de zăpadă, ca de un stat de om înălţime să pornească a coborî. Prin aerul înghe̦at, sclipea orbitor puzderia de steluţe mărunţele. Noi săpam tranşeie în zăpada seacă pe care o azvârleam cu lopata pe de laturi. Pulbere de zăpadă măruntă se ridica prin pânza de raze şi se reflecta în felurite curcubeie. Către amiază, se termină cu zăpada şi stăteam în jurul mesei, mâncam lapte dulce cu cartofi. Nora se străduia s'aprindă samovarul suflând din fălci cu-o cizmă veche.

Cineva intră cu zgomot în tindă, izbeşte în uşa casei şi strigă: „Srojdesvan tfoeho hristom bogom". Adecă: „Cu naşterea Ta Cristoase Dumnezeule!" Şi un cazac năvăli în casă cu armele înghe̦ate şi hainele pline de zăpadă. După ce-i îmbrăţişă pe toţi, povesti cum şase inşi, de două săptămâni luptară la drum, cu nămeţii şi cu lupii, prin viscol, şi ca dovadă scoase din sac o piele de lup proaspătă şi o întinse în mijlocul căşii. Şi că din cauza viscolului nu putuse ajunge acasă decât chiar în ziua de Crăciun.

Bătrâna se strădui mult până să ajungă odată jos de pe cuptor, apoi după ce-şi mai îmbrăţişase o dată feciorul, se proţăpi 'naintea mea şi-mi zise cu mândrie: „Ce ţi-am spus eu"! „Că Crăciunul nu va fi până nu vine şi Vanea acasă"? Apoi, întorcându-se la staroste îi zise: „Mergi, de spune în sat şi cheamă fetele; că astăzi e Crăciunu!!"

Din revista „Primăvara", 1920

(S-a avut la dispoziţie numai o tăietură din ziar, fără a cunoaşte data exactă a textului – notă de Florin Contrea)

GÂNDURI ALESE DESPRE…
scrise de Aurel CONTREA (1895-1968)

Despre Mihai Eminescu;

„Eminescu ridicase poezia română la rangul ei de o putere covârşitoare sufletească şi forță artistică – totodată.”

Despre G. Coşbuc;

„Triumful lui Coşbuc a fost un chiot de biruință a limbii poporale, ridicată la piedestalul pe care era demnă să-l ocupe.

Dragostea de limbă şi de lege, de neam şi de pământ, a electrizat cu o putere nemaipomenită sufletele prin vorbele lui.

Sub mâna lui, toate vorbele exprimate dobândeau o vrajă deosebită. Cu arta-i minunată, de mult şi-a meritat numirea de măiestru iscusit.”

¤

OMAGIU POEȚILOR DE SEAMĂ

„Poeții mari sunt firile alese ale neamului, reprezentanții cei mai aleşi, mândria şi crescătorii lui: în ei se reflectează tot ce e mai nobil şi frumos din respectivul neam în modul cel mai ideal. Ei sunt jertfele cele mai scumpe cari îşi închină sufletul pentru ai lor.”

Aurel Contrea, Foaie diecezană, Caransebeş, 1918.
(citatele sunt extrase din textul anterior – notă de Florin Contrea)

¤

Poetul M.AR.DAN – cu volumul **Ada-Kaleh**

„D-l. M.Ar.Dan este un povestitor de prim rang şi chiar lucrurile aride le ştie îmbrăca într-o formă plăcută şi atrăgătoare.”

¤

Poetul Petru C. Oance – cu vol. **Primăvara, Poezii**

„Cunoscutul scriitor popular, director al revistei **Vasiova** a scos a doua ediție din cele mai alese versuri ale sale. Sunt între ele simțiri sincere, retrăiri pline de sevă şi, peste tot, o atmosferă de tristeță şi compasiune pentru cei săraci.”

În rev. **Suflet nou,** an. III, nr. 6-7, iun.-iul. 1936 (toate citatele care urmează sunt extrase din tăieturi din ziare extrase, pe vremuri, de autorul lor, din cauza condițiilor istorice dificile – notă de Florin Contrea)

¤

Poetul Vichentie Boran cu volumul **Poezii mixte**, Sânnicolaul Mare, 1936

„Noi n-avem dreptul să desconsiderăm aceste începuturi – cu bun temei – ale flăcăilor dela țară. Căci, după cum din lujerul crud se înalță stejari falnici, din aceşti poetaşi începători se formează nucleul de preț al poporului cari, ca şi Badea Cârțan din trecut, formează axa de rezistență a plugarului român. Cu o singură condiție, însă, să rămâie un fecund şi luminat răscolitor de brazdă, şi să se ferească de a deveni o uşuratică şi zburătărită pleavă de oraş.”

În revista **Suflet nou**, an.III. nr. 3-4, aprilie 1936

¤

Poetul Volbură Poiană Năsturaş cu volumul, **Fântâni cu lună**

„Cartea de versuri a d-lui Volbură Poiană Năsturaş aduce o notă nouă în simfonia inspiraţiilor literare care s'au înfăptuit la lumina tiparniţilor bănăţene. Noi recomandăm iubitorilor de literatură nu numai cea mai nouă dintre cărţile acestui talentat şi neobosit mânuitor de condei, ci şi celelalte poezii sau proză apărute: (**Din stejar, stejar răsare, Grâul bun**), cari sunt tot atâtea izvoare de însufleţire şi rare prilejuri de desfătare sufletească."

În revista **Suflet nou**, an. III nr. 11 nov. 1936

¤

Poetul Romulus Fabian, cu volumul **Drumul cu lună**

„Romulus Fabian e un poet veritabil, sincer, nemeşteşugit. Variat în expresii şi nesecat în imagini. Îndeosebi priveliştile din natură sunt atât de picturale încât ar putea conta între cele mai frumoase din câte s-au scris vreodată. (…)

O ironie fină, pe ceara suflată pe fructele fragede dă lustru şi colorit local-bănăţenesc motivelor din versuri.

Totul în tot, însă, poetul nostru rămâne modest în concepţiile şi pretenţiile lui poetice, nu le dă nici o anvergură. Deci, nu sunt menite să cutremure străfundurile artei literare, şi nici să sfărâme catapetesme de cenacluri. Este un colţ tăinuit, dar drăgălaş în suavitatea lui, din labirintul literaturii bănăţene de astăzi."

¤

Poetul Ada Crin cu volumul **Între noapte şi lumină**

„Ia'n priviţi-l pe Ada Crin în persoană, cu mustăţile sale groase, negre, pleoştite în jos, cu ochii atât de visători încât parcă isodesc veşnic o adiere de dincolo de realitatea somatică, cu nasul acvilin stăpânind arcuirea fină a buzelor delicate şi întreaga beatitudine visătoare a feţii, purtată printre trecătorii de rând, de corpul puţin înclinat într-o legănare agale de om frământat de gânduri, dar care nu se lasă scos din ţâţâni: în toate ale lui, acest om dintr-o bucată reprezintă în întreaga formaţiune a lui clasică, tot ceea ce prin atavism, s'a putut păstra în cursul atâtor generaţii, din factura noastră indiană(…).

Versul său e simplu, din strofe alexandrine, pe care grija de matematician echilibrat o menţine în armonie. Nici o durere rapsodică nu poate devălmăşi o asemenea concepţie senină de viaţă, înfrăţită cu zeii, într-un lirism indic visător, ca într-un somn de opiu."

¤

LA MOARTEA LUI D'ANUNŢIO

„Nimeni, din literatură n-a fost mai romatic decât dânsul şi nimeni mai modernist.

A fost un răsfăţat al soartei dar şi-a meritat fericirea. Ca şi fericitul Alecsandri, a descins dintr-o familie bogată şi, dacă a dus mizerie, nu se datoreşte vitregiei vremurilor ci riscurilor fanteziilor sale.

Cele dintâi opere îi aduc o neaşteptată celebritate. Aproape să se piardă cu firea sub efuziunea de admiraţie a amicilor şi sub proiectilele stridente ale criticii scandalizate. Dacă operele lui abundă de o clocotitoare transfigurare a imaginilor, concepţiilor, a caracterelor şi mediilor de viaţă prezentate, în schimb, laxitatea ideilor

etice lasă mult de dorit şi senzualismul său îndrăzneț frizează uneori de-a dreptul, o epicureană lipsă de morală…

Pentru Italia, ca reședință papală a fost cam prea mult…

Rând pe rând ies de sub luminile tiparului: **Intermezzo divine, Chimere, Elegie Romane, Poema Paradisiaco şi Odi navale** în care poetul – când colorat precum curcubeul, când strălucitor ca reflexele soarelui, când dinamic ca talazurile mării în furtună, când trist ca disperarea, când odihnitor ca seninul ceriului, arată o atât de uluitoare forță disponibilă de creație, încât în genul său a rămas pentru toate timpurile, un fenomen sufletesc unic, – inegalabil şi inimitabil.”

În **Suflet nou**, an.III, nr. 6-7, iunie-iulie 1936

VOLUNTARII COMLOŞENI

„Domnule Director, Prin aceasta vă mulţumeşte din toată inima pentru ajutorul oral şi material pe care aţi binevoit a veni în ajutorul serbării noastre. Cuvintele noastre sunt puţine pentru tălmăci recunoştiinţa noastră, pentru că cu vorbe şi fapte grăitoare ne-aţi sprijinit.

De fapt, petrecerea şi serbarea literară a avut un succes desăvârşit. Şezătoarea literară a fost deschisă în sala Clubului german din Comloş la ora 4, prin cuvintele d-lui Aurel Contrea care a relevat însemnătatea Ţării Româneşti.

A urmat declamaţii patriotice predate cu frumoasă înălţare sufletească de micuţele noastre artiste Ana Ciolac şi Maria Polverejan, apoi fetiţele Sida şi Sofia Bugariu şi Paulina Cristea. Au urmat apoi cântări corale executate, într-o atmosferă însufleţită, de harnicul învăţător d-l Valeriu Besu, care a condus cu multă pricepere corul greco-catolic. Merită o lăudabilă menţiune şi d-l. Ioan Toconiţă, care a condus cu o deosebită isteţime corul Societăţii Tinerilor. A prestat o adâncă mulţumire sufletească conducând un cor foarte disciplinat, unitar şi plin de viociune caldă. Muzica Militară a Regimentului 31 de infanterie a executat bucăţi alese din repertoriul de operă.

Seara a urmat piesa **Zăpăciţii** susţinută cu căldură de d-nii Preda Liana, Aurel Contrea, Ştefan Cristea şi d-şoara Vetica Tupăceanu. Tot atât de bine a reuşit şi piesa patriotică **Cuza Vodă** susţinută cu însufleţire de d-nii Simion Păcăţian, George Contrea, Adam Minişan, Vichente Căprescu, Ioan Şumăniu, Mihai Ciolac, Iulius Stoica, Boran etc. Foarte frumos au rolat d-şoarele Ana Ciolac, Maria Polverejan şi Sida Bugariu în piesa despre buna înţelegere, cari au cântat în trio şi vre-o câteva doine nespus de drăgălaş. Un grup de şase fetiţe au jucat hora, brâul etc. S'au mai declamat şi vre-o câteva poezii. S-au executat piese muzicale (Trio Drăgnescu – Toconiţă – Iancu) S'au cântat în coruri (Nicoară – Besu – Toconiţă) şi muzica militară a executat piese artistice patriotice şi lumeşti. A urmat dans până în zori, la care a cântat, pe lângă muzica militară şi cea din loc, condusă de voluntarul G.Gogaliciu.

Venitul curent va servi pentru ridicarea unui monument patriotic comemorativ." (din rev. PRIMĂVARA, din Jimbolia, 5 martie 1922)

Serbare patriotică la Comloş din februarie 1922.

„Nimic nu-i mai frumos ca iubirea de ţară. Pătrunşi de acestă convingere „Voluntarii comloşeni", cari cu fapta au dat neprețuite dovezi de înaltul şi luminatul lor patriotism în seara de 6 Maiu au aranjat o a doua mare serbare patriotică. Ca şi în rândul trecut (la prima serbare din 1922) dânşii şi-au depus toate sforţările ca programul să ese din reprezentaţiile comune obişnuite la sate, şi au dat publicului reprezentări cari pot fi prezentate şi publicului oricărei metropole şi ascultătorilor cu înaltă pregătire intelectuală.

Un eveniment de covârşitoare însemnătate culturală pentru Torontalul nostru a fost producţia muzicală a talentatului compozitor D-l. **Aurel Mezin** candidat de advocat, care în această seară s'a prezentat pentru întâia oară publicului nostru cu piese clasice executate la pianin cu spori de muzică populară românească şi compoziţii originale. Fire pătrunsă până în adâncul sufletului de duioşia melancolică şi totuşi atât

de senină a doinelor noastre, d-l. Aurel Mezin, în programul ce ni l'a prezentat parcă ar fi rupți din sufletul poporului românesc din Torontal. Până şi horele săltărețe parecă sunt temperate de o chibzuință superbă, şi prin urmare, jocul îmbracă o deosebită malotate (sic) plină de lumină, de strălucire caracteristică felului nostru de a fi. Publicul, în mare parte țărani, a rămas adânc impresionat de execuția superioară, pentru care nu a fost pregătit, muzica cu care nu s'a fost obişnuit par'că niciodată, şi care totuşi, în cazul de față, l-a captivat şi pe dânsul şi l'a pus în uimire. Pentru că d-l Mezin a atins coarde care izvorau sunetul din adâncimea inimei lor. Îi exprimăm pe această cale elogiile şi mulțumirile noastre tânărului compozitor, cari în loc să alerge neastâmpărat către lumina orbitoare a marilor oraşe şi a laudelor profesorilor de conservatoare a preferit să se coboare la popor şi să-l ridice la sine.

Al doilea eveniment care a eşit din comun a fost reprezentarea piesei clasice „**Conul Leonida față cu reacțiunea**" de nemuritorul I.L.Caragiale. Rolul principal a fost susținut cu deosebită vervă de către protopop Dr. Cioroianu (A scris monologul patriotic „**Visul unui voluntar pe frontul Moldovei**" predat cu însuflețire de către voluntarul decorat George Contrea.

Pe lângă numeroasele declamări a fost de relevat **Cântecul marinarului** executat în trio de către George Ciolac, d-l. Nicolae Irimie şi de Ana Ciolac. A urmat apoi dans până în zori, la care a servit muzica lui Gogalici din loc şi a lui Duruț din Arad." (raportor, Aurel Contrea) (PRIMĂVARA, februarie, 1922)

¤

ADUNAREA SOCIETĂȚII „TINERIMEA DIN NORDUL BANATULUI"

„În ziua de 26 iulie a.c. a avut loc o întrunire a tinerilor studenți din nordul Banatului, fiind de față toți membrii clubului „**Tinerimea din Nordul Banatului**". Dl preşedinte prof. Dr. Contrea salută în cuvinte frumoase pe studenți. Dl. Dr. Lația propune să se înceapă o intinsă propagandă la sate de către studenți. În acelaşi sens vorbeşte şi dl. Andraş. Dl. Selejean este de părere ca, imediat ce Sârbii părăsesc părțile nordice ale Torontalului, să ținem numai mitinguri pentru integritatea Banatului. Dl. Andraş spune că pe lângă mitinguri se poate să se țină şi conferințe cu caracter cultural."

Revista **Primăvara**, 1922

¤

FRAGMENT – DESPRE O SĂRBĂTOARE CULTURALĂ

„(…) căruia se reoglindeşte zbuciumul sufletesc al neamului noastru, într-o formă atât de perfectă cum nu-şi are asemănare. Relevă tragicul fără sfârşit al vieții poetului, din care a izvorât acea perfecțiune fără seamăn în expresia durerii, şi care este nota specifică a operelor sale. Analizează apoi, calitățile „rassei" reoglindite în scrisul lui Eminescu.

Orchestra muzicanților profesionişti din Timişoara a executat cu multă competență artistică idila din Siegfried de R. Wagner sub conducerea dl. Radu Urlățianu. Dl. Ion Dumitrescu, societar al Teatrului Național din Bucureşti a cetit cu măiestrie „O mamă" şi „Scrisoarea III" de M. Eminescu. D-na Ninon Botty, artistă la Opera Română din Bucureşti a executat cu o perfecțiune rară aria din actul I. din „Manon" de Massenet, apoi „Chanson d'automne" şi „Ce te legeni codrule" de Mihail Eminescu.

În partea a treia, dl. Franyo Zoltan, directorul Teatrului maghiar din Timişoara şi-a cetit din traducerile d-sale din Eminescu şi anume „Din valurile vremii” în l. germană, şi „Melancolie” în ungureşte. Punctul culminant al seratei l-a făcut, fără îndoială, artistul de renume european dl. Jean Athanasiu care ne-a cântat aria din „Benvenuto Cellini” de Diaz. De încheiere, corul Doina, sub conducerea iscusită a d-lui Sabin Drăgoi a cântat „La fântână” de Bena, „Vraja” de Ion Vidu şi „Pribeagul” de Flechtenmacher.”

¤

REVISTA „TINERETUL INTELECTUAL DIN PERIAM”

„…sunt acei începători care îşi pregătesc sborul. Această gazetă le este câmpul, deasupra căruia îşi orientează privirea. Orice şir dintr-ânsa le cucereşte inima, orice pagină a ei le exaltă sufletul. Pentru că într’ânsa se desfată avântul încercărei lor spre drunuri suitoare. Iniţiatorii gezetei acesteia au privit paserile ceriului în sbor şi au făcut ca ele. Dar mama paserilor le dă îndrumarea, în zilele senine, niciodată nu-şi pune însă puii la probă în ceasuri de furtună aspră.

„Tineretul intelectual din Periam” a pornit, ca şi păsărelele, cu inimă senină, dar în curând, vor atinge norii şi-i va ajunge furtuna. Viscolul greu pentru dânşii e condiţia grea a tiparului, neputinţa de răspândire a ziarului şi dezinteresul, care neaşteptat, îi sfidează de pretutindeni.”

¤

GÂNDURI DESPRE CULTURA NAŢIONALĂ

„Mă gândesc la portul noastru naţional, care, fără îndoială, e unul dintre cele mai frumoase din lume – dacă ilustraţiuni şi clişee de cusături cu motive naţionale româneşti ar fi trimise celor mai renumite reviste de modă din lume, - am stoarce nu numai admiraţia, dar şi interesul lumii faţă de dânsele.(…)

Proverbele, obiceiurile, întâmplările caracteristice ale vieţii neamului nostru trebuie să-şi facă o cale nu numai în descrierile geografice streine, dar chiar în manualele de cetire.

Eroii noştri Ştefan cel Mare, Mihai Viteazul ori Mircea cel Bătrân nu sunt numai ai noştri, sunt şi ai lor, şi acesta trebuie să o ştie lumea! Jertfa lui Horia, Avram Iancu ori Tudor Vladimirescu va fi o lectură tot atât de înălţătoare şi interesantă, pentru şcolarii streini ca şi vieaţa lui O’Connel sau Leonidas.”

¤

APEL PENTRU O CATEDRĂ UNIVERSITARĂ DE LIMBA ROMÂNĂ LA ROMA

„Apel adresat comitetului Societăţii „Dacia Traiană” din Roma:

„Onorat comitet, d-le preşedinte!

Subscrişii propunem să binevoiţi a lua iniţiativa pentru înfiinţarea catedrei de limba şi literatura română la Universitatea din Roma.

Avem nădejdea, că în preajma înfiinţării „Colegiului românesc” din Cetatea Eternă, mişcarea ce o vom porni împreună nu va fi zadarnică. E o dreptate care ne-o revendică trecutul şi ne asigură viitorul.

Trecutul zice, că aci e rădăcina neamului românesc, şi viitorul afirmă că tot mai mulţi ne vom reînoi puterile aci. Anteu, - ne povesteşte mitologia, - a fost biruit foarte

anevoie de Hercules, pentru că, de câte ori o atingea pe maică-sa, Pământul, puterile lui se reculegeau. În „Alma Mater” din Roma, limba românească trebuie să-şi aibă cultivatorii conştienți.

Pentru că vechimea neamului nostru poate fi scurtat din punct de vedere specifice, nebănuite şi neaşteptate în acest loc, şi pentru că cuvântul legendar al celor trei corifei ai gândirii româneşti – Klein, Şincai şi Maior, – să strălucească din nou, după un centenar dela moartea celui din urmă (1821).

Acei care poartă destinele neamului trebuie să realizeze revendicările culturale ale unui trecut de o neasemănată însufleţire.

Onorat Comitet! E sigur că numărul nostru creşte din zi în zi aci. Nu încape îndoială că fraţii italieni vor căuta tot mai mult, să ne cunoască, căci însemnătatea ţării noastre creşte. Când revendicăm – ceea ce propunem noi, cu multă modestie, – pronunţăm cea mai îndreptăţită dorinţă a noastră, şi facem o propunere pe care, dacă ne-o însuşim cu toţi – ne face mândrie!”

George Laţia — Aurel Contrea
Student în medicină — student în filosofie
Frascati, Tusculanum, 1921

¤

TURNEUL CULTURAL AL CERCULUI STUDENŢILOR BĂNĂŢENI DE LA UNIVERSITATEA DIN CLUJ

(Serbarea culturală dela Timişoara)

„Cercul studenţilor bănăţeni” dela Universitatea din Cluj a luat frumoasa iniţiativă să organizeze turneuri culturale, în scopul de a contribui la ridicarea şi întărirea culturei româneşti în Banat.

Cel dintâi turneu cultural, studenţii bănăţeni l’au întreprins cu prilejul vacanţei de Paşti.

Luni, a doua zi de Paşti, a avut loc în Timişoara cea dintâi serbare culturală a Cercului studenţilor bănăţeni.

După masă s’a ţinut o şedinţă festivă a cercului studenţilor, la cari a asistat în număr mare societatea română.

Preşedintele cercului dl. V. Ardelean, student în litere, a arătat în cuvântarea de deschidere rostul turneurilor organizate de studenţimea universitară şi a adresat societăţii române un călduros apel rugând-o să-i sprijine în munca lor culturală.

S’au declamat apoi câteva poezii, iar studentul Contrea a ţinut o interesantă conferinţă despre „Studenţii şi arta naţională”

Un delegat al studenţilor munteni a adus salutul acestora. Ca încheiere, corul „Cercului studenţilor bănăţeni” condus de Sava Golumba, elev la Conservator, a cântat „Gaudeamus”

Seara, la orele opt, studenţii au dat un concert împreună cu o reprezentaţie teatrală, în teatrul oraşului, cu următorul program:

1.Muzicescu: Imnul regal, cor mixt. 2. Alecsandri: „Santinela română”, decl. de V. Ardelean, elev la arta dramatică, 3. Bena; „Maeştri şi plugari”; „Luminiţa”, cor mixt. 4. Beethoven: „Sonata VIII-a”, Solo cu violină executat de dl. Coriolan Simu cu acompaniament de piano. 5. G.Dima: „Hai leliţă din cel sat”; A.Bena; „Bade’al meu”, cor mixt, I.Vidu; „Bobocele şi inele”, cor bărb. 8. „Zorile”, dramă istorică în 2 acte şi versuri de Şt.O.Iosif.

Clipele plăcute şi de înălţare sufletească procurate de această manifestaţie culturală deplin reuşită a studenţimei, au fost răsplătite de auditor cu aplauze furtunoase. Rolurile din „Zorile” şi îndeosebi acela al părintelui Dan, jucată de dl. S.Bănuţ, elev al Şcoale de artă dramatică, au fost atât de fidel şi reuşit redate încât auditoriul adânc impresionat părea a fi retrăit toate momentele de suferinţă şi de tărie sufletească a poporului românesc din vremea răscoalei dela 1848.

¤

Începutul făcut la Timişoara de studenţimea bănăţeană a dat dovada că silinţele şi munca culturală ce aceasta proiectează să o desfăşoare, merită cel mai larg şi călduros sprijin din partea societăţii româneşti.

Avem credinţa că iniţiativa studenţilor bănăţeni va fi urmată de întreaga studenţime universitară care, cu entuziasmul tinereţii va contribui astfel, într’o mare măsură, la întărirea culturală a României întregite.

¤

Cercul studenţilor bănăţeni a dat ieri, joi, o serbare culturală în Lugoj, iar pentru duminecă proiectează o altă serbare în Caransebeş.

În turneul lor, studenţii au concursul şi a 14 studente dela Universitatea din Bucureşti, cari cu prilejul vacanţei, au proiectat să facă o călătorie prin Ardeal şi Banat.”

Din ziarul „**Românul**”, 1920

IOACHIM MILOIA DESPRE AUREL CONTREA

„D-l. Miloia, cunoscând, ca elev, pe dl. Prof. A.Venturi, îl va ruga să revizuiască stilul traducerii ce va face.

Primiți, Domnule Profesor, expresiunea profundei noastre stime:

Din încredințare Aurel Contrea secretar general

Într-adevăr, Aurel Contrea i-a trimis lui Ioachim Miloia articolul lui C. Petranu. Acest fapt va determina începutul corespondenței dintre Ioachim Miloia şi profesorul clujean.

„Mult stimate domnule profesor,

Amicul Contrea mi-a trimis manuscrisul „Sistema şi metoda învățământului de istoria artelor la Universitatea din Cluj", spre a-l traduce şi spre a mă îngriji de publicarea lui. (…)"

Din volumul Ioachim Miloia, **Scrisori din Italia**.

AUREL CONTREA PENTRU IOACHIM MILOIA
SOCIETATEA ACADEMICĂ „DACIA TRAIANA"
ROMA – Via delle Capelle, 72-A-Roma
1922-1923
DOMNULE PROFESOR!

„Cu cea mai mare mulțumire sufletească am primit scrisoarea D-voastră. din 1 iulie 1923, dimpreună cu două exemplare din lucrarea D-voastră „Muzeiele din Transilvania, Banat, Crişana şi Maramureş", pentru care vă rugăm să primiți expresiunea profundei noastre recunoştințe.

Ne vom îngriji, ca această carte de mare valoare pentru noi să fie cunoscută în Italia nu numai în revista potrivită, dar şi intelectualilor şi mai ales profesorilor de istoria artelor, cu cari suntem în cunoştință personală în Italia, care din muzee şi monumente istorice şi-a făcut un neîntrecut patrimoniu cultural.

Suntem convinşi, consultând cartea D-voastră – că modestele noastre relicve istorice vor fi totuşi în stare să îndrepte opiniile greşite, ce şi-au făcut cale în străinătate despre noi, – din necunoştință de cauză.

Despre raportul în formă de articol (ce va face d-l profesor Aurelio Palmieri) Veți primi răspunsul la timp, dimpreună cu articolul în chestiune.

De asemenea aşteptăm şi articolul ce a-Ți binevoit a ni-l promite: rugându-Vă să ne mai trimiteți, dacă e cu putință, încă vreo trei exemplare din susmenționata lucrare „Muzeele din Transilvania", spre a le înmâna la trei profesori cari ocupă catedre de istoria artelor la Universitate şi Şcolile Superioare de Belearte.

Primiți Domnule Profesor asigurarea profundei noastre stime."

Roma, la 11 iunie 1923

Aurel Contrea — Dem.Cordoş
Secretar — preşedinte

Din vol. I.Miloia, **Scrisori din Italia**

PAGINI DE CORESPONDENȚĂ

AUREL CONTREA CĂTRE FLORICA MALIȚA

„Dragă Florică,

Am avut un vis frumos şi o întâmplare nostimă. Acum răsuflu mai liber şi dacă mă vei primi, o să viu curând şi să revăd regiunea voastră

Cu drag, Aurel”

¤

„Dragă Florică

Ieri Ți-am trimis o telegramă, în care am precizat că joi, 8 August la ora 7 vom fi cu trenul personal de dimineață la gara Tileagd. Fratele meu a fost cam bolnav, iar surorile n’au putut veni la Timişoara să stea pe lângă casă, fiindcă am aici lucruri de preț iar uşile şi ferestrele abia marți vor fi puse, pe când eu stau aci mutat pentru pază şi conducerea lucrărilor mai de mult. Dorim de bine până la revederea de acuşica. Aurel.”

GEORGE CONTREA CĂTRE AUREL CONTREA

„Cu drag primii şi ilustrata jubiliară ce mi-ai trimis-o acum în curând. Răul cel mai mare – după cum am accentuat şi în rândul trecut – încă nu mi-au sosit cărțile. De altfel, sunt pregătit pentru toate realitățile ce aş avea să le întâmpin.

Un alt rău e că în 4 dec. suntem(…) Vine-n Ungaria. Te pup frățeşte şi aştept răspuns. George.”

¤

AUREL CONTREA CĂTRE MAMA SA MARIA

„3 XII, 920 Dragă mamă!

Eu v’am trimis foarte multe scrisori până acuma, dar eu încă dela voi nu am primit nimică. Mi-ar făcea foarte mare plăcere dacă mi-ați scrie şi voi, să nu mă frământ înzădar, ca să ştiu ce-i acasă. Eu o duc bine şi sunt sănătos. Vă sărut cu drag, Aurilă.”

AUREL CONTREA CĂTRE FRATELE SĂU, GEORGE

„Frascati, 1 VI, 921 Dragă frate,

Căpătăm dela sârbi Vârşețul şi Biserica albă, dar – se poate să dăm şi noi în schimb ceva pe la graniță. Neştiind ce ne aşteaptă, fă tot ce poți şi învață, ca la vremea sa să fii pregătit. Acum însă nu avea nici o altă preocupare şi nu fii îngrijorat. Vă sărut cu dor, Aurel.”

¤

„Genzano,28 iul. 921, Dragă Frate!

Am făcut o excursie obositoare în munții latină (sic). Dl. Bucurescu mi-a scris că poți face examen în Septemvrie, numai să faci rugare. Aurilă.”

¤

„Iubită mamă şi frate!

Vă trimit sănătate vouă şi surorilor mele. Vă mulțumesc de ce m’ați trimes, am aflat în el toate precum m-ați (sic) scris. Mai vreo 3 săptămâni punem igzamenele, avem foarte mult de lucru. Sănătate, Aurel.”

¤

„Dragă mamă,Am primit scrisoarea Voastră din 14. Măsaiele ce-am zis că le-am vândut, eu le-am păstrat să le aduc oricum acasă.Acuma de Paşti o să cumpăr şi de pluş dacă găsesc, şi dacă îmi rămâne bani. Vă sărut, Aurilă”

PRO MEMORIA – PETRU ILIEŞIU

Ne di sospiri e degna de terra – G. Leopardi

„A răposat un profesor bun şi truditor al liceului românesc din Timişoara. L-am cunoscut în cei dintâi ani ai vieţii mele universitare, când dânsul frecventa ultimul an de Universitate la Pesta. Mi-a fost simpatic din cale dintâi ale cunoştinţei noastre şi stima mea pentru dânsul creştea din ce în ce mai mult. Pentru că amintirea nu poate să-l păstreze decât ca o fiinţă delicată, cu suflet frumos şi cu cea mai blajină înfăţişare trupească, pe care şi-a păstrat-o ca student şi profesor deopotrivă. Nici o pierdere nu putea fi mai mare şi mai adânc simţită pentru noi decât decedarea lui, în floarea vârstei.

Cu moartea lui a lăsat un gol în corpul didactic din acest oraş şi multă vreme îi vom simţi lipsa.

E o tragedie zguduitoare să se rupă firul vieţii, când dorul pentru traiu îl chema cu toate fibrele fiinţei sale; căminul familial, lăsat într-o durere fără margini, ca şi şcoala, ce nu se poate consola fără de dânsul, toate îl ţineau , îl cereau între cei vii cu legături indisolubile, cu nespusă iubire. A fost de treizecişi patru de ani; a propus de şase ani la liceul nostru istoria şi literatura românească, studiu care înalţă şi însufleţeşte. Aici i s-a dat prilej să întărească în viitorii conducători ai neamului, însufleţirea pentru trecutul nostru glorios şi graiul dulce românesc şi să aprindă în sufletele lor focul iubirii de neam. Şi-a îndeplinit misiunea relevând ştiinţă şi conştiinţă în toate, cuprins de mărimea misiunei ce împlineşte şcoala şi servind această mărime cu toată satisfacţia sufletească.

Profesorul însufleţit şi harnic odihneşte acum în pământul rece. A murit. Cât de trist sună acest cuvânt! Moarte, cât de amară e pomenirea ta!

Dr. Aurel Contrea “

UN CRĂCIUN AL LUI NICOLAUS LENAU

„Pământului drag al ţării Româneşti aparţine Cetadul, (sic n.n.) comună nemţească din Torontalul nostru. În această comună, ce ne aparţine, s-a născut unul dintre marile genii ale oamenilor mei, poetul nemuritor Niklaus Lenau, a cărui statuie frumoasă se înalţă în piaţa principală a acestui sat drăguţ.

Viaţa lui Lenau, ca a atâtor alţi mari cugetători ai neamurilor, a fost plină de suferinţe, zbuciumată, dar totuşi cu atâta lumină caldă, mângâietoare. Suntem în preajma Crăciunului şi cuvintele lui îmi par atât de solemne în acestă sărbătoare. Vi le împărtăşesc şi vouă, iubiţi cetitori, cari fiziceşte sunteţi atât de aproape de satul lui modest, încât poate, nici nu vă daţi seama de aceasta.

Lenau povesteşte într-un scris al său, că a călătorit odată peste un câmp pustiu, plin de zăpadă îngreunată şi după o cale lungă, frânt de oboseală, ajunge în sfârşit, la coliba unui pădurar. În odaie ardeau luminiţele pline de strălucire ale pomului de Crăciun, încărcat cu ornamente. El face o descriere despre buna primire cu care a fost întâmpinat în acea colibă şi despre bucuria familială cari l’a fermecat în acele puţine

ceasuri ce le-a petrecut între dânşii; şi această descriere e una dintre cele mai mişcătoare pagini literare ce s'au scris vreodată.

Pădurarul şi soţia lui rup încetinel câte-o dulceaţă (sic) sau jucărie din pomul luminos, şi le dau copilaşilor şi străinului nou venit, din când în când. „ Nu i-am priceput ce vorbesc, scrie Lenau, dar am simţit că în acel moment părinţii şi copiii erau pătrunşi de aceeaşi sfântă fericire. M'am urcat pe cal, dar în suflet mi-a intrat deja un nou sentiment. M'am convins că nu se poate umplea abisul dintre sufletul omului şi natura fără simţire de din afară; fiinţa trebuie să aibă un intermediar, ca să nu se piardă, să nu despere. Această sărbătoare a Crăciunului fu pentru singurătatea mea pustie, ca o rază revelatoare: eu nu mai sunt singur, eu mi-am regăsit speranţa; în inima mea pătrunde o credinţă senină… şi-am devenit din nou, creştin."

DESPRE O REVISTĂ PENTRU COPII

„A şaptea mare putere politică este presa. Dar pentru ca ziarele să devină un serios factor de cultură şi civilizaţie, se cere ca cititorii să fie educaţi pentru aprecierea ei. Ceea ce face vieaţa unei naţiuni superioare atât de intensă, nu e numai confortul tehnic excelent, ci şi nenumăratele mijloace de creştere raţională. Vrednicul director al acestui ziar a avut un vis drag de tinereţe (care nu cred să-l fi părăsit) şi acest vis dornic era: REVISTĂ PENTRU COPII. N-am înţeles ce voia să fie aceasta înainte cu vre-o opt ani, şi-l înţeleg perfect de bine astăzi, când privesc de aproape avantagiile unei culturi superioare.

În străinătate, alăturea de marile ziare, se vând pretutindeni reviste pentru copilaşi, şi fiecare ziar mare are atâtea ocaziuni numeroase de a edita pagini excepţionale de dragul celor micuţi. În pagini nevinovate şi înflorite se prepară inconştient şi fără greutate, sufletul şi mintea fragedă pentru marile probleme ale viitorului. Fac lucruri mari în jucărie şi învaţă multe petrecând.

Ar fi timpul ca problema revistei pentru copii să fie înfăptuită pe plaiurile noastre. Oricine aduce o jertfă pe tema aceasta, jertfeşte îndoit, şi care dă un sfat mai mult pentru dânsa, sfătuieşte de două ori. Căci de această revistă, (de se va face) nu se va bucura numai copilul, ci oricine o va prinde în mână. O spun din experienţă largă; câte cărţi se scriu pe lume şi nu se citesc, câte broşuri apar şi rămân neobservate, pentru că tuturor le lipsesc în comun ceea ce n'ar trebui să-i lipsească nici unei opere scrise; adecă arta şi măiestria simplă a scrisului. Dacă revistele copilăreşti se cetesc totdeuna cu mare drag de toţi oamennii mari şi mici, e că trebuie să trateze simplu şi plăcut toate problemele ce se pun.

Dacă o revistă pentru copii nu e scrisă frumos, piere. Subiectele sunt totdeuna alese, ferite de patimi şi preocupări şi conţin foarte arareori material pornografic sau păgubitor.

Din contră. Totdeuna tratează pe lângă istorisiri morale şi probleme tehnice şi matematice dintre cele mai atrăgătoare. Chiar problemele mari ale zilei se pun cu o simplitate, claritate şi pătrundere care fascinează chiar pe oricare om adult.

Revistele pentru tinerime dau cea mai multă ocazie să grăiască marile genii ale omenirei. Sperăm ca revista pentru copii nu va întârzia să apară şi la noi."

Aurel Contrea

(fragment din ziar – notă de Florin Contrea)

PRO MEMORIA – LUI MIHAI DĂMIAN

„A răposat un scriitor al Torontalului, care mi-a fost prieten drag din fragedă copilărie şi pe care, din cele dintâiu începuturi ale cunoştinţei noastre îl iubeam din ce în ce mai mult. Pentru că amintirea nu poate să-l păstreze decât ca o fiinţă delicată, cu suflet frumos şi înfăţişare armonioasă trupească, pe care o avea ca şcolar şi fecior însurat deopotrivă. Sunt băieţi, care când sunt mici, sunt buni, iar mari, devin răi, neastâmpăraţi. Sunt băieţi care când sunt mici sunt blestemaţi, nestajnici, şi ajunşi mari se fac oameni de treabă. Mihai Dămian însă, deosebit de aceştia, a păstrat o conduită îngerească de pe băncile şcoalei primare, la bătrânul învăţător Nicolae Popoviciu din Comloş, şi nevinovat ca o fată mare a rămas până la sfârşitul vieţii lui.

Nici o pierdere nu putea fi mai mare şi mai adânc simţită pentru noi decât decesul lui în floarea tinereţii. Pentru că, dacă ar fi trăit, ar fi rămas între cei mai buni din scriitorii Torontalului românesc. Nu cu mai multă carte decât dânsul şi-au câştigat glorie, în literatura noastră, Anton Pann şi Ion Creangă. Ca şi aceştia era şi Mihai Dămian, un scriitor în grai popular în scrisul lui, concepţia plugarului nostru răzbătea plină de vigoare, robustă şi încântător de frumoasă.

La groapa lui proaspătă, nu putem avea o datorie mai pioasă decât a-i aduna ce e mai frumos din scrisul lui într'un volum; pe care de altfel, dânsul l'a dorit în viaţă, cu ardoare. Tipărite în broşură, scrierile lui vor rămânea. Îndeosebi, cugetările lui superbe, exprimate în acele „Scântei din pipa lui Neica Mohor" sunt incomparabile, cred, în toată literatura noastră. Acestea sunt produsele cele mai de seamă ale talentului său, sunt rodul maturităţii sale sufleteşti.

Adunarea scrierilor sale nu e o muncă tocmai uşoară, pentru că a scris în multe părţi. În decursul războiului a scris foarte mult în **Calea Vieţii**, din Comloş, ziar care astăzi nu mai este, şi în alte gazete populare din Sibiu şi Arad. Poate, în sertarul mesei din în casa lui părintească, se vor fi găsind toate exemplarele ziarelor în care dânsul a publicat.

Dragă Mihai!

Fecior tânăr, fecior cuminte, pe care bunul Dumnezeu te-a încărcat cu toate darurile cele bune, afară de acela, care e mai scump decât toate, afară de vieaţă, - fie-ţi binecuvântată memoria Ta! Erai prea ales întru toate, şi de aceea n'ai putut rămânea între noi, căci Cel Prea Înalt te-a chemat între îngerii Lui.

Nouă, însă, ne-a zbuciumat inima plecarea Ta şi ochii ni i-a umplut cu lacrimi!"

Dr. Aurel Contrea

Profesor la Liceul C.Diaconovici-Loga

PRO MEMORIA – TEODOR SELEJEAN

„Sâmbătă, în 10 noiemvrie a.c. a răposat, după o scurtă dar grea suferinţă, în comuna Pesac, fruntaşul econom Teodor Selejean. Când, în mărginita noastră viaţă zilnic mor sute şi mii de fiinţe, - (cine le-ar putea înregistra pe toate?) – se găsesc totuşi cazuri când pasul şi celui mai grăbit şi celui mai dezinteresat trecător se opreşte pe-o clipă, şi se întreabă nedumirit: dece la înmormântarea unui biet econom de ţară, care nu e nici cel mai bogat în sat şi care n-avea nici măcar învăţătura pretenţioasă a unui nădrăgar cu vază, slujesc cinci preoţi şi-l petrec până la groapă o mulţime de intelectuali, cu regret sincer şi cu inima cernită, l-a urmărit tot satul?

Un istoric englez afirma că marele Talegrand (sic), fără epoca de glorie a lui Napoleon ar fi fost poate, un călugăraş captivant şi erudit, dar nebăgat în seamă. În întinsul satelor noastre vitregia vremii, asemenea unei mori neostenite, macină mii de glorii, de talente, cari îşi frământă vigoarea robustă a sufletului în însoririle paşnice ale vieţii dela ţară. Şi iată pentru ce dela sate ne vine atâta sennătate liniştită şi plină de mângâiere. Sunt acolo câţiva artişti de-ai pământului, câteva suflete oţelite în truda istovitoare a plugarului pornit pe brazdă şi aceste suflete rustice ne sunt pentru totdeauna izvor de poezie şi de înţelepciune simplă, clară şi dreaptă, ca proverbul dospit în experienţa vieţii.

Plugarul Teodor Selejean, mort în floarea vârstei, la 56 de ani, era unul din aceste exemplare reprezentative ale geniului ţărănesc român. Nimeni nu-l întrecea în veselia exuberantă a se manifesta la sate. Marii regisori ai comediilor stilizate ar fi putut să-l ia de model. Râsul ce izvora din glumele lui era răsunător şi limpede ca clinchetul drag al clopoţeilor dela ţară, era fermecător, fără să fie trivial şi era sănătos, fără să fie pornit din banalitate.

Dar şi este cea mai răpitoare mostră de veselie plutea o undă de tristeţe ce nu se putea releva, dar care îl ţinea în cumpătul unui artist de carieră. Cine-l oprea? Cine-l reţinea tainic, ca să nu se bucure cu tot sufletul de veselia, ce nu mai pornea dela dânsul, să veselească pe cei din jurul lui, pe când dânsul simţea hotărât fiorul rece al unei nebănuite melancolii? Era poate unda morţii, ce implacabilă şi crudă ne taie firul vieţii în toiul aşezării noastre? Sau, sub aparenţa veseliei, ieşea la iveală fondul adevărat al sufletului acestui plugar pilduitor, ale cărui sfaturi aşezate, şi cuvinte adânc gândite, puneau în uimire pe toţi intelectualii cu cari venea în contact?

Transmitem îndureratei familii condoleanţele noastre. Medicul dr. George Selejean îşi plânge într'ânsul pe neuitatul său tată.

Am scris acest necrolog al plugarului fruntaş Teodor Selejean nu atât pentru a oferi o rază de lumină nemângâiatului nostru prieten cât, mai vârtos, pentru a preciza o concepţie călăuzitoare şi a ne fixa o atitudine ce ni se impune de mult rostului nostru politic, al tuturora. Sterilitatea vieţii publice a generaţiei de-acum constă în faptul că urmează orbeşte personalităţile, şi astfel, toate înfăptuirile se fac numai prin prisma de orientare a unui ins fatal mărginit, şi omeneşte plin de greşeli; iar mersul statului se bălăceşte între ceea ce poate sau nu poate să realizeze individualitatea strâmtă a unui politician. Or, asemănând concepţia statului cu arhitectura unei case, politicienii nu sunt decât ornamentele dinafară, sterpi şi inutili, lucruri menite să-ţi înşele ochii şi să-ţi satisfacă vanitatea, chiar şi atunci când clădirea e din zgură sfărămicioasă sau putredă văiugă.

Dimpotrivă, noi, în fixarea personalității modestului țăran Teodor Selejean, am relevat, din clădirea mare a neamului românesc, o cărămidă arsă de văpaia dogoritoare a soarelui de vară, dospită în muncă cu sudoare, ce a stat acolo neştiută, dar puternică temelie pentru înălțarea poporului român.

Fie-i memoria în veci binecuvântată!”

Dr. Aurel Contrea, profesor.

SCRISOARE DIN JIMBOLIA

„Nici o comună rurală n'a existat în vechea Ungarie, mai frumoasă şi rânduită decât aceasta. Mai populată da, era Bekes-Csaba, dar în frumusețe Jimbolia întrece chiar Chichinda-Mare, oraş de trei ori mai populat decât dânsa, şi de care o desparte granița şi douăzeci de kilometri distanță.

Era o frumusețe feciorească în această comună; totul în plină dezvoltare: uzina electrică se instalase cu puteri electromotrice atât de intensive, încât transporta curentul dătător de lumină până la Cărpiniş şi spre nord până la Cetad, locul de naştere al nemuritorului Lenau.

Morile fără pereche erau întru câtva mai vechi, dar nu toate. Moara „Reformei" se terminase tocmai cu vreo câțiva ani înaintea războiului mondial, deodată cu fabrica de pălării „Decker", pe care genialul meseriaş o construise în dimensiunile unei instalații de metropolă. Cine ar bănui că această fabrică de pălării, rivală demnă a celor din capitalele Europei s-a pornit cu un atelier de pălărier de toată modestia?

Dar poate nici o intreprindere nu-ți inspiră simbolul avântului nelimitat ca fabricile de cărămizi Bohn şi Muschong cari nu şi-au găsit rivale demne decât numai în apropierea Vienei şi în Alsacia, de unde fusese instalate.

Când vreun călător trece prin Timişoara se miră de avântul construcțiilor acestui oraş, care e mai bine zidit decât oricare oraş din România. Ei bine, se poate afirma, că marea majoritate a palatelor timişorene s'a construit tocmai fiindcă se lucra aşa de mult la Jimbolia. Intrând cu trenul în Chichinda-Mare îți face impresia unei comune rurale. Când trenul trece însă, pe lângă fabricile Jimboliei, în gară, ți se pare că intri într-un oraş cu o sută de mii de locuitori, iar nu într-un sat a cărui populație abia trece de zece mii de locuitori.

Este nepieritor meritul d-lui ministru Duca, că ne-a asigurat nouă acest centru comercial de un nemaipomenit avânt. Într-adevăr, comuna nu numai că a fost asigurată nouă, dar meritul cel mai mare al ministrului de externe e că a salvat-o din calea ruinării economice.

Stăpânirea trecută a procurat neasemănate pagube populațiunei comunale. Industriaşul Treltz a comunicat M.S.Regelui, cu ocaziunea recepțiunii de la Jimbolia, că paguba minimă a populației este de 30 de milioane dinari. Se înțelege cu câtă înviorare sufletească au primit locuitorii stăpânirea românească şi cum, în urma acestei stăpâniri, toate au început să prospereze.

În urma faptului că în această localitate se află cea mai numeroasă massă de populație şvăbească, (…) s-a considerat întotdeauna (că acesta -n.n.) e centrul şvabilor adevărați. Pentru aceasta a şi fost predestinată în urma poziției sale geografice, de a fi centrul de atracțiune intelectuală a şvabilor, avându-şi până şi ziarul vechi scos în limba germană „Hatzfelder Zeitung", pentru că locuitorii zic Hatzfeld comnei lor. (…) Dar alăturea de influența națională ni se implică datoria de a le face cunoscută şi cultura noastră.

¤

În Jimbolia nu s-a aflat un edificiu corespunzător pentru liceul german. Urmează, natural, să se ceară statului sume pentru construcții, cu atât mai vârtos că sub domnia trecută s-au făcut avarii atât de serioase încât edificiul nu prezintă toate garanțiile de funcționare.

Fiindcă din partea statului se necesită sume noi, atragem atenţia autorităţilor noastre că acordarea oricărei sume să se facă cu infiltrarea culturei noastre şi în acest loc care repet, în urma poziţierii geografice, este un loc de atracţie şi pentru români.

Menţionăm că în Bănatul Sârbesc, la o sută de mii de români, nu se află nici măcar un gimnaziu. Apoi judeţele Timiş şi Torontal, cu populaţia cea mai deasă, cea mai înstărită şi mai dornică de cultură nu are decât un singur liceu românesc, C. Diaconovici-Loga, care are astăzi 8-900 studenţi (sic), fiind liceul absolut neîncăpător; căci dacă s-ar primi toţi doritorii de carte, nu s'ar fi putut controla serios elevii, din cauza numărului lor prea mare.

Cauza este că însuşi oraşul Timişoara singur umple cu elevi toate locurile disponibile din liceu; dar elevi vin aci din întreg Torontalul şi judeţul Timiş şi, în urma situaţiei de comunicaţie intense, chiar şi din Caraş-Severin. Unde mai pui că românii din Banatul sârbesc îşi trimit băieţii tot la unicul liceu din Timişoara. Astfel că acesta e cel mai populat liceu din toată ţara, şi trebuie neapărat descărcat de mulţimea mare de elevi.

Toţi aceştia trebuie atraşi la Jimbolia, care ar deveni singurul liceu românesc din Torontal, şi fiind situat tocmai la frontieră ar trebui să atragă studenţii români de peste hotare într-ânsul.

Cu ocazia votării bugetului acestei şcoli, atragem atenţia forurilor noastre şcolare asupra necesităţii imperioase de a înfiinţa, cu toate mijloacele cari ne stau la îndemână, o secţiune românească la liceul din Jimbolia."

(text scris imediat după primul război mondial – fragment tipărit din ziar – notă de Florin Contrea)

¤

SĂRBĂTORIREA UNIRII LA ROMA

„Ziua de 24 ianuarie, data Unirii Principatelor române a fost sărbătorită cu mult fast la Roma de către societatea Academică „Dacia Traiana". Solemnitatea a avut loc la legaţiunea română. Preşedintele societăţii, dl. Contoş D. a relevat însemnătatea zilei, dl. Magheru a ţinut o conferinţă asupra trecutului neamului românesc, iar dl. Nicolescu a vorbit despre rolul tinerimei în România Mare. Corul, format din studenţi şi români aflători la Roma, a executat mai multe cântece naţionale. Dl. C.Petrescu-Dragoe a cântat câteva doine româneşti, iar d-na G.Mateescu din Cluj a cântat acompaniindu-se la piano câteva cântece ardeleneşti. Dl. A.Contrea, ca încheiere, a citit două poezii patriotice originale." Roma, 10 februarie 1922

¤

ERUPŢIA VULCANULUI ETNA

„Toată scoarţa din adâncul pământului e topită într'o singură substanţă fără formă, curgătoare, ce se numeşte lavă. În lavă e cuprinsă piatra, fierul, varul şi toate materiile pe care le cunoaştem într'un amestec de nerecunoscut, un râu de foc. Acest râu de foc vârtos ajuns la suprafaţă, mai slăbeşte din căldură şi se încheagă. Temperatura lavei, ce coboară de pe munte, nu are decât o mie de grade Celsius. Dar cât e de mare şi această căldură!

Nu e materie vie care să nu se pârjolească în atingere cu ea!

Lava Etnei s'a năpustit peste cele mai frumoase câmpii ale Siciliei, peste păduri de pini frumoşi, numiţi şi chiparoşi şi brazi de miazăzi, peste vii frumoase, de-ţi era

mai mare dragul să priveşti la ele, şi toată această mândreţe în atingere cu lava, în scrum şi moarte s-a prefăcut!

Se înţelege că munca mântuitoare a omului s'a forţat şi aci să împiedice furiile naturii. Regimentele de soldaţi cu arşeiele în mână săpau tranşee, ca lava să nu stăpânească peste sate. (…)" (fragment de ziar, fără dată)

¤

STUDENŢI ROMÂNI ÎN CĂLĂTORIE LA ROMA

„Studenţii şi profesorii Academiei Comerciale române care au fost la Roma, au fost primiţi la staţiune, de numeroase asociaţiuni, de subsecretarul industriei de reprezentanţii legaţiunii române, consulul general al României, reprezentanţi Camerei de comerţ, numeroşi profesori şi studenţi.

Muzica regimentului de infanterie a cântat imnul şi marşul regal român şi italian. Mulţimea a aplaudat la trecerea lor strigând: Trăiască România! Trăiască Italia! Doamnele au aruncat flori. A domnit un entuziasm de nedescris. La Campodoglio au fost primţi de primarul Rava care le-a oferit o somptuoasă gustare (sic!)

Consulul general al României a oferit studenţilor un ceai la castelul Cesari. Ceaiul a fost urmat de un bal naţional unde muzica italiană şi română au cântat împreună cu românii, imnuri patriotice ale ambelor naţiuni.

Seara, sindicatul cooperativelor naţionale a oferit un banchet, unde au fost invitaţi şi români, dintre cari persoane cunoscute comerciale, italiene şi române, ajutorul de primar de la Roma, profesorul Pop de la Academia din Bucureşti. După discursuri, studenţii români au cântat imnuri române şi imnul Garibaldi, provocând aplauze nesfârşite şi strigăte de „Trăiască România", „Trăiască Italia"!

Consulul român şi Consului Fraters au trimus o telegramă suveranilor României, dorindu-le zile glorioase pentru poporul român."

¤

LA ROMA, COMEMORAREA POETULUI DANTE

„Senatul Romei a hotărât, după propunerea asesorului Corrado Ricci, să eternizeze şi în bronz, marea operă a poetului, acea „Divina Commedia" care este „Cântecul Umanităţii". Conferenţiarul a arătat că opera lui Dante cuprinde toate virtuţile morale şi ideale ale Umanităţii, prin demnitatea concepţiei, prin elevaţiunea gândirei, prin frumuseţea imaginilor, prin splendoarea formei şi prin tăria caracterelor dezvăluite într-ânsa.

Se ştie că toate ţările latine, toată lumea civilizată chiar, a sărbătorit amintirea şi opera lui Dante.

Nu există nici un poet, pe care o lume întreagă, cu o splendidă unanimitate, să-l fi sărbătorit ca pe Dante. Căci, Poet al Italiei şi al latinităţii, el este, în acelaşi timp, prin tot ce opera sa a realizat ca frumos şi ca ideal, - poetul Umanităţii."

¤

O EXPOZIŢIE LA FLORENŢA

„Ziarul „Messsaggero", raportând despre succesul expoziţiei de cărţi şi produse tipografice dela Florenţa, relatează că, a reuşit îndeosebi de frumos, contribuţia României care, prin zelul neobositului profesor Alexandru Marcu, s-a impus atenţiunei şi aprecierei unanim favorabile prin minunatele lucrări expuse, la această primă expoziţie internaţională de după războiu."

Semnat: corespondent (Aurel Contrea)

TEATRU DE MARIONETE ITALIAN

„Fericiţi sunt copiii popoarelor moderne. Nu numai de reviste au parte, ci şi de teatru copilăresc.

În Italia sunt două tipuri din aceste teatre cari au stârnit admiraţia lumii şi bucuria imensă a celor mici. De altfel nici nu-i de mirare. Adoraţia copiilor în Italia e proverbială.

Cele două feluri de teatre pentru copii le cunosc bine şi m'au mpresionat sufleteşte ca unul din cele mai superbe lucruri ale creaţiunii omeneşti. Cel dintâiu l'am cunoscut asistând la TEATRO dei PICCOLI (teatrul celor mici) din Roma.

E teatru de păpuşi, care era cu multă trecere înainte cu o sută de ani în Principatele Române, pe la curţile boierilor şi e de mirare că această distracţie delicioasă nu mai există în ţara românească. Se mai zice şi teatru marionettistic şi e foarte răspândit în Franţa, deşi pare că patria lui ar fi la poalele Vezuviului, căci în Italia i se zice pretutindenea, teatru napolitan.

Tehnica acestui teatru de păpuşi a luat o dezvoltare minunată, încât îmi pare că cinematograful va avea multe puncte de contact şi de rivalitate cu dânsul, şi după toate semnele vor avea să se împrumute reciproc meşeteşuguri prin cari stăpânesc sufletul fraged al copiilor. La noi copiii se bucură prea mult de cinematograf, dar acesta nu-şi bate capul de sufletul copiilor. De cele mai multe ori îl corupe.

Teatrul marionettistic a plecat însă din lumea copiilor. A cercat să placă şi celor mari, dar i-a părăsit, să revină iarăşi între cei mici. Şi iată că creşte şi înfloreşte cu copiii. Ca să vă dau o idee de dezvoltarea teatrului de păpuşi e destul să vă spun că oamenii de geniu, cum e renumitul compozitor Giuseppe Verdi, a scris partituri speciale pe seama teatrului de copii. Săptămâna trecută a fost premiera piesei muzicale „Betty" de Donizetti şi vă veţi da seama de însemnătatea acestui fapt când vă scriu că la reprezentare, a participat secretarul de stat Finzi şi alţi oameni de seamă, cari s'au simţit atât de captivaţi de feeria compusă pe seama copiilor.

Americanii, neîntrecuţii yankee au recunoscut toată puterea fermecată a acestui fel de teatru şi mi-a fost mai mare mirarea cetind că în New-York s'a înaugurat teatrul celor mici cu „Fortunello" care înainte cu două luni a fost la Roma. Cine-i Fortunello? Păcală al copilaşilor italieni. A fost o veselie dintre cele mai zgomotoase când i-am ascultat glumele. Acum joacă „pe sfoară", peste ocean.

La Milano există un alt fel de teatru pentru copii, dar acesta nu mai e teatru de păpuşi de lemn, ci de adevăraţi artişti, în toată puterea cuvântului. Artiştii acestui teatru n'au mai mult de 12 ani, nici mai puţin de patru. D'Annunzio a asistat la acest teatru în vremile cele mai zgomotoase ale vieţii sale, când a întreprins cucerirea oraşului Fiume şi zice că a rămas fascinat de prestaţiunile fragezilor copilaşi. Eleonore Duse vorbeşte despre acest teatru într-un ton mai mult decât măgulitor. Cea mai de seamă artistă a acestui teatru e „Dolcetta" o copiliţă de vreo zece ani, cu numele Marichette Valentini. Cum să vă descriu talentul ei?

Cel mai glumeţ comic din Milano dl. Antonie Gandusio e în stare să facă să zâmbească şi omul cel mai întristat cu veselia lui neîntrecută. Acest glumeţ fără pereche s'a dus s'asculte pe Dolcetta, care a declamat o poveste duioasă atât de

dureros încât omul bătrân şi pururea vesel şi-a simțit ochii plini de lacrimi de povestea tristă a copilei.”

¤

SERBAREA ZILEI DE ZECE MAI LA ROMA

„Societatea Academică Dacia Traiana din Roma a ținut să serbeze această mare zi a neamului românesc cu toată cinstea cuvenită. În fața unui numeros public, dl. Consul al României, Chiriţescu, dl. Ataşat militar Cezărescu, mai mulți filoromâni, dl. Prof. Rom Artioli, presidentul confederațiunii latine reprezentanții cercului studențesc „Corda Fratres”, numeroşi artişti şi studențimea română.

În vorbirea de deschidere, dl. Preşedinte Titus Buzilă mulțumeşte în numele Societății, d-lui ministru Penescu pentru bunătatea ce a avut-o punându-ne la dispoziție saloanele legațiunii pe lângă Vatican pentru a putea ține cu deplin succes această mare sărbătoare. Relevă apoi însemnătatea clipei prin care trecem, putând prăznui în Roma, leagănul gintei noastre, cel mai frumos triumf al neamului românesc prin studențimea adunată din toate plaiurile locuite de români. Face un istoric al luptelor noastre din secolul trecut, oprindu-se îndeosebi asupra războiului neatârnării. Se foloseşte de ocazie de a aminti că sărbătorim şi un praznic îndoit: la 1848, pe această vreme de primăvară, s’au adunat la Câmpia Libertății a Blajului aleşii neamului şi poporului românesc, să ne hotărască un viitor mai bun. Face istoricul din 1848. Vorbirea a făcut cea mai bună impresiune.

Dl. Aurel Contrea a ținut să amintească Societății că pre această vreme, acum trei ani a răposat „poetul țărănimii", făcându-i apoteoza lui prin poezia „La moartea lui George Coşbuc”. Dl. I. Dăianu prin conferința sa asupra rolului tinerimii în România întregită, îşi îndeamnă colegii spre un idealism conştient, să-şi ia rolul de a lumina şi ridica în toate privințele păturile cele mai de jos ale națiunii: muncitorimea şi țărănimea. Conferința a fost viu aplaudată.

D-şoara Grigorian a declamat „Regina Ostrogoților” de Coşbuc, dl. Dr. A.Isăceanu a relevat marele merit ce l’a avut în întemeierea dinastiei române Ioan C. Brătianu, sfetnicul regelui Carol. Sărbătorim totodată o sută de ani de la naşterea sa. Dl. Petrescu-Dragoe a cântat cu o caldă duioşie „Ce te legeni codrule”, d-şoarele Isăcescu, de asemenea, au cântat mai multe doine naționale cari au contribuit în cea mai frumoasă măsură, la ridicarea însuflețirii tinereşti ce a dominat în Societate.

La sfârşit, dl. George Lația a ținut să amintească cu o negrăită durere, că bucuria noastră nu e deplină atât timp cât sute de mii de români în Bănat şi Valea Timocului sunt despoiați de limbă şi de lege, fără ajutor şi fără mângâiere. Are nădejdea că tinerimea de la Societatea acad. Dacia Traiană va lupta din răsputeri, ca fericirea noastră să fie deplină, iar miniştrii noştri cari cu demnitatea lor asigură respectul şi drepturile unei națiuni de 17 milioane vor şti să ducă lupta politică aci, în streinătate, ca soarta desperată a fraților noştri subjugați să fie ştiută de toată lumea cultă.”

Semnat: corespondent (Aurel Contrea)

SUCCESUL UNEI ARTISTE ROMÂNE LA ROMA

„**Primăvara”** şi-a anunţat cititorii, la vremea sa, cum a reuşit d-na Elena Văcărescu să înfrunte calomniile lui Appony aduse României la o şedinţă a Ligei Naţiunilor.

E un lucru demn de toată lauda, cum femeile române au reuşit de multe ori, într-un chip mai abil şi mai isteţ decât ştiu bărbaţii, să-şi apare ţara. Astfel, în vremea războiului, propaganda pentru România în Italia a fost susţinută cu un succes de o frumuseţe rară de trei femei: Elena Bacaloglu, poeta Smara şi Florica Cristoforeanu. Fiecare dintre dânsele, după priceperea sa specială.

D-na Bacaloglu a scris prea frumoase cărţi despre România în limba italiană. Dar, fiind cărţile foarte scumpe de tipărit, şi din cauza scumpetei, nu prea se cumpără. D-sa a editat acele cărţi folositoare pentru noi pe cheltuială proprie, ca să fie mai lesnea citite, şi când a fost nevoie şi-a vândut chiar şi juvaierele pentru buna reuşită a cauzei româneşti. Ce-a făcut d-na Smara cu cuvântul?

Eminenta noastră poetă a ţinut o serie întreagă de conferinţe despre dreptatea Ţării Româneşti. Mai ales, erau cercetate conferinţele de la Castel Sant Angelo.

Iar astăzi, toate ziarele vorbesc într’un chip foarte elogios despre reuşita cântăreţei de operă Florica Cristoforeanu. La începutul războiului României, prizonierii români din Transilvania şi Bucovina, când au căzut prinşi, s’au înrolat în renumitele legiuni româneşti din Siberia şi Italia.

Erau foarte însemnate nu numai pentru spiritul patriotic al lor, dar şi pentru bunul echipament de care dispuneau. Erau poate, cei mai bine îmbrăcaţi soldaţi ai noştri, prevăzuţi cu de toate.

Pe atunci, Florica Cristoforeanu , una dintre artistele de operetă cele mai renumite în Italia – era mireasa unui înalt ofiţer italian, pe care-l câştigă pentru cauza românească. Ca să se poată organiza acele brave legiuni s’au cerut foarte mulţi bani. Pentru folosul acestei legiuni, Florica Cristoforeanu a ţinut concerte cari au adus venituri foarte însemnate soldaţilor români şi ţării noastre.

Astăzi, Florica Cristoforeanu a trecut dela operetă la operă şi succesul înaltului talent al D-sale ne asigură tuturor cinste în faţa streinilor. Stagiunea de operă din teatrul „Adriano” din Roma s’a început cu piesa „Mme Butterfly” şi rolul de forţă îl susţine dânsa cu superioritate cuceritoare.

Activitatea rodnică a acestor femei sunt desigur, cele mai frumoase dovezi despre însuşirile vrednice ale româncelor noastre.

¤

UN DOCTORAT ÎN ITALIA

„În 23 decemvrie 1924 dl.Aurel Contrea, prietenul şi colaboratorul nostru, a fost promovat doctor în ştiinţe la Roma cu foarte bine (100), disertând (ţinând vorbire) despre aur şi teluriu. Ce face hărnicia, priceperea şi voia de lucru.

Dl. Contrea, băiat din ţărani, nu cu prea mare avere, a făcut prima oară patru clase medii şi şcoala normală din Arad. A făcut diferenţa de clase pe când urma pedagogul superior din Pesta.

A trecut apoi la Universitatea din Cluj unde, de asemenea, a făcut examene cu foarte bine; iar de aici la Roma, unde a terminat cu succes aşa de frumos. Îl felicităm,

ne bucurăm şi dorindu-i sănătate, îl aşteptăm cu drag la muncă pentru binele neamului nostru, care are încă mare nevoie de oameni harnici şi pricepuți.”

DE SFINTELE PAŞTI LA ROMA

„Dragilor mei! Am trecut cele mai frumoase serbători ale creştinilor, a sfintelor Paşti. Aceasta e nu numai pentru că natura, în această vreme a minunatei primăveri, îşi încarcă cu cea mai aleasă avuție a ei, fața pământului înviorat, dar şi pentru simbolul sublim al acestei înalte serbători: **Învierea**.

Străin în căi străine privesc cu inimă mângâiată şi satisfăcută, de felul cum ştiu toate neamurile a prăznui în această zi. Căci nu e deosebire de neamuri în această zi, - dela laponul, ce-şi jertfeşte scumpetea primitivă a darurilor sale, până la yankee-ul american, ce dispune de-o bogăție nebănuită de avuții, - toți sunt pătrunşi de acelaşi gând şi sunt supuşi aceleiaşi intenții superioare.

Deosebire se poate face numai în ce chip profită fieştecare parte a pământului de acestă sfântă zi. Sunt în Italia, şi prin urmare privesc un caz particular. Ceea ce formează chiagul existenței aci, este intimitatea familială şi, mai mult decât aceasta, dragostea de copii. Vieața familială nu poate fi, şi nici nu e niciodată spectacol pentru streini. E foarte greu, mai ales celui de altă lege, a păşi peste pragul casei italianului, chiar şi de ar avea intenții bune: aceasta pentru a se feri de intenții rele. Vorbăria („pletica”) nu poate fi, şi nici nu e subiect de familie şi nu se face sânge rău cu ea, ca în alte părți.

E însă, un mijloc prin care orice om de treabă dintre dânşii îți rămâne foarte îndatoritor, - atunci anume, dacă îi bagi în seamă copilul micuț, îi spui vorbe mângâioase, sau îi faci ceva daruri mărunte. E de credința că cel ce-şi iubeşte copiii, nu poate fi om rău., - şi atunci italianul devine primitor şi te cinsteşte îndoit de mult.

În această atmosferă se desvelesc serbătorile Paştilor. Copilul mic e centrul preocupărilor şi drag tuturora în răsfățarea lui nevinovată.

Îl încarcă cu podoabe şi jucării şi parcă serbările sunt tot atâtea ocaziuni de a-şi arăta dragostea copilărească, cea fără de margini.

La Florii, La Paşti şi la anumite dumineci destinate anume, piețele se umplu de femei cu copii micuți în brațe. Unde mai înainte era învălmăşag, circulație şi lume zgomotoasă, acum răsar bordeiuri de lemn cu târgoveți zgomotoşi, unde se fac zaharicale pe loc, în fața copiilor, cari îşi cheltuiesc în acea zi toți bănişorii (solzii) adunați de multă vreme. În acea seară pleacă cu toții, porecliți după urechi, de zaharicale.

Mai departe sunt corturile de păpuşi şi te prinde dragul văzând mulțimea de copii alegând jucăriile după culoare, mărime şi tăria sunetului de trâmbiță. În altă piață sunt coşuri învăluite în bumbac; de firul de bumbac se leagă patroane de hârtie. Se aprinde firul şi sunetele, pocnetele, sfârâiturile urmează lanț ca într-o sălbatică bătălie, de, - zarvă şi nimic altă. Într’o parte, un băiețaş scapă balonul de beşică colorată care se înalță sus, sus de tot, până la înălțimea nezărită a norilor. Se înțelege că toată lumea îşi încoardă, suceşte gâtul până nu mai vede nimic.

Altă uliță e plină cu lampioane. Perechile se preumblă, ca mirii în fața altarelor, pe sub arcade. Depe balcoane s’aruncă nemăsurate fire de hârtie colorată în care se vălătucesc trecătorii. Toți râd, sunt veseli, pleacă satisfăcuți şi decât toți, mai mângâiați sunt copilaşii, micuții, „bambinii”, cari pleacă dormind la sânul mamelor, osteniți de atâta petrecere multă şi nevinovată.

Să vă petreceți şi D-voastră cu bine, dragi copii din țara mea! Cu drag,

Aurel Contrea

Roma, 10 aprilie 1922”

¤

UNITĂ PLINĂ DE FARMEC

Duminica trecută, prietenul nostru şi colaboratorul constant al **Primăverii** dela început, Dl. Profesor Dr. Aurel Contrea din Timişoara şi-a sărbat frumoasa nuntă şi cununie cu mireasa-i adorată, drăgălaşa Florica Malița din Săbolciu.

A fost o nuntă plină de farmec şi poezie pentrucă sufletele gingaşe ale mirilor s’au îmbrăcat în farmec de dulce poezie.

Urăm tinerilor căsătoriți viață lungă, plină de noroc şi fericire….

DESPRE PARCUL SAN MARCO DIN COMLOŞU MARE

„Este cea mai întristătoare faptă ce apasă sufletul tineretului studios când se reîntoarce acum la vatră, în această fruntaşe comună natală. Fiecare se întorcea cu mirajul unei stăpânitoare încântări. Pe fiecare îl copleşea cu duioşie gândul unei preumblări desfătătoare în această grădină fără pereche, insulă de verdeață şi sănătate, în mijlocul unei stepe de climă secetoasă, unde praful îți năpădeşte răsuflarea şi unde germenii tuberculozei se adâncesc zi de zi, tot mai nimicitori în piepturile firave ale generației tinere. Chiar fără să se fi adăpostit un sanatoriu – după cum era gândul multora – parcul din mijlocul Comloşului era o podoabă, pe care o arătai cu mândrie fiecărui străin ce-ți cerceta comuna. Şi lauda ce se aducea obrazului estetic al comunei se răsfrângea asupra întregului Banat; căci se zicea că, dacă vrei să vezi făptura chipeşe, graiul înțelept şi limpede al bănățeanului, mergi şi stai de vorbă cu plugarul comloşean, - dacă vrei să te desfătezi într’o comună bănțeană, mergi şi vezi Comloşul! Şi avea străinul ce vedea!

Vă închipuiți că ați fi într-o cameră îngustă, cu ferestrele astupate, cu aerul confinat de să-ți înăbuşe răsuflarea. Şi când duhoarea toxică e gata să te asfixieze, deodată se destupă o fereastră şi pătrunde aerul înviorător. Cum se îmbujorează fețele, cum se înviorează făptura, ca de-o minune magică ce-ți înnoieşte firea!

Ce este un parc în mijlocul unei comune? O fereastră neprețuită de sănătate, vigoare, încântare şi bunăstare. De bunăstare, da, pentru că o pădure, un parc, nu este doar o bogăție ce se cântăreşte cu stânjenul pătrat!

Un stejar zdravăn din aprilie până în septembrie trimite în atmosferă 11 vagoane de apă. Şi fiecare arbore sau pom trimite în aer mai multe , nu puține butoaie de apă sub formă de vapori, transpirând. Se înțelege că, distrugând păduri, grădini, parcuri, nimiceşti nori întregi, alungi pentru vecie ploaia binecuvântată. Istoria şi geografia ne dau nenumărate exemple, cum popoare distrugându-şi pădurile şi-au tăiat creanga de sub picioare, şi-au nimicit țara.

Siria este o țară îmbelşugată, până când avea neprețuitele păduri cari ornamentau Libanul şi Antilibanul. Dar venind fenicienii comercianți, având nevoie de lemn de marfă, foc pentru corăbii, au doborât cedrii cu nemiluita. Şi nici după trei mii de ani Siria nu s’a mai putut reface, rămânând o pustie oribilă.

Aceeaşi soartă ni se pregăteşte şi nouă. Bătrânii de 60-70 de ani îşi aduc aminte limpede, că în tinerețea lor erau vremuri mai frumoase, cu ploi mai multe şi la timp. Tinereii neghiobi de azi râd de ei, zicând că se făloşesc cu iluziile bătrâneții lor. Şi cu toate acestea bătrânii au dreptate. Datele meteorologice şi statistice din acel timp ne vorbesc clar că pădurile erau mai întinse şi ploile mai dese şi la timp.

Noi, în loc să cheltuim vlagă şi avere pentru păduri, parcuri şi grădini, cu nepricepere prostească îngăduim ca aviditatea hrăpăreață să distrugă floarea de grădină din mijlocul comunei noastre. O grădină ce nu avea asemănare în tot județul şi la care veneau oaspeții străini să o admire ca pe un miracol.

La ce să mai evoc frumusețea crăițeilor cu ghirlande măiestre şi arcate de verdeață dela pământ la coroane arborelui, dela un trunchi la altul. Unde e vița sălbatică şi merişorul, răchițelele şi tufele de scumpie ce ne desfătau inima şi ne încântau privirea?

La fiecare cotitură, primăvara, în preafrumoasa lună Mai, ca aruncate de penelul măiestru al unui pictor iscusit, ne apăreau flori de toate culorile, de toate nuanțele, de parfumuri variate, de frunziş îmbălsămate. La mijloc luminişul rotund, ce-a văzut jocurile noastre copilăreşti zbeguindu-ne în jurul comunei cei de arbori. Băncile odihnitoare ne aşteptau umbroase în latul cărării suitoare şi din toate crângurile ne întâmpinau trilurile veselelor păsărele… Nimic de-acum din toate acestea. Monotonia searbădă şi uscată ne priveşte rânjitoare!

UN VETERINAR ŞI-O VRĂJITOARE
(poveşti adevărate)

„Într-un sat din jurul Clujului s'a ivit o boală de vite, deopotrivă de periculoasă şi pentru oameni. Oamenii însă nu ştiau aceasta, dar o ştia dl. veterinar (cujmit), care au şi spus-o oamenilor, dar oamenii nu-l credeau. La aceste, veterinarul înştiinţa jandarmeria care confiscă carnea frumoasă, dar bolnavă, şi dase poruncă: nu e mai permis să se vândă vite din această comună altor sate, ca boala să nu treacă în ţară, să se lăţească.

Dar oamenii puteau să facă şi făceau chiar târguri bune cu vitele (bolnave) şi, de ciudă şi de necaz că veterinarul le trase peste socoteală şi căzeau de la aşa frumoasă dobândă, cei mai învrăjbiţi păgubaşi au intrat noaptea în casă la veterinar şi i-au spart capul cu bătaie. Aşa de mare obidă le era.

¤

Dar povestea nu se sfârşeşte aci. Pentru că n-au crezut cujmitului şi au mâncat din carnea bolnavă, la un sătean i s'a îmbolnăvit greu de tot nevasta, din cauza acelei cărni rele.

Într'un târziu s'a dus, ce-i drept, la medic, iar medicul i'a spus că trebuia să vie mai de vreme, căci acum îi va trebui foarte mult timp până se va vindeca, că – de! – boala s'a înrădăcinat bine în femeie. Şi cum omul păcătos n'are răbdare în năcazuri, sfaturile medicului şi leacurile le lua numai cu o„doară" şi cu neîncredere evidentă. La urma urmei, dase în numele sfântului şi medic şi tot, că nu mai credea în ele, şi iată de ce nu mai credea.

În sat – (şi în care sat treaba nu e?) – este cum zic, o vrăjitoare, ba sunt şi mai multe de astea, dar omul nostru credea într'una tare, că tare o lăudau babele, şi de babe oare cine nu ascultă?

- Bună seară, Solomie – zise omul intrând în bojdeuca de lemn a vrăjitoarei. „Am venit la tine să-mi mântui nevasta de boală, c'am fost la doftor, dar doftorul nu ştie să-i ajute."

- Rău ai făcut bade, că te-ai pornit la doftor, când la mine întâiu trebuia să vii. Dar las' pe mine, c'o să fie bine. Nevastă-ta o chiamă?

- Mila; răspunse omul, - mila lui D-zeu să fie cu dânsa.

- Mila? – zisă vrăjitoarea – rău nume de soroace, cu greu voiu îmblânzi Necuratul cu numele ei, ce miroasă a aghiasmă.

… Să laşi însă cinzeci de lei la mine şi treci mâne pe-aici. S'aduci însă 13 ouă şi un funt de clisă, şi-o cotăriţă de făină şi,… mai înşiră vrăjitoarea după ce începu să bâlbâie farmece auzite tocmai din gura lui…nu ştiu mai cum!

¤

Omul nostru trecuse pe la vrăjitoare de două ori, de patru ori, de nouă, tot cu clisă, ouă, făină, şi cinzeci de lei. Când se împlinise suma de opt sute de lei, bunul Dumnezeu se îndurase de femeie, şi-o luă pe altă lume… Bietul om, să moară de necaz şi de durere, şi numai acum i se deschise capul, că vrăjitoarea îi înşelase. O anunţă jandarmeriei, care tocmai în acea zi primise un denunţ de la un alt om, căruia vrăjitoarea îi şterpelise cu farmecele, de suma neînsemnată de 900 de lei.

Intrând oamenii legii în bojdeuca de lemn, vrăjitoarea nu era, îşi luase tălpăşiţa, şi poate astăzi fericeşte pe alţi nenorociţi din lumea românească. Şi fiţi siguri, dragilor mei, că legea n'o s'o găsească degrabă. Pentru că vrăjitoarele ţin babele, şi cu babele ţine tot satul. Vor avea ele grijă, s'o astupe bine.

¤

Vrăjitoarele, femei şirete şi mincinoase, sunt una din marile scăderi ale poporului nostru. Şi durerea noastră este mare, că ţăranii noştri cred în ele ca beţivul în răchie."

MINUNEA UNEI VRĂJITOARE

„Am scris într-un număr al „Primăverii", că rău fac oamenii şi femeile noastre dela sate, ca şi dela oraşe, când cred în vrăjitoare, muieri viclene şi mincinoase. Sunt unii slabi de înger, cari cred în ele mai tare decât beţivul la răchie. Căci toată puterea vrăjilor deşartă este, după cum întăreşte şi următoarea adevărată poveste, căci aievea s'a şi întâmplat întocmai, după cum aci vă scriu.

Ce nu ştie, mă rog, o vrăjitoare din Paris, „Rue des Ulm"? Ştie toate – ziceau muierile credincioase, - tot ce-i pe lumea aceasta şi pe cealaltă. "La o domnişoară, pe numele Helene, i-a povestit toate vorbele schimbate cu iubita sa maică, răposată de o săptămână. Fericita întru Domnul o primise pe vrăjtoare la masă aşezată într-o grădină din poarta raiului. Dedesuptul mesei răsăreau limbi de foc, cari atingeau cearşaful de argint al mesei, fără să-i strice ceva. La masă, întru pomană îngerească, era maica Helenei, cu faţa palidă şi întristată după iubita sa fiică, rămasă pe pământ. Erau doi îngeri de-a dreapta ei, iar se-a stângă o mătuşică din Paris, pe care tăria farmecelor o ridicase uşor la cer, trimisă fiind de fata orfană Helene, faţa îndureratei maice i s'a podidit de lacrimi şi a rugat pe vrăjitoare, ca pogorându-se la pământ, să-i spună Helenei, că nimica nu-i lipseşte în raiu, ci numai îndepărtata sa fiică. Dar Dumnezeu i-a lăsat îngerii să-i poarte de grije şi să-i întărească inima. Numai dânsa pe pământ să se poarte onestă, - să se încreadă tânărului Gustave, ce-a încredinţat-o în viaţă şi să-i facă jertfe pentru sufletul nemuritor al moartei sale măicuţe…

Şi biata Helene făcea jertfe îngreunate. Ascultând de minciunile viclene şi-a pus la dispoziţia vrăjitoarei toată truda sărăcăcioasă a bietei sale vieţi de cusătoare sărmană. Tot ce agonisea ea îşi lua de la gură, şi trecea vrăjitoarei în dar pentru sufletul neprihănit al dulcei sale mame răposate.

Precum vedeţi, iubiţi cetitori, vrăjitoarea pariziană ştia să mintă mai abitir să zicem, decât sora Solomia vrăjitoarea din… Se frământa lumea după vorbele ei, ca muştele în jurul vasului cu zăr. A făcut zarvă atât de mare, încât până şi poliţiei i-a fost treaba bătătoare la ochi. Imediat se şi prezintă doi detectivi transformaţi în muncitori săraci. S'au schimbat atât de bine încât nici nu bănuia că, de astă dată, îşi face de lucru cu oamenii legii, - ci iată te miri cu ce proşti, - gândeşte vrăjitoarea.

Un detectiv imediat şi începe să se vaicăre prefăcut, că nevastă-sa s-a dus cu copilaşul la o rudă din Lyon şi acum primeşte ştirea că nu-i acolo, a dispărut şi nu-i dă de urmă. Dar el o să-i facă daruri bogate vrăjitoarei dacă-l ajută să o afle.

Vrăjitoarea neştiind că are de-aface cu un detectiv, e natural căci aceea nu ştia că detectivul nici n'a fost însurat. Ci Solomia Solomiilor începuse cu visul maicii

Domnului şi alte poveşti înflorite, că în Lyon, în str. Sfânta Barbara nr. 12 are să-şi găsească nevasta şi băiatul.

Detectivul aleargă la telefon, cere în grabă Lyonul şi întreabă poliția de str. Barbara nr. 12.

I se răspunde – după cercetări minuțioase, - că nici nu este în Lyon uliță cu aşa nume.

¤

Cred că ghiciți acum ce-au făcut detectivii cu vrăjitoarea. Acum zace la arişte rece (sic) peste iarnă. Cum putea ea să ştie pe lumea cealaltă ce va fi – când nici atâta nu ghiceşte, ce-i pe pământul nostru?

Dacă cea mai renumită vrăjitoare pățăşte aşa ruşine mare – ce pot şti vrăjitoarele noastre, cari nu au nici o învățătură?

Vă las în judecata Domniilor voastre în speranță că veți găsi ac de cojocul farmecelor încornurate – cari e fac atâta ruşine, şi cari fură trăind bine în puterea minciunilor."

A.B.C. (Aurel Contrea)

MOAŞTELE LUI NICOLAE BĂLCESCU

„Au fost descoperite în Italia, de către prof. Alexandru Isăceanu, care din anul 1919 studiază la Roma, şi la 1920 îi aflase actul de moarte, pe care l-a publicat în ziarul italian „La Romania", care pe atunci a apărut la Roma.

Ca prieten sincer al doctorului Isăceanu, mă bucur de succesul descoperirilor sale şi-i doresc din toată inima, ca soarta să-i dea toate satisfacțiile pe cari, după atâtea suferințe în țară străină, le merită din belşug.

Descoperirea D-sale are pentru toate timpurile un imens interes ştiințific şi e de o deosebită actualitate pentru timpurile noastre. Nicolae Bălcescu a scris istoria pragmatică a lui Mihai Vodă Viteazul, a acelui măreț Voievod care unise pentru întâia dată sub sceptrul său toate ținuturile patriei noastre sub o singură stăpânire românească. Le unise pe vremuri, când urgia străină era imensă şi duşmanii neîmpăcați ai existenței noastre reuşiră în scurtă vreme, să răpună viața Sfântului nostru Domnitor şi să aplice zăbrelele sclaviei grele asupra Ardealului adorat.

Viața lui Mihai Bravul e o tragedie zguduitoare şi Nicolae Bălcescu i-a scris istoria cu sângele lui. Cuvintele cu cari descrie Ardealul sunt cele mai frumoase din toată literatura noastră. Bălcescu intenționa să facă din istoria marelui Voievod o operă pur ştiințifică.

Dar subiectul era atât de înălțător, încât în loc să fi gătat o istorie seacă de ştiință, a rodit cele mai glorioase pagini ale literaturii noastre naționale.

Acum, când visul lui Nicolae Bălcescu s'a împlinit aievea, - căci împărăția lui Mihai Viteazul e din nou în ființă, – genunchii noştri se pleacă în fața osemintelor marelui dispărut, cari de la Palermo vor fi aduse în țara noastră.

În întrunirile Societății „Dacia Traiană" de la Roma ascultam cu lacrimi în ochi destăinuirile duioase, pe cari ni le dezvălea verva fără păreche a tânărului cercetător Dr. Isăceanu. Şi iată că frământările sale n'au rămas vorbe amăgitoare, ci o realitate care ne curățeşte inima şi ne exaltă sufletul. Ne închinăm înaintea osemintelor bărbatului mort în streini, care a avut peană măiastră şi sufletul de foc. Scriind istoria

lui Mihai Viteazul a avut viziunea clară a întregii Ţări, între graniţele ei naturale. A suferit exilul pentru ideile lui, dar osemintele lui intră în Ţară când idealul său este în deplină desfăşurare.

Amintirea lui e veşnică pentru noi."

Dr. Aurel Contrea

NOTE DE DRUM PRIN ITALIA

„Dorul de casă e putere tainică care ne chiamă cu ardoare. Număram zilele pe degete şi parcă vremea ne trecea foarte încet. În răstimpul ce ne-a rămas, căutam printre ghidele (îndrumările) ce scriau despre muzeiele şi ruinele oraşului – dacă mai e ceva demn de văzut şi ne-a scăpat din vedere. Doream adică, să nu plecăm din acest oraş până ce nu vedem totul ce e de văzut şi nu reîmprospătăm toate clipele de înălţare sufletească cari ne-au cutremurat inima, când am ajuns pentru întâia oară într'ânsul.

Roma, Roma, oraş mare şi sfânt! Soarele aruncă raze îmbelşugate din bolta cerului pururea senin şi maiestos. Mai doream să văd odată Via Appia cea nouă, de-a lungul căreia se rânduiesc atât de impunător coloanele apeductului roman. Nu-mi păreau de loc lucruri făcute de mâini omeneşti. Strămoşii noştri latini, aveau într'adevăr o virtute uriaşe în arta construirei. Din depărtări de sute de kilometri se aştern vederii aceste ruine măreţe, care aduceau apa proaspătă din munţii îndepărtaţi, oraşului iubitor de curăţie. De-alungul lor parcă vedeam sclavii sârguitori cari păzeau piatră de piatră, să nu se ruineze opera făcută cu atâta grijă. Ruinele vechi stăpânesc toată întinderea câmpiei şesului roman cel purtător de grâne…

De-alungul drumurilor sunt înşiraţi pinii pitoreşti zvelţi şi fără frunzişul încărcat al stejarilor noştri. Ei singuri ridică capul lor de măciulie gigantică în toată întinderea albastră, şi soţi stăpânitori vederii nu au decât pe aristocraticii chiparoşi, care tăcuţi şi înalţi în toată podoaba lor îmfrumuseţează, plini de mândrie şi practitudine curţile castelelor şi cimitirul larg de la marginea oraşului. De-alungul drumului prăfuitor vin care şi trăsuri pe două roate mari şi grele cu încărcături de piatră, lemne sau butoaie cu vin. La marginea lor, italieni plictisiţi cântă melodii vajnice şi monotone, cântă într'una de dimineaţa până seara, trudiţi şi răguşiţi, căci cântecul e una din patimile lor frumoase.

Tramvaiele şi trenurile lor dese fac o larmă asurzitoare şi continuă. Sunt obosit, nu atât de cale, cât de tropotele şi sunetele multe şi variate ce nu mai au sfârşit. Seara se coboară repede fără să-mi dau seama, în apus norii îndepărtaţi se îngrămădesc deasupra orizontului în conture felurite şi culori de mai multe feluri. De-asupra capului meu vânătul senin devine din ce în ce mai pronunţat şi parcă din nemărginita înălţime se coboară pânză fină de mătasă albastră ce-şi adună firele tot mai îndesate din zări şi până-n zare. Numai în apus amestecul colorilor devin tot mai vii şi tot mai fantastice. Un pictor, dacă ar întrebuinţa colorile cele mai răzleţe şi sălbatice, cu greu ar produce o măiestrie mai minunată, ca ceea ce face soarele cu razele lui minunate. Alerg spre o înălţime să mă stăpânească priveliştea în toată desfăşurarea ei.

Şi dintr-o vatră de jar, din talerul larg al soarelui se desleagă fâşii, fâşii, mănunchiuri şi panglici de raze de-un galben portocaliu, cari toate împreună încheagă o aureolă magică ce învăluie norii întunecoşi, dându-le o înfăţişare caldă şi plină de

imagini. Culorile se descarcă într-un spectru ce se desfăşoară din sine şi prin sine, din nuanţe, ce parcă le îmbină treptat prin toate într-o singură culoare vie şi puternică. Varietatea se întețeşte. Para soarelui coboară spre dealul Celius şi deasupra caselor istorice şi ruinelor renumite de pe Palatin. Coloseumul imens îşi spoieşte zidăriile vechi într-o haină purpurie ca toga patricienilor romani. De-asupra lui cerul se înroşeşte ca de un izvor de foc aprins, ce nu se astâmpără decât în vineţia arborilor din culmea geanicolului înalt. De-a dreapta lui se ridică cupola măreaţă a bisericii Sfântului Petru. Talerul soarelui alunecă acum de-a dreptul îndărătul cupolei şi îşi ţâşneşte văpaia de-a dreptul din cadrul ferestrelor largi. Mirajul acesta e fără pereche. Toată lumea stă cuprinsă de mirare, admirând în extaz până ce soarele dispare sub orizont şi întunericul devine atotstăpânitor. De-alungul străzilor se aprind lămpile electrice. Plecăm spre casă."

Aurel Contrea

JERTFA EMIGRANŢILOR

„Da! Să facem ca emigranţii să nu fie o hemoragie a naţiunii noastre şi nici măcar o infimă slăbire a ei. Da! Emigranţii trebuie să rămână veşnic şi oriunde pe suprafaţa globului pământesc o parte integrantă a naţiunii şi soldaritatea noastră să rămână pururea conştientă în faţa lor.

Când tehnica comunicaţiei atât de lesnicioasă, când telegraful fără fir ne pune în legătură directă cu Statele Unite – izolarea şi nepăsarea de până acum este anacronică şi păgubitoare.

Într'adevăr, dăunăzi s'a ascultat la Timişoara prin Telefonul fără fir concertul Operei din New-York. A fost o senzaţie fără pereche să simţi cum distanţa incomensurabilă a dispărut prin vrednicia tehnicei noastre.

Asta vor trebui să se apropie şi fraţii noştri înstreinaţi, să simtă de aproape vigoarea sufletului, bătăile inimei noastre şi izbânzile lor vor să se împletească cu biruinţele noastre." (fragment din ziar – notă de Florin Contrea)

DEPRE CULTURA BRITANICĂ

„Anglia de azi este rezultatul luptelor fără de prihană a poporului englez. **Britania stăpână peste ape** e cântecul național şi azi, cu mândrie spun că hotarul țării lor la marginea apusă a mării. Cu greu se poate ataca o țară atât de izolată ca Anglia. Romanii au cucerit-o, dar n'au stăpânit'o niciodată, şi nici Filip al doilea, nici Napoleon n'au reuşit s'o învingă.

În schimb, dintre popoarele Europei ea a adaptat cultura mai târziu, nici Picții, nici Scoții străvechi nu s'au putut menține acolo şi nici să devie modele altor neamuri. Dar englezii au prins rădăcini în ea şi în fața asprei mări au devenit un neam de stâncă.

Robinson Crusoe e povestea ce o învață băiatul când răsare. Şi nu-i un basm acesta. E cel mai clasic simbol al unui neam întreg, căci națiunea engleză a retrăit povestea lui. Insula era Anglia însăşi, şi naufragiatul, poporul englez. El n'a putut imita direct şi nici împrumuta cultura altui neam, ci a trebuit să i-o creeze însuşi, cu toată inconveniența naturii. Numai aşa s'a putut forma o cultură specifică, trainică şi sobră, ca norositatea atmosferei ei. Natura grea i'a făcut serioşi.

La alte neamuri, teatrul e o comedie, la englezi e tragedie. Autorii Europei continentale, mare parte sunt caracterizați prin strălucirea sclipitoare a ideilor şi prea nemăsurată a vorbelor, - pe când autorul englez e sombru, concentrat, rece şi adânc, entuziast, dar aceasta nu-i răpeşte, ci fiecare vorbă cade ca o stâncă de granit; adevărurile rostite de ei au tenacitatea şi măreția cuvintelor scripturii. Cultura engleză se pare mai greu accesibilă – în aparență – dar, în orice caz, mai fericită şi mai fecundă ca a multor neamuri.

Întrucât ne priveşte pe noi, românii, e de un interes vital de a ne adapta felului englez de a ne crea cultura şi a ne întări viața. Căci, dacă pe englezi îi înconjură (dar îi şi apără), valurile mării – adeseori drumuri spre multe primejdii, dar şi spre mari bogății – pe noi ne înconjură pretutindeni neamuri puternice.

Oțelirea lăuntrică a noastră înseamnă o tărie exterioară pentru noi, o individualizare a culturii noastre înseamnă un drum spre independență şi superioritate în concertul neamurilor. Este o lege a firii ca cei care îşi adaptează forme de viață mai perfecte – se vor desăvârşi. Şi chiar dacă ne va cădea neobişnuit de greu să ne însuşim un traiu şi o cultură ce o urmăreşte pe a Angliei, această urmare ne va rezulta cu cele mai adânci şi mai norocoase consecințe pentru noi."

Dr.Aurel Contrea
Prof. La Liceul C. Diaconovici-Loga

PROCES VERBAL AL UNEI ŞEDINȚE LA „ALTARUL CĂRȚII”
(manuscris inedit)

„…al şedinţei din 8 V 1938 Prezenţi: M. Dr. Dan, C. Miu-Lerca, Gr. Popiţi, S. Bănciulescu, G.Atanasiu, Simion Duma, Ada Crin, D. Grozdan, S.Velceanu, A. Contrea, T. Topliceanu, Volbură-Poiană-Năsturaş, Gr. Brădişteanu, N. Ivan.

Dl. preşedinte prezină Cenaclului pe noul membru ales, Dl. Simion Duma şi îl salută de binevenire.

Dl. Simion Duma emoționat mulțumeşte pentru onoarea ce i s-a făcut, promițând că se va arăta un membru devotat şi activ.

Dl. Topliceanu spune că fiind mulți vorbitori la şedința cenaclului în cazul de față renunță la conferința publică. Rămâne ca în numele Cenaclului să vorbească numai dl. Volbură Poiană-Năsturaş. Locurile la teatru vor fi împărțite de dl. Preşedinte, ajutat de dl. Popiți.

Dl. preşedinte citeşte o scrisoare a d-lui Ion Minulescu, privitoare la serbarea din ziua cărții.

Dl. Gr. Brădişteanu lămureşte concursul publicat de Astra pentru o broşură cu material potrivit serbărilor patriotice.

Dl. M. Ar. Dan ceteşte 2 epigrame recente la adresa poetului Mircea Rădulescu. Dl. Volbură Poiană-Năsturaş ceteşte 2 epigrame, una la adresa lui M.Ar.Dan, şi alta pentru N.Ivan.

Dl. Gr. Popiți propune ca Cenaclul „Altarul Cărții” să se țină şezători literare în unele orăşele. Cu organizarea acestora s-au dat următoarele însărcinări: Gr. Dugarin pentru Lugoj, C. Miu-Lerca pentru Lipova şi N. Ivan pentru Reşița. Ne vom prezenta la numărul maxim de membri, iar la cetit vor fi preferați cei ce n-au luat parte la programul din Timişoara. Pentru deplasare se va cere autobuzul Primăriei. Dl. Preşedinte va interveni pentru a se obține.

Dl. Iosif Velceanu aduce la cunoştiință că în 13 şi 14 Iunie, Dumineca a doua după Rusalii se va ține la Timişoara „Serbarea Cântecului Românesc”, organizată de Asociația Corurilor şi Fanfarelor din Bănat. Va fi o participare monstră, căci se vor produce cam la 10000 de cântăreți. Invită Cenaclul la aceste mărețe serbări şi-i cere concursul. Îndeosebi dl. Preşedinte e rugat să se intervină la fundațiile Regale prin dl. Gusti precum şi la Ministerul Cultelor şi Artelor să acorde fiecare câte-o subvenție de 25000 de lei, din cari să se suporte spesele cu trenul ale coriştilor din centrele mai îndepărtate şi mai sărace din județele Caraş şi Severin.Dl. preşedinte M.Ar.Dan promite că va face tot ce-i stă în putință.

Dl. T. Topliceanu aduce la cunoştința Cercului că dl. Prof. I. Velceanu după o activitate plină de zbucium şi de rezultate va intra în pensiune în toamna anului curent. Aduce sărbătoritului omagiul Cenaclului nostru. Dl. Prof. I. Velceanu este aplaudat cu efusiune.

Dl. G. Atanasiu propune ca scriitorii Cenaclului, din bogata biografie a d-lui I.Velceanu să aleagă fiecare un capitol potrivit ce s-ar preta să fie stilizat în genul fiecăruia, ca toți laolaltă să-i scoatem o biografie romanțată, din care generațiile viitoare să-şi scoată îndemnuri pentru muncă şi progres. De încheiere dl. G. Duma ceteşte schița “La sapă”. La critică iau parte Gr. Brădişteanu, T.Topliceanu şi Volbură Poiană-Năsturaş.”

AL DOILEA PROCES VERBAL LA ALTARUL CĂRȚII
(manuscris inedit)

„…al şedinţei din 15 V 1936 prezenţi M.Ar.Dan, D.Grozdan, Gr. Popiţi, V.Poiană-Năsturaş, Ada Crin, Simion Duma, A.Contrea, R.Fabian, C. Miu-Lerca, G.Atanasiu, Dridri-Goroniţa şi N. Ivan.

Ada Crin citeşte mai multe versuri. Volbură-Poiană Năsturaş e de părere că se întrebuinţează prea de multe ori expresiile “Ci” şi “fu”. De exemplu:”Ci vrând să legi visările-ncepute”,

“Ci-n gânduri ce-aleargă pe căi nevăzute”. Apoi “Fu zarea iarăşi stăpânită” şi “O păsărică fu rănită”, încât i-aproape obsedant. Autorul în replică se gândeşte ca unele din ele să le înlocuiască . Însă expresiile nu sunt neuzitate căci se găsesc şi la Eminescu. La Sonetele “Iubitei” şi “Chemare” Gr. Popiţi constată o timiditate extraordinară , iar C. Miu-Lerca prea multe idei pentru un sonet. La “Cântec arab” la expresia “Sub cort un opaiţ lumina-şi presare, joc, umbre” etc. Gramatical e corect “joacă umbre” şi nu „joc”. Ada Crin mai citeşte “De ursită” şi “Pe seară”.

Volbură Poiană-Năsturaş citeşte “Urâta satului”(poezie). C. Miu-Lerca o schiţă din ziarul Vestul:”Scriu depe banca acuzaţilor”.

Dorian Grozdan citeşte un fragment din romanul “Diavolul blond” iar G. Atanasiu un mic fragment din “Însemnările unui monografist”.

Se trece apoi la discutarea amenajării detaliate a serbării din ziua cărţii. S-a decis ca Dorian Grozdan să cetească vers în loc de proză. Claudia Milian şi Melenţia Şora îşi anunţă anticipat neparticiparea fiind împiedecaţi de forţe majore. Apoi Fanfara Reg. V. Vânători va începe cu „Trăiască Regele". Dr. Gr. Popiţi va da indicaţii şi îndrumări pentru decorarea scenei. Se face apoi repartiţia locurilor. C. Miu-Lerca va invita şi pe d. Sever Bocu, căruia i s-a rezervat o lojă. În altă lojă va lua loc dr. A. Cosma şi dr. I. Miloia şi maestrul S. Drăgoi etc.”

AL TREILEA PROCES VERBAL LA ALTARUL CĂRȚII
(manuscris inedit)

„Al şedinţei festive ţinute pentru sărbătorirea zilei cărţii din 17 Maiu 1936 în Teatrul Comunal din Timişoara. După imnul „Trăiască Regele” a luat cel dintâiu cuvântul maestrul Ion Minulescu, care în puţine dar înaripate cuvinte, relevă însemnătatea momentului. Săptămâna Cărţii a luat fiinţă în urma îndemnurilor M.S.Regele Carol al II-lea, Voievodul Culturii. Cuvântătorul crede că este tocmai cartea mijlocul care simbolizează esenţa culturii. Nu se poate închipui câmp de progres uman fără apanajul cărţii. Dl Augustin Coman, împreună cu al d-lui prefect, aduce de asemeni elogiul cărţii şi îndeamnă tineretul să urmeze îndemnului regal, adică să cetească mult. În numele sf. Biserici păr. Protop. Ţinera aduce binecuvântarea lui Dumnezeu asupra acestei clipe atât de însemnate. Dar D-Sa stăruie să se facă o radicală reformă a metodelor de scris, căci majoritatea cărţilor de-acum mai mult strică decât luminează. Dl. Rector C. Theodorescu dela Şcoala Politehnică relevă întinsa contribuţie pe care-o face cartea în luminarea progreselor tehnice şi de ştiinţe pozitive. D-Sa cere scriitorilor să scrie mult, să muncească, dar editorii să nu tipărească atât de mult. Adică din mult să culeagă numai ce e ales. Dl. Inspector şcolar Prof. Silvestru Cioflec relevă inexorabila trebuinţă de carte a învăţământului. Cere să se scrie mai mult şi îndeosebi mai bine pentru tineret. .Urmează apoi corul “Doina Bănatului” de sub conducerea părintelui diacon Bocşianu. S-au executat cu un desăvârşit succes:”Astă-vară n-a fost vară” şi “Bănăţeana” de S. Drăgoi

Apoi “Dura-duruiană” de Filaret Barbu, armonizarea cunoscutei poezii a D-lui C.Miu-Lerca.

A consemnat Aurel Contrea – secretar şi bibliotecar al Societăţii Scriitorilor Români din Banat.” (manuscrise inedite – notă de Florin Contrea)

PROF. DR. I. ROŞIU-ROŞIORU

Ca poet şi prozator

"Mă chema cenuşa părinților pe pământul sfânt al României"

Activitatea literară larg desfăşurată a eminentului bărbat de şcoală e îndeobşte cunoscută.

„Ea ar fi desigur mancă dacă s-ar fi oprit numai la bagajul didactic cu care a înzestrat noile generații cari i-au trecut sub mână. Dar, dăruit din belşug dela natură cu harul ales al cuvântului poetic, el a reuşit să încresteze o dâră luminoasă în ogorul greu înțelenit al vieții culturale de pe aceste meleaguri."

Pământul natal îşi are şi el influența lui magnetică. Cum se exprimă atât de plastic: "Mă chema cenuşa părinților mei!" şi printr-ânsa vede sfințit orizontul spre care a pornit.

"Aveam şi noi bănățenii, un ideal de veacuri: să ne vedem în inima Banatului un altar de nădejdi şi de lumină: O mare şcoală românească. Şi am tot zidit la ea ca Meşterul Manole; dar în zisa poetului: Tot ce țeseam noaptea, - zorile ne destrămau şi faptul zilei ne afla mereu cu visurile risipite, cu ochii plânşi şi cu mâinile goale. Îi lipsea Mănăstirii noastre visate: umbra, ce-şi aştepta zidirea la temeia altarului".

Avântul într-aripat ce se desprinde din această magie de cuvinte a fost desigur sufletul care s-a îngropat în cuprinsul clădirii, căci:

"Mănăstirea lui Manole, şcoala nastră de 1000 de ani visată s-a ridicat, - iat-o falnic strălucind în bătaia soarelui de primăvară, iar umbra zidită la temelia ei, s-a ridicat, în fruntea ei, luând numele apostolului: Constantin Diaconovci Loga".

Colaborator distins al "Drapelului", îşi încearcă prima destindere de aripi sub ochii iscoditori ai marelui român Valeriu Branisce, care-i publică, neprevăzut, poezia ce a văzut lumina tiparului în "Răvaşul" dela Cluj, dar concepută în Reşița în 1907. E vorba de "Povestea noastră" care pare şi azi de plină actualitate:

Şi cântecele toate mor
Se răzlețesc vecinii,
Pe strămoşescul nost-ogor
Se pripăşesc streinii
- Sărmanul Piciu, lăutar,
Ce ne ținea de glume
Şi-a spart vioara de amar,
Şi a pornit-o-n lume.

Pe lâng-o casă, frânți de chin,
Se pun moşnegi să şadă:
Se uită minunați, că-i plin
De iarbă prin ogradă.
Vuind pătrunde prin şindrar
Şi-şi face vântul uşă,
Pe vatra goală nu-i nici jar,
Nici spuză, nici cenuşă.

Ei, fost-a fost; e mult de atunci;
La izvor râdeau surate,
Horiau secerători prin lunci
Cu fețe îmbujorate,
Plecau semeți la împărat
Din satul nost, tot anul,
Feciori, de sta înfiorat
De groaza lor, duşmanul.

Azi nu-i nici han, nici cântec nu-i
Şi-o surdă văierare
Se-ntinde-n goana vântului
Departe-n lumea mare…

Suntem în preajma Crăciunului. Dar ce Crăciun puteau avea bănățenii cu floarea satelor plecată la războiu în măcelul pentru idealurile streine ale anului 1914. Tristețea copleşitoare se reflectează în inima lui de trubadur întristat:

"Unde-i poezia vremilor apuse, când fețe radioase de fericire – de la străbuni până la strănepoți – sub acelaş acoperemânt şi într-aceeaş zare sărbătorească împărțiau bucuria Crăciunului."

"Voi, fulgi de argint din slave pline de cântări, voi mândre nopți de iarnă cu satele albite, cu turnuri de biserici ninse, cu şapte clopote de aramă şi-n ele şapte limbi deodată tremurând – voi, "pițărei", voi colindători pe sub geamuri scunde înfocate cu magi, cu stele, cu sbor de nuci, cu toiu şi fericire: voi sărbători cu bucurie, unde sunteți?"…

Şi gândindu-se la cei expuşi pieirii, exclamă:

"O, tinerime nevinovată, fragedă şi nobilă tinerime, - înaintea căreia se întind mormintele acestea pline de morți, ce-şi aşteaptă învierea de obşte, - mai scutură câte ceva din nevinovăția ta cerească şi asupra capetelor noastre, plecate spre pământ…"

Ca străluminări de amintiri de veac apare, spre mângăiere, în clipa de durere, cel mai frumos drum pe care l-a făcut până atunci călătorul în Adriatica minunată:

"Vaporul îşi taie deja de trei ore repede drumul înainte pe noaptea senină; aruncă valuri mari albastre cu spumă argintată. – Adorm drumeții cari încotro. – Din zări depărtate străbate un mănunchiu de suliți luminoase, - vin repede, repede şi trec, e un vapor italian, dela Triest spre Veneția. – trec orele ca clipele pe mare, când vânturile sunt domoale şi apele liniştite."

Dar decât orice peisagiu strein, oricât de fermecător, mai puternică e iubirea de țară, pentru exprimarea cărui dor de casă nu mai ajunge o proză, oricât de fin cizelată, ci poetul dintr-ânsul irupe în magicele versuri:

"M-a prins cu dor, năpraznic dor,
M-a prins un dor de casă,
Un dor de cântul codrilor,
De glasuri dulci din leasă.

- Aş vrea să văd cum, pe măidan
Bătrânii tei prind muguri,
Să văd pornind înspre tăpşan
Plăvanii boi cu pluguri…

Să-mi plângă pela cântători
S-aud cum îşi destramă,
Din stână un corn, adeseori,
Durerea lui de aramă…
Să simt că sunt în țara mea,
Sub bolta ei albastră,
Să-mi cânte vers de rândunea
Sub streşini la fereastră

Pagina însă se întoarce răbdătoare, ca foile din Calendar şi dăm de mărețele sărbători ale ei. Dar în cataclismul de sânge, când Patimile Mântuitorului s-au coborât între oameni, poetul pătimirii, ca un duhovnic zăreşte ivirea zilelor de bine:

"Tăcere, omule al durerilor: azi se frânge pâinea deasupra ta, 12 evanghelii te-au petrecut ca ieri, pe calea de pe urmă sub asfințit de soare… S-a întunecat azi cerul, şi pământul îngrozit s-a despicat şi cenuşa morților s-a cutremurat sub povara suferințelor tale, şi un miliard de stele strălucitoare au răsărit în feeria zărilor din lacrimile maicelor îndurerate, câte ți-au presărat drumul până la Golgota. Ca mâne-i învierea… Ai tu credință destul de tare pentru toate acestea?"

Şi glasul profetului s-a izbândit: idealul tuturor Românilor s-a întrupat şi scriitorul în extaz exclamă, la vederea magicei înfăptuiri:

"Eu sunt visul visurilor voastre, sunt Geniul României Mari. N-am avut odihnă în adâncurile mele seculare, - m-am dorit la soare şi lumină… Zămislit din lacrimi şi din sânge, din cântece şi doruri milenare, - iată-mă în mijlocul vostru şi vă întreb: ce doriți? – Trecut şi viitor, robie şi libertate, moarte şi viață: vi le pun azi toate în mână, - alegeți!"

"În răspunsul, ce-mi veți da, şi în faptele pe cari veți întemeia acest răspuns, - zace însăşi fericirea voastră…"

Ce deosebire dintre praznicul Învierii sub supuşenia streină, sbătuți în chinurile morții, când abia mai licărea nădejdea, - şi între Sfintele Paşti din România anului 1919.

"Sună clopotele învierii… E praznic mare în țară: se duc voinici cu miile de strajă la hotare… Se duc cu pasul apăsat în ropot şi cântări, de se-nfioară zările şi tremură pământul. Scântei răsar pe urma lor şi limbi de foc, ce strigă: Trăiască mândrul tricolor – în România Mare…"

"Duioase mame dulci de ieri, - vremea tânguirii a încetat, nu mai plângeți, au înviat martirii şi a răsărit soarele Românilor…"

"Sună clopotele…"

Şi-i aşa de frumoasă viața în patria întregită a neamului tău drag încât, precum odinioară la poetul Ovidiu: tot ce scria devenea vers, - astfel şi acum clipele de încântare nu mai iau sfârşit:

"Trăim zile de mărire. S-a cutremurat pământul şi ne-am trezit în lume nouă. Focuri sacre vestaline ard azi în fiecare casă cinstită românească, ca la cel mai mare praznic creştinesc, în noaptea Învierii.

Mirezme dulci din codri verzi se întind pe câmpuri de mătasă: au înflorit mălinii în crâng şi zarzării la țară: e desfătare sfântă-n zări, şi prima rândunea ne cântă zorile sub streşini… Doamne, e primăvară afară şi primăvară în inimi, - şi-s zile de mărire…"

Şi poetul, nemai preocupându-se de sbuciumul frământat al zilei, poate să-i culce fără de griji plete, sub umbra înmiresmată a frunzelor de tei ale iubirii:

"Ce cauți cu ochii visători
În zori şi pe-nserate,
Când bați tăcut de atâtea ori
Cărările uitate…?
S-a dus ce-a fost… cântări şi dor
În neguri şi abisuri,
Şi au veştejit în calea or
Şi tei şi flori şi visuri.
Se scutur florile de tei
De-alungul pe cărare,
Tu stai în drum şi-n seamă iei
Pe una fiecare.

Ridici floare, o priveşti
Şi-o duci plângând la gură,
Ea-ți reînvie dulci poveşti
Şi-ncet de minți te fură.
Târziu observi că-i mult de-atunci…
Mireasma-i te înşeală…
O rupi în mâini şi o arunci
Petală cu petală…"

Noi însă să lăsăm pe poet să-şi deapene iubirea pe firul dragostei, ca fluturii pe firul de mătasă.

Datoria noastră e să constatăm, după ce am răscolit, fugitiv volumul, că el rezumă cele mai frumoase pagini ale activității sale culturale din cursul unui sfert de veac.

Notările din "Făclii aprinse" seamănă cu acele delicioase descrieri de peisagii, pe care intreprinzii călători le cearcă la răspântia unei noi cotituri, când, în clipe de odihnă, perspectivele măreţe dau năvală într-o clipă să fie povestite, înşirate, rânduite, într-un ritm fermecător. Numai cetind însemnările lui, ne dăm seama ce diferită era viaţa noastră în era cea veche, de cea din România întregită. Puntea de trecere dintre cele două lumi trece peste abisuri, lumi despărţite prin prăpăstii, ce întredeschid un înfiorător amestec de sbucium de moarte şi măreaţa înviere trecând la cea mai sublimă realizare a vieţii noastre naţionale: la nepieritoarea întregire a neamului românesc.

Articolele d-lui Dr. Roşiu-Roşioru ne redau în mod sugestiv această metamorfoză a sufletului nostru genuin în variatele momente ale acestei vieţi. Dar ceea ce face opera d-lui Roşiu-Roşioru deosebit de atrăgătoare, sunt poeziile sale de-o impecabilă frumuseţe. Prin versurile clare, ca cioplite cu dalta în marmora de Paros, dânsul se dovedeşte a fi un poet vrednic de admiraţie. Toate sunt mărgăritare de preţ ale versificaţiei, vrednică comoară de inspiraţie şi duioşie caldă."

Timişoara, 1942
Prof. Dr. AUREL CONTREA
(text extras din Almanahul Banatului, 1936 – notă de Florin Contrea)

SOCIETATEA SCRIITORILOR ROMÂNI DIN BANAT
– Momente şi actualităţi –
VOLBURĂ POIANĂ NĂSTURAŞ

În zilele noastre de formidabilă criză economică şi morală, e fără îndoială un semn al vremii şi "Societatea Scriitorilor Români din Banat", înfiinţată de curând în Timişoara (25 III 1934)

Pe o vreme de egoism feroce, cu toată gama moravurilor de după război, - ce va să zică o societate de scriitori, adulmecând idealuri vechi în lumea nouă…?!

Când demagogia dela modă, stupidă şi obraznică, îşi plimbă zilnic printre noi disprețul suveran pentru tot ce înseamnă: muncă, ideal, cinste şi credinţă, - ce mai vor acei o mână de vizionari ireductibili, care nu-şi văd coatele roase şi ironia zilei, de dragul unui miraj depărtat?

Şi apoi, – vor mai adăuga alţii, – când atâtea alte societăţi culturale şi economice îşi încrucişează cărările în viaţa noastră zilnică, de nu le mai ştii de rost şi număr: pentru ce mai trebuia încă una? Doar cele mai multe vegetează chiar din pricina, că în comitetele de conducere se perindează mereu aceiaşi figuranţi, cari, - în cele din urmă, – nici timp fizic nu mai au spre a răspunde tuturor îndatoririlor nobile...

Durere, trebuie să recunoaştem, că în cel puţin jumătate din asociaţiile noastre de azi, abia se mai munceşte ceva, - iar în cealaltă jumătate, viaţa e anemiată din cauză că nu se respectă diviziunea muncii.

Vorbăria infinită şi paradarea prin toate comitetele posibile- e o boală veche a oamenilor noştri, şi câtă vreme nu vom şti pune stavilă de fier acestei maladii sociale, prin întronarea respectului pentru: Muncă, Adevăr, Morală, Frumos, - răul va dăinui înainte.

Iată, pentru ce cred eu că Societatea Scriitorilor Români din Banat, compusă exclusiv din oameni ai condeiului, fără nici un fel de alte considerente sociale, e indicată şi justificată prin înseşi stările noastre de obşte, în cari se impune, instinctiv, o grabnică revizuire de valori şi idealuri.

Primul comitet al acestei Societăţi se prezintă astfel:
Preşedinte: Volbură Poiană Năsturaş, S.S.R.
Vicepreşedinţi: Dion. Mardan şi I. Roşiu-Roşioru.
Secretar: G. Popiţi.
Bibliotecar: Aurel Contrea.
Casier: Gheorghe Atanasiu.
Membri în comitet: Aurel Cosma jun., Dridri Goroniţă, Iosif Velceanu, Al. Ţintariu, Mia Cerna, Gheorghe Bălteanu, A. Peleanu, Lucian Costin, Damian Iverniceanu.
Cenzori: Ioachim Miloia şi Traian Topliceanu.

– Mai e şi un motiv aparte, pledând pentru înjghebarea acestei Societăţi: E ambiţia tradiţioală a pitorescului nostru Banat, - acest colţ senin al României Mari, cu sol fecund de suflete şi poezie… Banatul, leagănul atâtor organzaţii vechi, trebuia să-şi vadă organizaţi şi scriitorii săi… Căci, Banatul are şi ceva specific în toate manifestările sale: Un fel de aromă primăvăratică ce se desprinde din întreaga ţinută a bănăţeanului: plăcut şi ospitalier, patriarhal şi mărinimos cu toată lumea, uneori chiar

şi în detrimentul său… Unde mai puneţi cântecul lui, renumit în şapte ţări, - şi poezia nemuritoare ascunsă în codrii şi poveştile lui de un farmec surprinzător…?

Acest specific bănăţenesc se va resimţi şi în scrisul fiilor săi, lăsând o nuanţă cuceritoare în chiar operile lor de valoare literară generală.

– Al treilea şi cel mai de seamă motiv a înfiinţării acestei Societăţi, e de un ordin mai înalt: E timpul suprem să asigurăm scriitorilor noştri locul şi cinstea cuvenită în lupta ce trebuie să dăm pentru afirmarea geniului românesc, pe întinsul Banatului nostru multicolor.

De cincisprezece ani, zadarnic subliniem mereu acelaşi avertisment, că în surdină se poartă chiar pe pământul noastru bănăţean, un război de întrecere exasperată între diferitele naţionalităţi. Asemănaţi, pentru documentarea Dvs., numai presa minoritară cu cea românească din Metropola Banatului, şi aveţi icoana reală a situaţiei.

Nu suntem şi nici nu putem fi duşmanii oricărui progres (fie acela chiar minoritar); - dar nu ne putem împăca nici cu stările noastre de obşte, dezolate poate şi din pricina că scriitorilor noştri, ţinuţi la distanţă, li s-a rezervat până acum rolul de trubaduri de ocazie, – cerem atenţia şi demnitatea ce le revin logic, în viaţa noastră publică.

Cuvântul lor trebuie să răsune de la înălţimi cuvenite, şi ca un tulnic trebuie să cutremure conştiinţele celor mulţi şi amorţiţi.

Suflet şi energii am avea noi la discreţie; dar trebuiesc pornite odată.

Instinctul nostru de conservare, la mari răspântii istorice – s-a regăsit totdeauna. Sunt sigur că se va regăsi şi în zilele istorice pe care le trăim.

„Societatea Scriitorilor Români din Banat”, veţi vedea, va fi şi ea un glas al acestui instinct de conservare şi afirmare naţională. Şi cum subtitlul ei înregistrat e: „Altarul Cărţii”, - pentru toţi câţi ne-am grupat în jurul acestui Altar, las să urmeze drept program şi apropo cuvântul lui Vlahuţă:

Voi, căror vi s-a dat solia sfântă
De preoţi ai acestei mari puteri,
Voi, în al căror suflet se frământă
Întunecate valuri de dureri
Şi gânduri de un întreg popor gândite,
- Nu duceţi minunatul vostru dar
Ofrandă mâinilor nelegiuite;
Ci, ca pe sfânta masă din Altar
A’mpărtăşirii taină prea curată,
Aşa cuvântul să vi-l pregătiţi, -
Ca mii de inimi la un fel să bată
Şi miilor de veacuri să vorbiţi…

Timişoara, 8 aprilie, 1934

(text preluat din „Almanahul Banatului”, 1936)

O CENUŞEREASĂ A LITERATURII BĂNĂȚENE
(Petru E. Oance: "Vasiova")

„Zbârnăie soneria la poarta casei mele. Privind la geam, îmi apare o figură de Apocalips; sub o pălărie largă nişte ochi cu fosforul inteligenții; în ei scânteiază poznele amărăciunii. Toată fața-i adumbrită de-o bărbuță în chip de cioc. Jacheta prelungă-i adumbreşte figura-i înaltă, osoasă, costelivă. Credeam că-i Ovidiu Rocoş, comicul simpatic din trupa dela Craiova, ce devenise atât de popular în Timişoara, că-l acostau cârduri de copii pe stradă arătându-l cu degetul: uite-l măi pe Lutz din "Vechiul Heidelberg", sau o altă figură de teatru, stârnitoare de haz.

Nu era actor, ci Petru E. Oance, directorul-proprietar, şef redactor, redactor responsabil, şi redactor semnatar al tuturor rubricilor din "Vasiova", foaie literară şi de informațiuni. Precum vedeți, şi dacă nu e actor, Petru E. Oance totuşi a rămas în artă căci el este un artist născut şi nu făcut, şi să fi pornit pe oricare cărare a vieții, tot acolo nimerea.

A făcut şi artă: ***sculptura,*** dar spre norocul sau nenorocul lui, se opri la poezie, dar cred că şi actor de teatru ar fi fost tot atât de bun. Căci aşa cum apare el pe stradă, e chiar şi un actor, căci n-a ținut să-şi dezbrace costumul în care a rolat. Nu ştiu dacă cultivă şi muzica. În orice caz poartă o nezdruncinată prietenie consăteanului său compozitor Prof. Ioachim Perian.

Nu cunosc mai în amănunt viața d-lui Petru E. Oance. Am auzit că a avut şi are încă o viață zbuciumată. Pare a fi originar dintr-o familie cu foarte bună stare, dar care a scăpătat. Astăzi, deşi foarte sărac, are o comoară de copii, pe care-i creşte cu demnitate. De altcum D-sa nu-şi ascunde viața, căci ea e supusă toată cu cele mai intime mărturisiri ale tuturor gândurilor lui, în revista "Vasiova", ce i-ar putea ține loc şi de autobiografie.

Dacă totuşi ne ocupăm şi noi de dânsa, o facem pentru a releva o activitate de merit deosebit în ogorul culturii plugarului român, aci în Bănat.

D-l Oance a scos şi patru volume de poezii botezate după anotimpuri: Primăvara, Vara, Toamna, Iarna.

În ele se oglindeşte concepția poporului despre viață, cu o rară putere de expresie şi colorit. Amărăciunile care îl copleşesc pe dânsul nu le cântă pe un ton plângăreț, ci printr-o glumeață acceptare a vieții aşa cum e, nu doreşte vieții mai mult, decât o mai largă şi mai dreaptă înțelegere pentru cei săraci şi obidiți.

Deşi aproape cu inima şi cu viața de cei umiliți, Petru E. Oance nu e un revoltat al vieții, nu e un revoluționar, ci un om cu minte şi aşezat, conştient şi chiar mândru de valoarea lui personală. Pentru a-i caracteriza scrisul, spicuim două strofe din ultimul număr al "Vasiovei":

Mergi în vreo cancelarie, să rogi ceva pe domn-şef
Mergi degeaba, n-are vreme, indispus, el n-are chef,
Vino mâne, ori poimâne, îți răspunde dumnealui
Şi-l auzi plecând pe uşe, cum se-nchină dracului…
Şi
Toate cele merg d-avalma, toate celea merg pe dos,
Hăl mai tare e deasupra, hăl mai slab e pe din jos,
Hăl cinstit şi de-omenie stă pe loc împins, lovit,

Hăl obraznic dă-nainte, reuşeşte,-i fericit…

Relevăm cu încântare această Cenuşotcă a literaturii bănăţene, care sub cenuşa modestiei străluceşte ca aurul cel curat; căci laudă e cei vrednici, fără să se umilească celor puternici; el oglindeşte, ca nimeni altul şi în clipele de desnădejde, o concepţie înălţătoare despre rostul vieţii. Petru E. Oance fără spoiala culturii pseudo-înalte şi-a aşezat pe masa plugarului scrisul său, ca pe-o bucată de pâine şi plugarul îl păstrează ca pe-o hrană sufletească, făcută din grâu curat, fără neghină. Onoare lui." Rev. Fruncea, 1937, Aurel Contrea

CEVA DESPRE SCRIITORII DIN BĂNAT

„În viaţa culturală a naţiunii scriitorii împrăştiaţi pe diferite regiuni ale ţării au un rol de multe ori mai important decât cei dela centru. Scriitorii localnici fiind aproape de popor, temelia tuturor progreselor civilizatorii, observaţiile, retrăirile lor sunt cu mult mai sincere, iar efectul asupra mulţimilor este cu mult mai hotărâtor.

Se prea poate ca scriitorii regionali să fie mai săraci în expresii, mai puţin rutinaţi decât cei din capitală. Dar asta nu înseamnă mare lucru şi cine-i desconsideră se înşeală pe sine. Marea mulţime a cetitorilor, pe ei îi vede în carne şi oase; cărţile acestora trec din mână în mână prin contactul direct ce-l au cu persoanele dintre care s-au ridicat şi printre care trăiesc.

Dacă am cerceta numărul cărţilor cari se vând la stăruinţa directă, am rămâne impresionaţi de cantitatea lor. E ştiut lucru, că în general mulţimile nu cheltuiesc prea mult pe cărţi. La cererea făcută însă de prieteni, rude, cunoscuţi sau chiar de autor, la rugămintea făcută de-a dreptul, aproape, fiecare persoană se execută.

Cei mai mulţi scriitori din Banat s-au grupat în societatea literară "Altarul Cărţii". Acest cenaclu a ţinut serbări strălucite în fiecare an în luna mai, înaugurând ziua cărţii. Cu asemenea program a descins nu odată şi în provincie. Iar în ceea ce priveşte activitatea curentă ce s-a manifestat prin lucrările care s-au cetit şi criticat cu fiecare prilej. Multe greşeli cari ar fi văzut lumina tiparului, au fost astfel evitate. Altarul Cărţii a mai însemnat şi o solidaritate a scriitorilor de orice credinţă şi deasupra tuturor vederilor politice. Cenaclul a fost adesea cercetat şi de scriitori din alte părţi (Ion Minulescu, Claudia Milian, Ion Th. Ilea).

Preşedintele Altarului Cărţii este M. Ar. Dan (Dl. Profesor Dion Mardan de la Şcoala Politehnică) un temut epigramist, ale cărui „Drăcovenii" şi "Epigrame" spirituale au fost tot atâtea perne cu ace, care au împuns cu ascuţişul ironiei multe însuşiri echivoce ale persoanelor, mai mult sau mai puţin simandicoase.

Vicepreşedintele cenaclului este dl.col. Volbură Poiană-Năsturaş, un ofiţer de-o rară cultură şi de-o neîntrecută vigoare lirică. Activitatea sa literară s-a manifestat de timpuriu şi a onorat cele mai cu prestigiu reviste ale Capitalei.

Încă înainte de războiul mondial, în timpul din urmă Volbură Poiană a devenit unul din scriitorii dedicaţi tineretului şcolar. Roman tineresc, de mare succes a fost "Din stejar stejar răsare" tipărit în acest an.

În calitate de secretar al Cenaclului s-a manifestat dl.loc. Gr. Popiți. Înainte cu câțiva ani a redactat revista literară "Românul". A scris apoi "Romanitatea graniței de vest" studiu istorico-militar. Primul volum de versuri a fost "Glasul Trupului şi al Sufletului". Cel mai frumos succes îl avu cu volumul ilustrat: „Cântece din fluier."

Apoi activ neobosit este dl.prof. Gh. Atanasiu, directorul şcoalei de surdo-muți. A scos două romane: „Adelina" şi „Desmoşteniții" care au avut ambele câte-un răsunător succes de librărie. D-sa a luat parte şi la anchetele Institutului social din Timişoara, tipărind "Însemnările unui monografist". A mai tipărit şi cărți de specialitate pentru educarea copiilor surdo-muți.

Dl. C. Miu-Lerca redactorul ziarului „Vestul" s-a distins prin poeziile sale lirice, cu adânci rădăcini în folclor. Ultimul volum poartă titlul "Biblice".

Dl. Dorian Grozdan a scos de asemeni "Brazde păgâne". D-sa e secretar de redacție al revistei "Luceafărul" precum şi codirectorul revistei pentru copii Prichindel.

Dl Romulus Fabian, preot în Gherman, a tipărit versuri de nuanță locală: „Din țara cu bob de aur", foarte mult apreciate.

Dl magistrat Gr. Brădişteanu a scos un roman foarte mult controversat „Zidul plângerilor." Curând s-a dovedit că d-sa e un suflet foarte delicat, spiritual, şi de foarte bune intenții.

D-na Dridri Goroniță în "Miresme din Bănat" a scos la iveală minunate aspecte ale sufletului feminin, - după cum Părintele Melentie Şora, la rândul său, aduce în literatura bănățeană suflul unei vieți religioase, pornite pe calea înoirii („Din carnetul unui preot de la țară).

Dintre redactorii ziarelor şi revistelor au fost cooptați d-nii Nic. Ivan, (Fruncea), Pompiliu Şerbescu (Curentul), I. Bănciulescu (Timişoara), Dr. Andrei Bălan şi Ilie Ienea (Suflet nou), Şt. Duma şi alții ale căror nume îmi scapă. Din provincie: George Cătană, Mia Cerna, G.B.

Pentru viitor "Altarul Cărții" intenționează şă-şi lărgească acțiunea şi cadrele."

Dr. Aurel Contrea

Din „Almanah bănățean", 1936

EROILOR PATRIEI
(manuscris inedit)

„Iubirea de Țară e fără îndoială, cea mai sfântă din datorințele omeneşti. Pentru dânsa trăim, şi murim pentru dânsa. Viața e bunul fără de margini ce i s-a dat omului pe pământ şi omul, acest bun al său, mai presus de toate îl dă pentru țară fără şovăire. Națiunile mari ca Franța, Italia, Anglia şi America au hotărât să facă glorificare dreaptă a acelora cari au căzut jertfă acestei scumpe datorii. Din inițiativa lor s'au făcut serbări care aveau să însemne apoteoza soldatului necunoscut.

Câți soldați au căzut pe câmpuri de luptă! Frontierele din cele patru părți ale lumii sunt tot atâtea morminte fără margini. În ele zac trupurile nenumărate a acelor mulți cunoscuți şi necunoscuți cari şi-au dat viața pentru țară. Şi acei care nu mai au parte de mângăierea vieții, vor avea parte de onoarea veşnică, ce le-o ridică datoria pioasă a celor vii. De aceea, serbările soldatului necunoscut au avut o nespusă duioşie.

Fiecare dintre noi avem pe cineva mort la bătaie, cineva care ne-a fost drag şi care a fost o parte a vieții noastre. Acum zace într-un mormânt departe, necunoscut de nimeni şi neavând pe nimeni pe aproape. Dintre aceşti eroi fără nume s'a ales unul şi s'a aşezat în mormântul cel mai frumos al țării, în Altarul Patriei.

De dragul celor morți şi cu gândul la dânşii s'au ridicat acest Altar. De dorul acelora, cari au fost eroii noştri şi cari şi-au dat totul pentru norocul şi fericirea noastră, a tuturora celor vii.

Dragi eroi!

Câți ați murit fără zile şi fără număr în floarea tinereții, şoptindu-ne vorbe duioase în delirul şi durerea nemărginită a morții. Câți sunteți, care nu aveți la cap o cruce, şi câți nu ați auzit glasul clopotelor la înmormântarea voastră? Câți ați avut copii micuți, pe care i-ați iubit ca lumina ochilor, şi i-ați lăsat, câte soții nu ați îmbrățişat cu sărutarea caldă a vieții – şi le-ați lăsat; câte mame nu v-au urmărit cu inimă tremurătoare şi le-ați lăsat şi pe dânsele, ca pe tații noştrii arşi de soare şi arzând de dor, dar v'ați luat frații de braț şi ați plecat cu toții până la unul şi fără şovăire…

Țara voastră are multe comori, dar nici una mai presus decât voi, căci prin voi le are pe toate împreună. E trupul vostru, gingaş şi fecioresc, ce le-a răscumpărat pe toate.

Şi mai ceva; tot dela voi, ce trăieşte pururea ca lumina strălucitoare în întunericul nopții, ca o nădejde în clipe grele şi mângăiere în vremuri de bine: e sufletul vostru dorit şi doritor mai presus de toate, pentru care ne rugăm şi ne vom ruga până când inimi vor fi în piepturile noastre şi în suflet simțăminte.

Pentru acest suflet al vostru am ridicat acest Altar, spre mărirea lui Dumnezeu şi binecuvântarea voastră. Căci ceea ce ați dat prin moarte a fost apa veşnicei vieți, un ideal pentru cei ce sunt şi vor veni…

Primiți dela noi această răsplătire spre pomenirea voastră!"

Aurel Contrea

ANEXE:
BĂNATULUI

Bănatule, tu țara mea frumoasă
Pierdut în largul zărilor surii,
Tu leagănul copilăriei mele,
Tu raiul meu, cu-atâtea bucurii;

Mă chiemi cu glasul patimei înfrânte
Îngenunchiat de-a veacurilor sorți,
Ca să-ți urmez cărarea ta pierdută
Sub rostul trist ai fraților mei morți;

Mă chiemi cu glasul dornic de izbândă
S-adun flăcăi din dealuri şi din văi,
Căci vieața ta e-n spasmurile morții,
Căci trupul tău se frânge de călăi!

Bănatule, tu țara mea aleasă
Ce creşti în tine fierul din adânc, -
Ai lanuri verzi şi holde şi grădine
Şi tot ce e comoară pe pământ.

Te scoală azi! Fioru-încremeneşte
În inima vitejilor pribegi,
Căci patimă renăscătoare creşte
Ca să răsbune vremile vitregi.

Se freamătă purtați de biruință
Stejarii codrului din Severin
Şi Caraşul cu culmile cărunte
Şi-adună-n sârg soliile ce-i vin,

Căci oşti astrânge-n largu-i Torontalul
Şi malurile cruntului Timiş,
Să apere cu trăznetul din zare
Pământul pentru care sunt trimişi.

Iar când tăria-n zori se rumeneşte
Şi piere norul vieții-ntunecat:
Te vei trezi, căci veşnic româneşte
Va stăpâni virtutea-n largul tău, Bănat.

Caransebeş, 1920

LA PACEA CE-O SĂ VIE

Se-ntorc vitejii înapoi
Se-ntorc dela război,
Răsună codru întreg de ei
Şi plină e calea de tei
De cântec de cimpoi.

De acum e pace şi belşug
Şi-ntoarce-s'or la plug,
Şi-or râde toți ca'n zile mari
Şi-or strânge veseli cari de cari
Copiii lor ce fug.

- Dar tu n'ai râs de sărbătoare,
Şi n'ai nici pic de stare: -
Stai zăbunită, fără scut,
Căci de pe lume ți-ai pierdut
Dragostea ta mare.

Şi nu'nțelegi cum El e dus,
C'o vorbă nu ți-a spus,
Să fi ştiut ai fi plecat
Să nu îl laşi, cum l'a lăsat
Să piară, Cel de Sus.

Se-ntorc vitejii înapoi
Se-ntorc dela război
Tu îl priveşti pe fiecare
Şi tu la toți stârneşti mirare
Că'n tot ce ştii, te-ndoi.

Că nu'nțelegi cum de e dus
Că cerul doar i-atât de sus,
Şi ție vorbă nu ți'a spus
Să pleci în lumea mare
Că tu l'ai fi adus.

A Contrea
(text inedit)

IMNUL ŞCOLAR

(Liceului C. Diaconovici Loga)

E cea dintâi dorință ce-mi frământă
În şoapte-aprinse flacăra din piept,
E cea dintâiu strigare ce mă-ncântă
Şi semnul drag, ce vajnic îl aştept:
Să fâlfâie cu fală tricolorul
Veniți copii, cu toți să-i dăm onorul.

Să fim chemați cu inima zglobie
Şi cu avântul veşnic plin de foc,
Ca steagul nostru ridicat să fie
Căci sfânt e semnul lui în orice loc:
Să fâlfâie cu fală tricolorul,
Veniți copii, cu toți să-i dăm onorul.

Suntem aleşii vremilor mărețe
Cari au părinți şi frați ce s-au jertfit,
Făcând cu sânge planuri îndrăznețe;
În rostul lor i-al nostru rost sortit:
Să fâlfâie cu fală tricolorul
Veniți copii, cu toți să-i dăm onorul.

Îşi creşte vraja-n câmpuri şi la deal
Întinsul țării noastre adorate
Ne farmecă cu darurile-i toate;
Un dar e şi supremul ideal:
Să fâlfâie cu fală tricolorul,
Veniți copii, cu toți să-i dăm onorul.

În plaiurile noastre minunate
Îşi au strămoşii veşnicul lăcaş,
Şi vom izbi cu fulgerele toate
De-ar îndrăzni să-l calce pas vrăjmaş:
Să fâlfâie cu fală tricolorul,
Veniți copii, cu toți să-i dăm onorul.

Bănatule, cu vlaga frântă-n două
Să nu-ți mai plângi Tu fii-nstrăinați,
Că-n piept ne este vlaga veşnic nouă
Şi-n veci nu vom uita că ne sunt frați:
Să fâlfâie cu fală tricolorul,
Veniți copii, cu toți să-i dăm onorul.

Patronul şcoalei noastre ne priveşte
Cu ochi duioşi din timpul secular,
Căci rod bogat sămânței sale-i creşte
Ca-n lanul plin de spice, la hotar:
Veniți copii, cu toți să-i dăm onorul,
Să fâlfâie cu fală tricolorul!

LA ROMA
(Imnul societății Academice "Dacia Traiană")

Din Dacia ne-a adunat
La Roma o scânteie,
Ce s-a aprins, când neamul dac
Luptând cu Divul Împărat
Căzu pentru-o idee.

Un neam ce-n jertfă s-a născut,
Prin moarte şi din vieață,
Norocul şi l-a cunoscut
Când alegându-şi vieții scut
Şi-a pus nădejdea-n brață.

Din toiul trudnicului ieri
Noi am ales cununa
Sub bolta cerului senin
Cu soare cald şi vântul lin
Ne bucurăm într-una.

Un neam ce jertf-a cunoscut
La Sarmisegetuza
Şi-acel ce-avea lupoaica-n scut: -
Din lupta lor am cunoscut
Virtuțile şi muza

Povestea neamului întreg
O lege ne învață
- Precum sămânța scoate vreg –
Prin zgura solului vitreg
Şi noi, scoatem povață.

Când vifor înspăimântător
Asupra noastră vine,
Ne vom ruga c-un singur dor,
S-avem în suflet forța lor
Şi-acelaşi sânge-n vine.

Să vie-atunci orice-ar veni,
Pe viață şi pe moarte
Oricâte rele ne-ar meni:
Noi drept în față le-om privi,
Căci ne-am croit o soarte.

Roma, Martie, 1921

CĂ TĂT BĂNATU'I FRUNCEA!!

La târg miergând pe izâmban
Colo p'a tria glasă
Givănie Stan cu Iorgovan
În limba lor d'acasă.

Hei! Multe-avem noi în Ardeal!
Grăieşce Stan cu fală.
„Bănatul vost din mal în mal,
E o nimica goală!!

Mitropolit! Voi nu aveți,
Căci e la noi acasă;
Iar catedrala să o vezi,
Ce mare-i şi frumoasă!!

Avem şi oameni cultivați,
Gazete cu renume,
Avem profesori, advocați,
Cum nu mai sunt pe lume!!"
……
……

"Nu cie'nfoia aşa pogan,
Ca un tutcan din coadă!"
- Răspungie-atunşia Iorgovan
„Că vorba tia'i pria şoadă!

Mietropolit! Binie, c'aveț!
De asta nu nie doarie,
Dar pe vlăgica nost să'l viedz
Că'i sfânt, ca mândru soarie!!

Cu catiedrala dela voi
Tu stai să'ț ieş din firie!
Ieu: nu mă laud, dar hai la noi
Să viedz tu mănăstirie!!

Şaudz la oameni învățaț
Cum nu mai iest pe lumie!!…
Voi numa'n bobot îi lăudaț
De şie nu-i spui pe numie??

Mocioni! Mă! Rumân bogat!…
Îl şcie, mă, tăt natu:
Îl şciu copiii dela sat,
Şi'l şcie şî'mpăratu!!…

Iar Bredişian îi arvocat
Din viță păoriască,
Îi floarea nastră dân Bănat:
Christos să ni'l trăiască!!

Şi tăt în crieşciet să şăgieț
Pân v'o duria criielu
Voi nişi odată n'o s'avieț
Țăitung ca Dărăbielu.

Cu mulcie vă născocoriț,
Dar una să o şci tu;
Că nişi când n'o să 'nfăptuiț
Un cor ca a lu' Vidu!!

Şi dac'un viac tu ci'i lăuda,
Să şci, că şî atunşia,
Ca şî acu ț'oi arăta,
Că tăt Bănatu'i fruncea!!!"

DR. GEORGE GÂRDA

TĂT PAORE'I MAI BINIE!

Başi George şăgie lângă foc
P'un scamn cu tri pişoarie,
Iar Solomie în târnaţ
Îndrugă la fuioarie.
……

„Tu Solomie! – dzâşie el –
Ieu tarie mis pe gânduri,
Că dascălu m'o dat un sfat
M'o dat d'atâcia rânduri:

Să'l dăm pe Ghiţă a uşcoli,
Că tarie îi cumincie,
Să'nvieţe mult, să'nvieţe limbi
Să miargă înăincie!

Că are cap, că din bufari
Iel dzâşie tăt d'a rostu
Că şcie cătichisu'ntrieg
Tăman ca „Tatăl nostu"

La iezămient, oraţia
Ca apa iel ţ'o spunie,
Şî gramatica ha mai gria
O dzâşie de mienunie!!!

Să'l faşiem domn la v'un oraş,
Ca să trăiască binie,
Să nu mai umble morşielit
Şî chinuit, ca minie!!"
……..
……

- Planu vost ar fi frumos!
Răspungie Solomie,
- Dar carie domn ar fi mai bun
Cie rog să-mi spuni şî mie?! –

D'apăi nişi dascăl n'ar fi rău,
Că arie plată bună,
Şi arie marie şinstie'n sat,
Iar banii'i vin la lună.

Dar popă cried c'ar fi mai bun,
C'arie pământuri mulcie
Şi fie moarcie, ori bociedz
Lui tăt vienit i-aduşie.

Ori doftor d'ăi cu ochilari,
La carie orişie boală
Îi varsă bani'n bugilari
Cum torni păsula'n poală.

Dar îi mai marie-un arvocat,
Că umblă în căruţă
Şî pentru-o vorbă la bieţârc
Ia'ndată şinşi băncuţe!"
…….

„Tu ieşci bărbat, tu fă şie vriei;
Grăieşcie Solomie,
- Dar ieu cu mincea mia îţ dzâc:
Nişi una să nu fie! –

- Că viedz, că dascălii de az'
Cam tăţ mor de oftică;
Şî popă deşie să'l fac,
Dacă nu'l fac vlăgică?? –

- Iar doftor, d'ăia dîn şpiţari,
Spurcat d'atâcia boalie:
Nu-l fac, păzască Dumniedzeu
Să şciu că mor de foamie! –

- Ş'apăi de arvocat?? Nu'l dau,
Să vină şî'mpăratu,
Că arvocaţi's bielitori
Şî'i blastămă tăt natu.

- Şî şie să'l dau d'aişi d'acas?
Să crească'n căşi străine?…
…….
De cât un domn de hăi d'ai spus,
Tăt paore'i mai bine!!!"

DR. GEORGE GÂRDA, Din
„Almanah bănăţean", 1936

L'O LUMINAT

Cu bufariu'n mână popa
O plecat îndată'n sat
Ca să spună şi lui prota
Cât îi iel dă supărat:

Am şi eu creşcini ca naiba
Să le aibă iadu parcie,
Că d'afieşia îmi bat capu'
Să-i învăţ o ţâră carcie!

Şi mă fac de râsu' lumii
La bieserecă nu-m' vin,
Şi d-o lună şî mai binie
Birtu jămie, aşa'i dă plin!

Prota'atunşia, foc şi pară
O plecat îndată'n'sat
Ca să facă de ocară
Pă poporu' blăstămat.

La şcoală i-o adunat;
Multă sfadă iel li'o spus:
De popa n'a-ţi ascultat!
Bată-vă tatăl de sus!!!

Auzând aşie cuvincie
Tăt poporu' s'o mâhnit,
Iar un bătrân, mai cumincie
S'o sculat şi o grăit:

Dom'le prota! Să trăieşci!
Dară lucru'i cam şiudat!
Noi d'ale popii poveşci
Tăt'dăuna'am ascultat!

Dar acum, pria aspră vieste:
De pământ ni'o predicat;
Dzâşie că pământu ieste
În mişcare ne'nşietat.

În predică iel ni'o spus
Că să'ntoarşie tăt pe dos
Atunşi noi, de işi de sus,
Ni-o suşi cu capu'n jos!?

Va să dzică, lumia piere,
Atunşi cu noi şie mai arie?
Noi trăim fără duriere
Cu răchie şi mâncarie;

Stăm cu toţi pie lângă miese
Uiaga tăt astupând,
Ca pământu să n-o vierse
Când pe dos s'o fi'ntorcând!

Dr. GEORGE GÂRDA
(reconstituit din memorie, de Florin Contrea)

POSFAȚĂ
DIN PUBLICISTICA PROFESORULUI AUREL CONTREA

ION OLĂRESCU
Redactor şef al revistei „Suflet nou”
din Comloşu Mare

Aurel Contrea a fost o personalitate de seamă a Banatului cu o îndelungată şi complexă activitate didactică, ştiinţifică, culturală, literară şi publicistică.

Biografia sa a fost deseori prezentată în paginile revistei „**Suflet nou”** şi la manifestările culturale din comuna sa natală. În rândurile următoare ne vom referi asupra activităţii sale publicistice întinse pe parcursul a trei decenii de viaţă.

Îşi face debutul cu poezii încă de pe vremea când era elev la Preparandia din Arad. Continuă să publice poezii, cronici şi informaţii culturale şi în timpul studiilor la Institutul Superior Pedagogic şi Facultatea de Ştiinţe a Universităţii din Budapesta, unde s-a aflat până în vara anului 1918. Printre poeziile publicate în această perioadă menţionăm: „**Unui profesor mort”** (1914) şi „**Prizonierii (1917).**

La Caransebeş, unde a ocupat postul de profesor substitut la Şcoala Normală alături şi de Iuliu Vuia, fostul său învăţător de la Comloş, în perioada tulbure din toamna anului 1918 până în vara anului următor, când Banatul a fost ocupat de trupele sârbeşti, scrie printre altele, înălţătorul imn al redeşteptării naţionale, poezia „Bănatului”, în care îşi exprima credinţa şi speranţa în viitorul românesc al provinciei.

La Cluj, unde de la 1 februarie 1920 îşi începe cariera universitară ca asistent la Institutul de Fitotehnie din cadrul nou înfiinţatei „**Academii de Agricultură**”, îşi continuă activitatea publicistică la revista „**Lumea universitară**”, şi la alte ziare din Ardeal. La solicitarea lui Tiberiu Brediceanu, care era conducătorul şi fondatorul Operei din Cluj, începe o fructuoasă colaborare prin traducerea, pentru prima dată în limba română, a libretului operei „**Aida”** de Giuseppe Verdi, text care a stat la baza spectacolului înaugural din 25 mai 1920 al nou înfiinţatei instituţii româneşti de artă(1). Traduce şi texte pentru lieduri ca „**Tom poetul”, „Regele ielelor**”, şi începe traducerea libretelor operelor „**Traviata”, „Carmen”, „Trubadurul**” şi a altor lieduri.

Colaborarea cu Opera clujeană se întrerupe în toamna acelui an, când pleacă la Roma pentru continuarea studiilor cu o bursă a Consiliului Dirigent de la Sibiu. Acolo desfăşoară o intensă activitate în cadrul societăţii studenţeşti „**Dacia Traiana”** ca secretar general al acesteia. Împreună cu un coleg formulează un „**Apel”** pentru înfiinţarea unei catedre universitare de limba română la Roma. Îşi continuă activitatea publicistică, fiind corespondent pemanent al ziarelor **„Înfrăţirea”** din Cluj, „**Nădejdea**” din Timişoara şi „**Familia**” din Oradea cu ştiri şi informaţii din Italia. Calitatea sa de ziarist este autentificată de certificatul cu nr. 2380/23 iulie 1923 eliberat de ministrul României la Roma, Lahovary pentru ca să beneficieze de facilităţile acordate jurnaliştilor străini.

O rodnică activitate publicistică desfăşoară timp de opt ani de zile la revista săptămânală „**Primăvara**” şi în suplimentul cultural al acesteia „**Sămănătorul**”, din Sânnicolaul Mare, condusă de consăteanul său Teodor Bucurescu.

A debutat în primul număr, apărut la 1 mai 1921, cu poezia „**Ouăle încondeiate de Paşti”.** În decursul anilor, în revista sânmicloşeană, îi apar apoi un număr de 31 de poezii: **„Din Roma”, „Cântec”, „De 10 Maiu”, „Suveniri**”, „**Pe un album**”(în 1921); „**Către pace”, „Şire”, „Sorcova”, „Suvenir”, „La Tivoli”, „Toamna”, „Floarea”, „Înstreinat”** (în 1922), **„Crăciun”, „Raza Soarelui”, „Credinţe”, „Seară”, „Şire”, „Primăverii”, „Înviere”, „Linişte”, „Libertatea”, „De sărbători”, „Lui George Lazăr” (**în 1923), **„În piazza Savonarola”, „Zbucium”, „Omagiu”** (în 1925), „**Melancolie”, „Aşteptare**”, (în 1928), **„Daruri”, „Dor de codru”** (în 1929).

În revista din Sânnicolaul Mare sub semnătura sa, au mai apărut următoarele materiale: **„Economie”** cu caracter agricol în 1921, **„Voluntarii comloşeni”**, o corespondenţă din satul său natal privind prima manifestare culturală organizată de voluntari, la care a participat cu o conferinţă şi un rol jucat într-o piesă de teatru în 1922; **„O scrisoare din Italia”, „De anul nou”, „Importanţa geografiei”, „Un manual de şcoală excelent”** în 1923; „**Românii boicotaţi în România” –** material cu profil economic în care pledează pentru sprijinirea activităţii productive interne în detrimentul importurilor; „**Cutremurele de pământ**” articol de popularizare ştiinţifică, în 1928; **„Distrugerea parcului San Marco în Comloş”** în 1929 în care face o documentată şi caldă pledoarie împotriva defrişării renumitului parc din satul său natal. În **„Primăvara”** şi în „**Suplimentul cultural**” al acesteia, lui Aurel Contrea îi apar, atât în timpul studiilor de la Roma cât şi după revenirea în ţară, în total 41 de colaborări cu poezii, articole pe teme economice, de popularizare şi informaţii, în 445 numere ale revistei apărute între 1 mai 1921 şi 8 decembrie 1929.

După susţinerea doctoratului la Roma, revine în Banat, la Timişoara, unde, începând cu toamna anului 1924, desfăşoară o fructuoasă activitate ştiinţifică şi didactică de profesor de liceu, şi universitară ca lector la catedra de mineralogie la Şcoala Politehnică şi Institutul de Minereuri din Timişoara. Scrierile sale ştiinţifice tipărite, în afară de cursurile universitare, cuprind următoarele lucrări: **„Auroteluridele de la Săcărâmb**” (1924), **„Caracterele florei şi faunei bănăţene”** (1934), **„Istoria descoperirilor geografice”** (1938), **„Belinţul, cadrul fizic şi etnic al unui sat bănăţean”** (1938) **„Sârbova, cadrul biologic al unui sat bănăţean”** (1939).

În activitatea sa ştiinţifică, de o mare diversitate tematică dedicată Banatului, Aurel Contrea a militat pentru folosirea eficientă a zonelor de deal şi de munte, pentru crearea de rezervaţii şi parcuri naţionale şi locale în vederea ocrotirii vegetaţiei şi faunei. A fost unul dintre primii oameni de ştiinţă din ţara noastră care a militat pentru adoptarea unei legislaţii în vederea preîntâmpinării distrugerii bogatelor resurse naturale ale Banatului **fiind un precursor al ecologiştilor din zilele noastre. (2)**

În paralel cu prodigioasa şi bogata sa activitate didactică şi ştiinţifică, are multiple şi variate preocupări culturale şi publicistice. Încă din primul an de profesorat la **„Loga”,** împreună cu un grup de elevi, editează prima revistă a liceului intitulată **„Viaţa şcolară**” al cărui prim număr apare la 15 noiembrie 1924. Cu ocazia manifestărilor culturale din 23 aprilie 1926 prilejuite de dezvelirea monumentului **„Lupoaicei”** dăruit Timişoarei de municipalitatea din Roma, este implicat activ şi scrie poezia **„Italiei”** publicată în presă şi în volumul omagial dedicat evenimentului.

Este activ ca secretar al cenaclului literar **„Altarul Cărţii”** întemeiat în 1932 şi care a fost precursorul **„Asociaţiei Scriitorilor români din Banat”** înfiinţată în 1936. Colaborează în continuare la **„Lumea universitară”** din Cluj, la **„Şcoala bănăţeană”**

unde îi apar mai multe materiale printre care **„Copilul vitreg şi şcoala”** în nr. 3-4 din anul 1937 (3). O colaborare activă şi de durată are la revista **„Fruncea”** din Timişoara pe toată durata de apariţie a acesteia între 1934 – 1948. De conducătorul publicaţiei, Nicolae Ivan l-au legat profunde sentimente de prietenie. Împreună cu acesta şi un grup de colaboratori ai revistei timişorene a fost într-o excursie de documentare la Marea Expoziţie Universală de la Paris, ceea ce i-a prilejuit cunoaşterea celor mai noi descoperiri ştiinţifice ale vremii. Sperăm că într-o cercetare viitoare să ne oprim mai pe larg asupra colaborării sale precum şi a altor comloşeni la **„Fruncea”,** cunoscut fiind faptul că Nicolae Ivan a fost deseori prezent în localitatea noastră (Comloşul Mare, n.n.), unde avea şi legături de rudenie.

Se manifestă deseori şi în calitate de critic teatral şi muzical, menţionând cronicile din anul 1937 cu ocazia premierii operei **„Trandafirii roşii”** de Constantin Bobescu prezentată de Opera Română din Cluj aflată în turneu la Timişoara.

Strâns legat întreaga viaţă de satul să natal, Aurel Contrea nu putea să lipsească din paginile revistei **„Suflet nou”** atât cu active colaborări cât şi cu facilitarea publicării unor importanţi scriitori bănăţeni. Începând cu nr. 2 al revistei din 15 septembrie 1934 şi până în octombrie 1937, au apărut sub semnătura sa 20 de colaborări de poezie, cronici şi recenzii literare, materiale pe teme sociale, religioase, economice, de informaţii. La început i-au apărut patru poezii: **„Comloşenilor în Serbare”** (15 sept. 1934), **„Melancolie”** (15 oct. 1934), **„Toamna”** (15 nov. 1934) şi „**Spre seară**” (sept. 1935). În numărul 3-4 din aprilie 1936 sub titlul **„Un mic poet al tinereţii: Vichente Boran din Lunga”,** face o prezentare a poetului local care şi-a strâns propriile poezii într-un mic volum. În **„Plugar român ceteşte!” (**febr. 1937) face o caldă pledoarie pentru ca plugarii, în special tineretul sătesc, să se aplece mai mult asupra cărţii precum şi pentru apariţia de cărţi **„folositoare atât activităţii sale cât şi sufletului său”.** Viaţa pilduitoare a unui ţăran din Pesac, care, prin muncă neobosită, viaţă chibzuită, agerime şi cutezanţă s-a ridicat, dintr-un ţăran sărac, la o situaţie economică înfloritoare, este subiectul materialului **„Când şi-un ţăran are biografie” (**martie 1937). **„Calvarul suferinţei” (**mai 1937) are un subiect religios şi este dedicat sărbătoririi Naşterii Domnului. În numărul din sept. 1936 apar dense informaţii privind activitatea echipei Institutului Social Banat Crişana în comuna Pojejena de Sus. Două materiale privind problemele care frământă viaţa satelor intitulate **„Când plugaru-i talpa ţării” şi „Cum s-ar ferici ţăranii”** au apărut în octombrie 1936 şi august 1937.

În revista comloşeană o semnificativă atenţie a fost dedicată problemelor literare. Au apărut poezii, proză scurtă, traduceri, epigrame, recenzii, cronici literare. Aurel Contrea, ca un activ membru al cenaclului literar „**Altarul Cărţii**”, facilitează apariţia scrierilor multor condeieri bănăţeni în revista comloşeană. De asemenea, sub semnătura sa au apărut materiale dedicate problemelor literare. În nov. 1936 apare recenzia volumului de poezii a lui Volbură Poiană Năsturaş. În **„Curente noi în poezia din Banat”** (mai 1935) face o succintă dare de seamă asupra liricii bănăţene şi prezintă volumele de poezie ale lui Aron Cotruş, Ada Crin, Gr. Popiţi şi epigramele lui M.Ar. Dan. În 15 nov. 1935 a apărut materialul: **„Disarmonii energetice în lirica bănăţeană”** şi prezentarea cărţilor de versuri ale lui C. Miu-Lerca şi Grigore Popiţi. În acelaşi număr, la rubrica **„Bibliografie”** este prezentată pe larg, cartea sa **„Istoria descoperirilor geografice”. „Cronica literară”** semnată de el din ian. 1936 este

dedicată volumului de sonete **„Simfonia rustică”** a lui Grigore Bugarin şi romanului **„Dezmoşteniții”** de Gh. Atanasiu. Rubrica **„Cărți recente apărute în Banat”** din iulie 1936 este dedicată cărților **„Adakaleh”** de M.Ar.Dan, **„Primăvara”** poezii de Petru E. Oance şi **„Pilotajului planoarelor”** de Gh. Lipovan. Totodată face cunoscută personalitatea inginerului Gh. Lipovan, a cărui mamă era comloşeană, unul din cei opt copii ai dirijorului Atanasie Lipovan care, fără mijloace materiale, a terminat ingineria la Paris şi are deosebite preocupări publicistice în domeniul aviației. În materialul **„Din lirica Severinului”** se opreşte asupra operei poeților Lucian Costin, profesor în Caransebeş şi George Băltean, **model de dascăl** în Topleț. În rubrica **„Bibliografie**” din oct. 1937 sunt prezentate cititorilor volumele de versuri **„Drumuri cu lună”** de Romulus Fabian şi **„Între noapte şi lumină”** de Ada Crin.

În anul 2003, sub îngrijirea iubitorilor săi fii, Aurel Contrea jr. şi Florin Contrea a apărut la Editura **„Marineasa**” cu sprijinul financiar al „**S.A. Comloşana”**, volumul postum intitulat **„Bănatului”,** în care au fost incluse reprezentative poezii ale lui Aurel Contrea, cu o prezentare de Ioan Viorel Boldureanu şi o succintă „Notă biografică”.

Bibliografie:

1. Ion Iancu, **„Aurel Contrea – animator al vieții culturale din Banat şi Transilvania”** comunicare la Simpozionul comemorativ **„Profesor Aurel Contrea – 100 de ani de la naştere”**, 16 octombrie 1995.
2. Gheorghe Luchescu: **„Aurel Contrea (1895-1968) – un naturalist bănățean uitat” în „Renaşterea bănățeană**”, 11 noiembrie 1997.
3. Remus Jurca-Unip: **„Cronologia meleagurilor comloşene” în „Suflet nou”** nr. 7 (54) iulie 1997.
4. **XXX:** Colecția revistelor **„Primăvara”** din Sânnicolaul Mare şi **„Suflet nou”** din Comloşu Mare.

Din revista **„Suflet nou”** nr. 8 an 2005
din Comloşu Mare

CUPRINS

Aurel Contrea – cronicar al timpului său ..... p. 2
Date biografice ..... p. 5
La moartea lui G. Coşbuc ..... p. 8
Teatrul românesc din Comloş ..... p. 10
Scrisoare de la George Contrea ..... p. 10
Un Crăciun în Siberia de George Contrea ..... p. 12
Gînduri alese ..... p. 15
Voluntarii comloşeni ..... p. 18
Ioachim Miloia despre Aurel Contrea ..... p. 23
Corespondență ..... p. 24
Pro memoria – Petre Ilieşiu ..... p. 26
Un Crăciun al lui Nicolaus Lenau ..... p. 27
Pro memoria – Mihai Dămian ..... p. 28
Pro memoria – Teodor Selejean ..... p. 29
Scrisoare din Jimbolia ..... p. 31
Teatru de marionete italian ..... p. 34
De Sfintele Paşti la Roma ..... p. 36
Despre parcul San Marco din Comloş ..... p. 38
Un veterinar şi o vrăjitoare ..... p. 40
Minunea unei vrăjitoare ..... p. 41
Moaştele lui Nicolae Bălcescu ..... p. 42
Note de drum prin Italia ..... p. 43
Jertfa emigranților ..... p. 41
Despre cultura britanică ..... p. 45
Proces verbal la Altarul Cărții ..... p. 46
Al doilea proces verbal la Altarul Cărții ..... p. 47
Al treilea proces verbal la Altarul Cărții ..... p. 48
Prof. Dr. Roşiu-Roşioru – ca poet şi prozator ..... p. 49
Societatea Scriitorilor Români din Banat ..... p. 53
O cenuşereasă a literaturii, Petru E. Oance ..... p. 55
Ceva despre scriitorii români din Banat ..... p. 56
Eroilor Patriei ..... p. 58

Anexe

Bănatului ..... p. 59
La pacea ce-o să vie ..... p. 59
Imnul şcolar ..... p. 60
La Roma ..... p. 61
Că tăt Bănatu-i fruncea, de George Gârda ..... p. 62
Tăt paore-i mai binie, de George Gârda ..... p. 63
L'o luminat, de George Gârda ..... p. 64
Postfață: din publicistica lui Aurel Contrea, de Ion Olărescu ..... p. 65